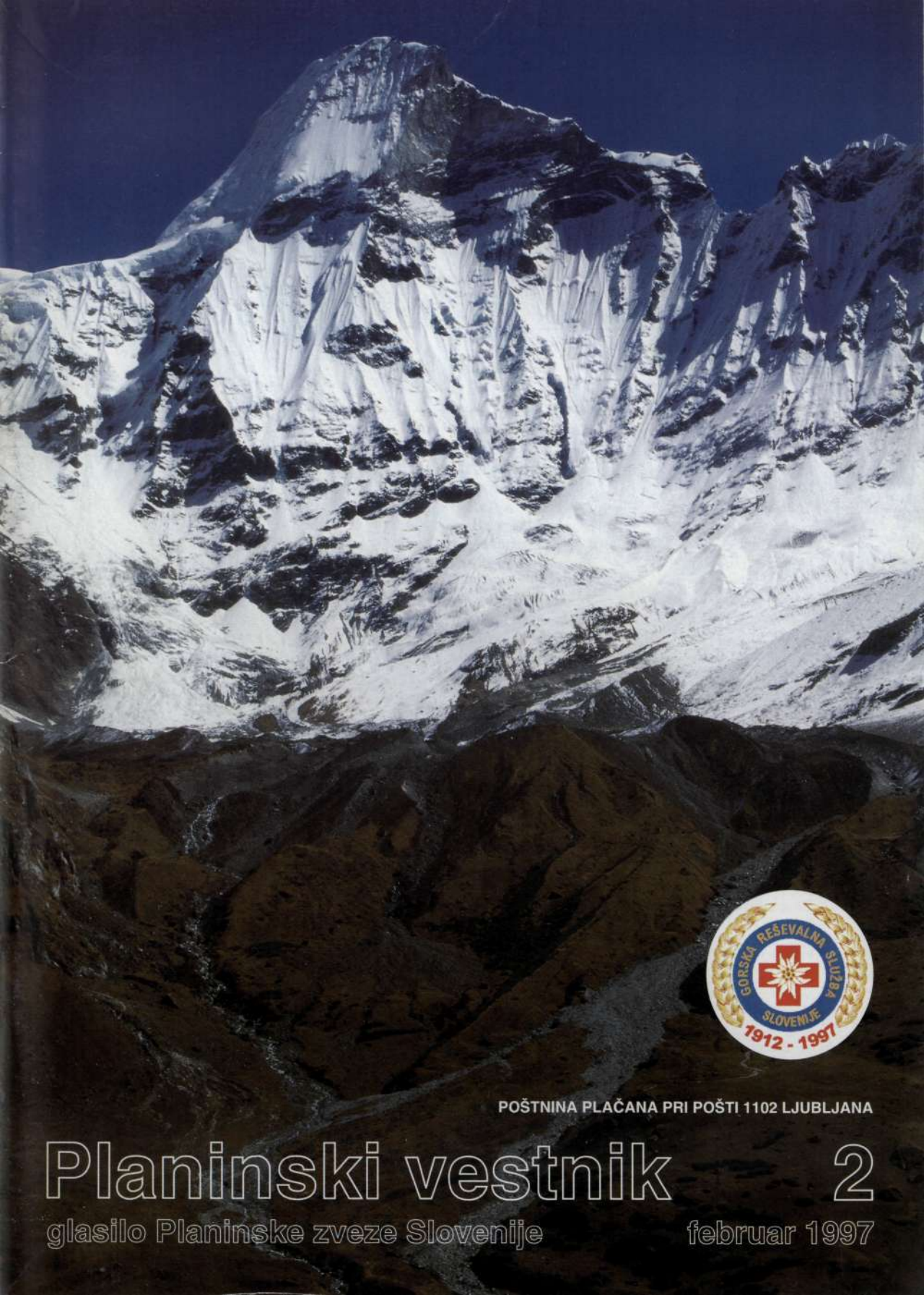

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1997

Planinski vestnik
glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1997 2

letnik XCVII izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Trije Slovenci na vrhu Antarktike	49
Milan Cilenšek	Himna — kaj je to?	51
Roman Robas	Tri uspešne odprave v eni	52
Tone Škarja	Zlati cepin za slovenska alpinista	56
	Slovenski alpinisti leta 1996	58
Pavle Šegula	Plazovi v zimi 1995/1996	60
Marjan Raztresen	Filmsko plezanje v Čopovem stebru	62
Slavica Štirn	Slutnja	64
Vinko Hrovatič	Prijatelji stari	64
	Slovenija se predstavlja z gorami	65
Danilo Sbrizaj	Ekološko sodelovanje s Francozi	67
Marjan Raztresen	Nadaljevalci skalaške tradicije	70
Dušan Vodeb	Alpinisti iz vrst gozdovnikov	72
Slavica Štirn	Pohorje	74
Janez Brojan st.	Zimski pohod k Staničevi koči	75
Matevž Lenarčič, Branko Goropevšek, dr. Janez Cvirn	Savinja	76
Silvo Babič	Vino chileno — El Gato Blanco	79
Marjan Bradeško	Robovi nad Laznami	80
	Odmevi	81
	Iz planinske literature	85
	Društvene novice	89

Slika na naslovni strani: **Bobaye (6808 m) s severozahodno steno in kuloarjem v zahodni steni**

Foto: Roman Robas

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1997 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1997, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

BILI SMO NA VSEH OSEMTISOČAKIH IN NA NAJVIŠJIH VRHOVIH VSEH CELIN

TRIJE SLOVENCI NA VRHU ANTARKTIKE

MARJAN RAZTRESEN

Z Antarktike, najjužnejše celine našega planeta, je sredi letošnjega januarja prišla razveseljiva novica: alpinisti **Viki Grošelj, Stane Klemenc** in **Rafko Vodišek** so 5. januarja kot prvi Slovenci priplezali na vrh najvišje gore Antarktike Mount Vinson (5140 m), Viki Grošelj pa se je potem čisto z vrha in prav do baznega tabora pod goro smučal.

POT DO BAZE POD GORO

Odprava se je teoretično začela že pred mnogimi leti, ko je Stane Klemenc na eni od odprav v Patagonijo spoznal Čilenca **Aleja Contrerasa** in se v dolgih pogovorih začel zanimati za možnosti potovanja na Antarktiko. Bile so, toda neusmiljeno drage, in ker ni bilo sponzorjev, ki bi bili pripravljeni plačati tolikšno ceno, je odprava na belo celino ostala pobožna želja.

Po političnih in družbenih spremembah v Sloveniji se je deloma spremenila tudi organizacija slovenskih alpinističnih odprav in tako so se začeli dogovarjati alpinisti, ki so imeli veliko željo plezati na najvišjo goro Antarktike in ki so bili hkrati pripravljeni velik del sami poiskati sponzorje za ta velik finančni zalogaj. Ko se je trojici zainteresiranih pokazala še možnost, da bi na ledeno celino potovali po razmeroma ugodnih cenah, so se po dogovoru s Čilenci odločili za zadnje dni lanskega decembra.

Iz Ljubljane so odpotovali 30. decembra prek Amsterdama in Santiaga de Chile z rednimi letalskimi linijami v Punta Arenas na jugu Čila, od tam z letalom kanadske agencije Adventure Network do antarktične baze te agencije pod Patriot Hills, kjer imajo stalno radijsko zvezo z jugom Čila in kjer je stalno tudi zdravnik, dalje pa do baze na ledeniku nedaleč od vznožja Mount Vinsona. Tam naj bi, kot nam je trojica povedala pred odhodom iz Ljubljane, postavili šotor, svojo lastno bazo, in poskušali ob primernem vremenu priti na vrh gore, ki je bila njihov cilj. S slovenskimi alpinisti sta odšla tudi njihova splitska kolega **Stipe Božić** in **Joško Bojić**, ki za hrvaško televizijo snemata serijo «Najvišji vrhovi vseh celin«.

O razmerah na Antarktiki slovenski plezalci niso vedeli prav veliko, vendar dovolj, da so se na plezanje temeljito pripravili. Vedeli so predvsem, da je tam poleti (in zdaj je na južni polobli poletje) nekoliko topleje (ali nekoliko manj mrzlo), da pa morajo vendarle računati na temperature kakšnih 20 stopinj pod ničlo. S seboj so zato vzeli oblačila, preizkušena na velikih višinah v Himalaji in se poleg tega glede tega posvetovali z dobrimi poznavalci na jugu Čila. Pripravljeni so bili celo na temperaturo 50 stopinj pod ničlo, če bi se narava zarotila proti njim.

SKOPE INFORMACIJE O GORI

Preden so jim oblasti izdale dovoljenja, so zahtevale natančno izpolnjen vprašalnik, v katerem so morali navesti predvsem svoje alpinistične in odpravarske izkušnje, med vprašanji pa je tudi nekaj zvitih psiholoških pasti; organizatorji potovanja do vznožja gore ne bi želeli imeti kakšnih reševalnih zapletov in težav, zato dovoljenja preskrbijo samo tistim, o katerih presodijo, da so dovolj izkušeni celo za polarne preizkušnje.

Po informacijah, ki so jih imeli pred odhodom, so slovenski alpinisti računali, da bodo 3. januarja, štiri dni po odhodu iz Ljubljane, pripotovali iz Punta Arenasa pod Patriot Hills, kakšnih tisoč kilometrov daleč od Južnega tečaja, ostali tam kakšen dan in 5. januarja prispeli na višino približno 2200 metrov v svojo bazo pod Mount Vinsonom, od koder je po njihovih informacijah, ki so jih imeli v Sloveniji, nekaj manj kot 3000 metrov in kakšne tri dni hoje in plezanja na vrh. Z njimi naj bi šel kateri od čilenskih alpinistov, vmes pa naj bi na pobočjih gore postavili dva višinska tabora. Že v Ljubljani so tudi vedeli, da bodo iz svojega baznega tabora vsaj nekaj časa potovali s smučmi na nogah in s sanmi, ki jih bodo vlekli za seboj ter na njih vozili potrebno opremo in hrano. Po informacijah z zemljevida so sklepali, da bodo morali do nadmorske višine 3500 metrov hoditi po razmeroma položnem ledeniku, od tam dalje pa naj bi bilo vsaj 700 višinskih metrov bolj strme ledene stene, kjer bi si morali pomagati z vrvmi. Proti vrhu naj bi se strmina spet položila.

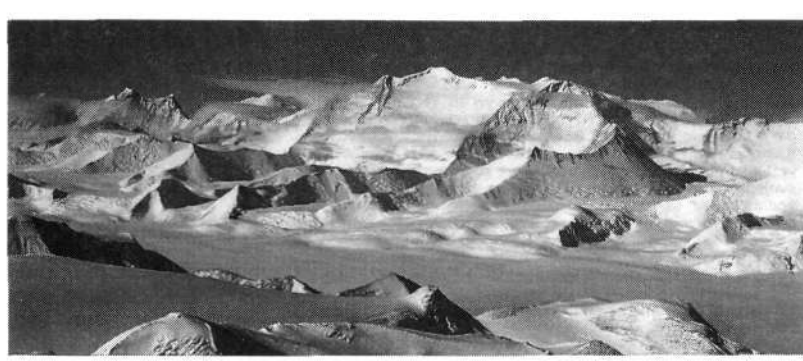

Gore na Antarktiki in med njimi najvišja, 5140 metrov visoki Mount Vinson

Foto: Alejo Contreras

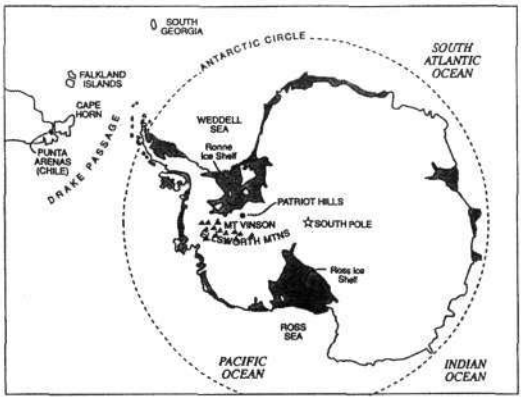

Do vrha naj bi potrebovali največ tri dni, vračali pa naj bi se po smeri vzpona.

BLISKOVIT VZPON NA VRH

Podrobnosti o vzponu nam v trenutku, ko to poročamo, niso znane, kajti trojica alpinistov je 14. januarja po telefonu v Ljubljano sporočila le nekaj splošnih podatkov o uspehu, ki ga je dosegla razmeroma hitro.

V svojo bazo pod »svojo« goro so po tem sporočilu prispeli že 3. januarja ob desetih zvečer, ko pa je bilo — enako kot ves dan in vso noč tega južnega polarnega poletja — popolnoma svetlo. Na višini 2150 metrov, od koder naj bi startali proti vrhu, je bila takrat temperatura 22 stopinj pod ničlo. Postavili so šotor in ga obzidali s snežnimi zidaki, ki naj bi jih varovali pred vetrom. Zaspali so šele ob štirih zjutraj, opoldne tega 4. januarja pa so se že odpravili na pot.

Tri ure pozneje so na višini 2600 metrov vstopili v še nepreplezan ozebnik, katerega višina je 2300 metrov ter strmina spodaj 45 in zgoraj 50 do 55 stopinj. Plezali so dvanajst ur in 5. januarja ob treh zjutraj (pri belem dnevu, kot je bilo že rečeno) dosegli zahodni greben ter po njem ob desetih dopoldne tega dne prišli na vrh, skupaj z njimi pa seveda tudi Stipe Božić.

Sestopili so po normalni smeri, ki je bistveno lažja od tiste, po kateri so prišli na vrh, in bili v bazi še isti dan ob desetih zvečer, Viki Grošelj pa že štiri ure prej, kajti čisto z vrha se je prav do baznega tabora smučal.

Gorski vodnik — varnost v gorah

V Stahovici pri Kamniku je bilo 1. in 2. februarja letošnje zborovanje gorskih vodnikov Slovenije, ko so naši gorski vodniki pred začetkom in po koncu uradnega dela imeli praktične vaje iz vódenja na kratki vrvi in vódenja turnega smuka z Velike planine na Rzenik, v soboto, 1. februarja zvečer, pa v Lovskem domu nad Godičem pri Stahovici nedaleč od Kamnika svoje zborovanje, na katerem so razpravljali o preteklem in prihodnjem delu. Sprejeli so spremenjena pravila *svojega združenja, pripravili predlog zakona o gorskem* vodništvu, ki ga bodo predložili pristojnim ministrstvom, in izvolili novo vodstvo (ki je pravzaprav staro), na čelu katerega so še vedno predsednik Marko Štremfelj, **podpredsednik** dr. Janez Duhovnik **in tajnik** Bojan Pograjc. **Po predvidevanjih slovenskih gorskih vodnikov je mogoče že letos in prihodnje leto v Sloveniji pričakovati veliko povpraševanje po gorskih vodnikih, ki bi ljubitelje gorskega sveta varno peljali na njihove sanjske cilje.**

Tura je trajala za Grošlje 30 in za ostale 34 ur, prestali pa so jo brez vseh nevšečnosti, saj po telefonu niso sporočili, da bi bil kdorkoli od njih kakorkoli poškodovan; nihče ni utrpel niti nobenih omrzlin, čeprav je bila temperatura vseskozi med turo 28 do 35 stopinj pod ničlo. Srečo so imeli, da pri tej temperaturi ni pihal veter.

Smer, ki so jo preplezali na vrh Mount Vinsona, je šele tretja ali četrta od velikih smeri, ki so jih alpinisti potegnili na najvišjo goro Antarktike.

Ko so opravili nalogo, zaradi katere so prišli čisto na jug našega planeta, se niso zadovoljili s tem, saj se jim je zdelo, da so vendarle prehitro uresničili svoj cilj. Po dveh dneh počitka so se 8. januarja v enem samem delno plezalnem in delno smučarskem pohodu povzpeli še na pet neosvojenih vrhov.

Podrobnosti o tem, zakaj so na Mount Vinson tako hiteli, ne vemo, sklepamo pa lahko, da so jim poznavalci napovedali prihajajoče slabo vreme. Naslednji dnevi so pokazali, da se jim je splačalo hiteti, kajti po vrnitvi s petih deviških vrhov se je vreme bistveno poslabšalo, začelo je snežiti in pihati je začel močan veter, ki je mnogim alpinistom preprečil vzpon na Mount Vinson.

GROŠELJ BO KOMPLETIRAL SERIJO

Potem ko so slovenski alpinisti priplezali na vrhove vseh 14 osemtisočakov (zadnji od njih je bil, kot se spominjamo, Anapurna, z vrha katere sta se predlanskim smučala brata **Davo** in **Nejc Karničar**), so zdaj kompletirali še drugo veliko serijo gorskih vrhov — *najvišje vrhove vseh celin; Mount Vinson je bil namreč* zadnji vrh, ki je Slovencem manjkal v tej seriji.

Sicer pa bo Viki Grošelj skoraj zanesljivo prvi Slovenec, ki bo sam imel v žepu to serijo, in Stipe Božić prvi Hrvat, ki se bo lahko ponašal s to lovoriko. Grošlju in Božiću namreč manjka do kompletne serije le še Carstenz Pyramide (5040 m), ki je najvišja gora Avstralije in Oceanije, Klemencu pa v tej seriji le še Mount Everest (8848), ki pa se ga, kot pravi, skoraj gotovo ne bo vnovič lotil, potem ko ga je ta gora leta 1979 zavrnila. Klemenc in Vodišek pa sta bila na Carstenz Pyramide pred dobrima dvema letoma, ko so bile tam politične razmere kolikor toliko ugodne, medtem ko so zdaj spet karseda napete in dovoljenj za vzpon na to goro oblasti tujcem že precej časa ne izdajajo. Klemenc in Vodišek sta, na primer, na dovoljenje za najvišji vrh Oceanije in Avstralije čakala osem let.

Sicer pa se je Stane Klemenc začel zanimati za plezanje na Mount Vinson že leta 1983, ko je vodil slovensko odpravo v Patagonijo. V argentinskem antarktičnem institutu se je med drugim srečal s Slovencem **Petrom Skvarčo** in s člani generalštaba argentinske vojske za Antarktiko, v začetni fazi so bili celo pogovori o skupni slovensko-argentinski odpravi na Mount Vinson, ko komercialne agencije, ki se zdaj ukvarja z organizacijo takih odprav, še ni bilo. Ker takrat ni bilo ugodnih možnosti predvsem za transport pod goro, saj niti argentinska, niti čilenska vojska, ki imata na Antarktiki svoje vojaške baze, nista bili pripravljeni prevzeti takega tveganja in odgovornosti, iz teh dogovorov ni

bilo nič; vedeti je namreč treba, da so gore, tudi Mount Vinson, kakšnih tisoč kilometrov daleč od obale Antarktike.

Leta 1989, ko je bil Klemenc z odpravo spet v Patagoniji, se je v Santiagu de Chile pogovarjal v letalskem poveljstvu za Antarktiko o možnostih za prevoz slovenskih alpinistov na to celino, dogovori so bili kar uspešni in obetavni, vojaki so obljubili, da bodo s svojimi letali in helikopterji poskusili pristajati na tamkajšnjih ledenikih, vendar iz tega spet ni bilo nič; nemara so se ustrašili prevelikega tveganja in odgovornosti do tujcev.

ZAKAJ TAKO MALO VZPONOV NA MOUNT VINSON

Potem ko je »na sceno« stopila kanadska komercialna potovalna agencija Adventure Network, se je Klemenc z njo začel nemudoma dogovarjati, najprej o ceni. Lani je bil dogovor že skoraj sklenjen: agencija je bila pripravljena vsakega alpinista pripeljati v bazo pod Mount Vinson za 25.000 ameriških dolarjev. Tako so bili vsi drugi stroški takšne odprave vključno z letalskimi vozovnicami iz Evrope na jug Južne Amerike in nazaj prav zanemarljivi v primerjavi s tem izdatkom. Pogodba je bila kljub temu skoraj sklenjena, saj druge možnosti ni bilo, ker so Kanadčani tam pri tem poslu monopolisti, ko jo je Klemenc razdrl, kajti denarja je bilo mogoče zbrati le za enega človeka.

Sredi lanskega leta se je potem ponudila takšna možnost, da so za polet iz Punta Arenasa na Antarktiko in do baze pod Patriot Hills ter nazaj računali »samo« 16.000 dolarjev na človeka. Klemenc je zagrabil možnost in vsak od trojice je začel iskati sponzorje in zbirati denar. Tik pred odhodom ga je dovolj zbral le Rafko Vodišek, medtem ko sta se Grošelj in Klemenc pošteno zadolžila, da sta plačala vse, kar je bilo potrebno.

Slovenci pa se bomo kljub tem težavam svojih treh sedanjih junakov trkali po prsih, kako dobri da smo, ko smo priplezali tako na vrhove vseh osemtisočakov kot na najvišje vrhove vseh celin.

O podrobnostih tega slovenskega antarktičnega podviga bomo še poročali in podrobno poročilo ilustrirali s fotografijami, ki jih bodo fantje prinesli s seboj.

namesto komentarja

HIMNA — KAJ JE TO?

Bilo je septembra 1986 na Mozirski planini. Ob začetku 18. dneva slovenskih planincev je vsem 6000 udeležencem zaigral zagorski pihalni orkester tedanjo jugoslovansko himno Hej, Slovani: vsi smo vstali. Takoj zatem je orkester zaigral slovensko narodno himno Naprej, zastava Slave: stal ni nihče ali skoraj nihče. Kot tedanji poročevalec z dogodka sem to potezo tisočev slovenskih gornikov pograjal v Planinskem vestniku. Ne poznati svoje nacionalne himne je pomenilo zanikanje svoje nacionalne biti.

Bilo je avgusta 1989 na Dovjem. Tedaj smo odkrivali spomenik velikemu narodnjaku, trdnemu Slovencu, skladatelju, graditelju planinskih postojank in planinskih potov, triglavskemu župniku ***Jakobu Aljažu****. Slavja se je udeležilo 4000 ljudi. Med programom sem skočil k tedanjemu predsedniku Planinske zveze Slovenije* ***Marjanu Oblaku*** *in mu všepnil: »Že dalj časa razmišljamo, da naj bi bila himna slovenskih planincev mogočna, v srce segajoča Aljaževa pesem Oj Triglav, moj dom. In sedaj, ko temu velikemu Slovencu odkrivamo spomenik, je najlepša priložnost, da se slovenski planinci za to odločijo.« Predsednik slovenskih planincev mi je pokimal, stopil k mikrofonu in ta moj predlog javno izrekel. Viharen aplavz je pozdravil njegove besede. Nekaj mesecev kasneje — mislim, da na skupščini PZS spomladi 1990 — je najvišji organ slovenske planinske organizacije sprejel ta Oblakov (ali moj — kakor hočete) predlog in razglasil pesem Oj Triglav, moj dom za himno slovenskih planincev...*

Bilo je 7. decembra 1996 — tri tedne pred letošnjim novim letom. V gradu Bogenšperk je potekala vsakoletna slovesnost, ko Planinska zveza Slovenije podeli najzaslužnejšim planincem najvišje odlikovanje — svečano listino, jubilantom pa spominsko plaketo. Za uvod v slavje je priznani kvartet Spev iz Škofje Loke zapel Aljaževo Oj Triglav, moj dom. Vstal ni nihče! Razmišljal sem, da bi vstal sam — vendar bi očitno izzval smeh med navzočimi...

In sedaj vprašujem: kaj je himna? Je to navadna pesem, je to slavnostna pesem, je to pesem, ki nas ob posebno slovesnih dogodkih še tesneje priklene na organizacijo, katere člani smo? Slovar slovenskega knjižnega jezika piše o himni: 1. pesem kot simbol države, organizacije, gibanja, 2. pesem v počastitev, hvalo česa, hvalnica; 3. molitev v čast, zahvala Bogu, hvalnica. Torej izključno superlativi, ki poudarjajo slavnostno oznako himne.

Ali bomo slovenski planinci naposled le dali svoji himni (simbolu naše množične gorniške organizacije) tisto mesto, ki ji gre? Če smo se že odločili, da naj bo pesem Oj Triglav, moj dom himna vseh slovenskih planincev, ni besed, s katerimi bi opravičevali svoj brezbrižni odnos do nje! Kadar jo zaslišimo na javni prireditvi, vstanimo! Za tistih nekaj minut se zamislimo ob Aljaževi umetnini in pomislimo, kaj je Aljaž hotel z njo povedati — zlasti v časih, ko so tujci pohlepno stegovali svoje kremplje po naših gorah, zlasti po našem očaku! Spoštujmo himno kot slovensko planinsko svetinjo!

Milan Cilenšek

SLOVENSKA HIMALAJSKA ODPRAVA NA TRI VRHOVE 1996

TRI USPEŠNE ODPRAVE V ENI

ROMAN ROBAS

Komisija za alpinizem pri PZS je lani uvrstila v svoj program Slovensko himalajsko odpravo na tri vrhove, ki jo je že leto dni prej načrtoval **Stane Belak-Šrauf**.
V ta namen je Šrauf spomladi leta 1995 vodil ogledno *odpravo v skrajno zahodni predel nepalske Himalaje*, v pokrajino Darchula, gorsko skupino Bias Risi Himal, kjer so gore Api, Nampa in Bobaye. Ta predel Himalaje leži v trikotniku ob meji z Indijo in Kitajsko (Tibetom). Med potovanjem proti tem goram smo z nekega grebena lahko opazovali velika soseda te gorske skupine Nanda Devi v Indiji in Kailas v Tibetu. Od glavnega mesta Nepala so »naše« gore oddaljene več kot 800 *kilometrov, ceste do tja so slabe, pred nekaj leti jih* sploh še ni bilo in te gore so zato malo obiskane. Vrhova Apija in Nampe sta bila že osvojena, Bobaye pa je bil do našega prihoda še neosvojena gora.
Cilj naše odprave so bile težke nepreplezane stene in prvi vzpon na Bobaye. Cilji odprave so bili: Api z razom v južni steni oziroma raz med južno in zahodno steno, Nampa z južno steno in severozahodna stena Bobaye s prvim vzponom na vrh. Pozneje smo zaradi nesreče preplezali jugovzhodno steno Apija in ne raz.
Komisija za alpinizem je z javnim razpisom zbrala prijave alpinistov, Podkomisija za vrhunski alpinizem pa je izbrala člane odprave. Za odpravo se je prijavilo 31, izbranih pa je bilo 10 alpinistov. Pred odhodom se je odpravi pridružil še zdravnik. V pripravljalnem obdobju so udeležbo v odpravi odpovedali **Uroš Rupar, Míha Kajzelj** in **Aco Pepelnik**, zaradi poškodb sta se odpravi morala odpovedati **Marko Čar** in **Blaž Stres**.

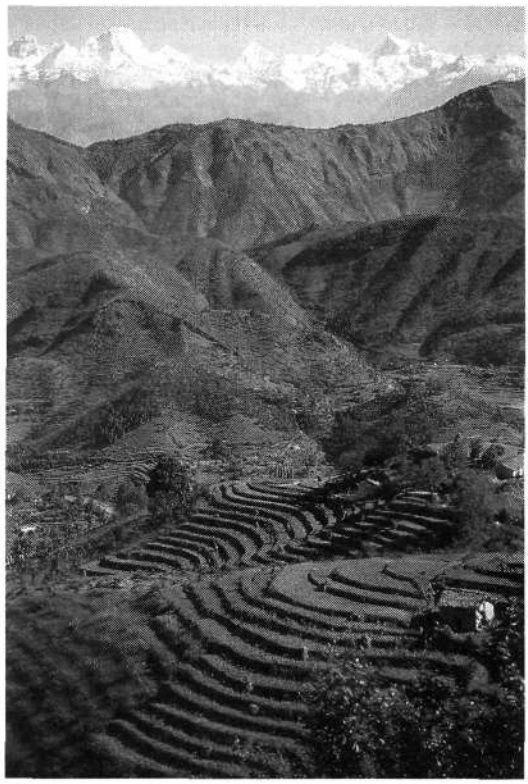

Vrhovi Api, Nampa in Bobaye s poti proti Gokuleswaru

ZAČELO SE JE 30. SEPTEMBRA 1996

V začetku lanskega leta mi je načelnik KA **Matjaž Wiegele** ponudil vódenje te odprave. Dolgo sem premišljeval, kajti zavedal sem se odgovornosti in vsega, kar je povezano z organizacijo in vódenjem, preden sem se 1. marca odločil za vódenje. Tej odločitvi je botrovalo tudi dolgoletno druženje s Šraufom. Na neki himalajski odpravi, ko sva skupaj preživela večino dni na gori, sva ob večerih v taborih razmišljala o naših skupnih bodočih ciljih in med drugimi tudi o skrajno zahodnem Nepalu in o gori Api.
Odprava je odšla na pot v sestavi **Roman Robas** (vodja), **France Srakar** (zdravnik), **Dušan Debelak, Jernej Grudnik, Tomaž Humar, Matic Jošt, Janko Meglič, Peter Mežnar, Marko Prezelj, Boštjan Slatenšek, Andrej Štemfelj** in **Tomaž Žerovnik.**
Naši odpravi so se v Katmanduju pridružili Nepalci **Mingma Tenzing Sherpa** (sardar), **Ang Kami Sherpa, Tashi Thundu Sherpa, Pasang Kaji Sherpa** (kuhar) in **Sandem Sherpa** (kuhinjski pomočnik). Prvi trije so bili z nami tudi zato, da bi skupaj plezali na še neosvojeni Bobaye. Po nepalskih pravilih se mora namreč tuja odprava povzpeti na vrh, ki še ni osvojen, skupaj z Nepalci. Pridružili pa so se nam tudi zvezni oficirji **Dwarika Prasad Bhattarai, Krisna Hari Dalal** in **Madan K. C.** Slednja dva z odpravo pozneje nista sodelovala tako, kot bi morala in zato sem imel kar nekaj težav.
Iz Ljubljane smo odpotovali 30. septembra, 2. oktobra prispeli v Katmandu, tam uredili vse potrebne formalnosti, nabavili manjkajočo hrano ter uredili in dokupili opremo. Naša odpravo je bila pravzaprav odprava, sestavljena iz treh odprav. Za to so krivi nepalski zakoni, ki na vsak vrh dovoljujejo le samostojno odpravo. Ne dopisi že iz Ljubljane, ne prošnje v Katmanduju, nič jih ni omehčalo. Tudi sklicevanje na našo šolo v Manangu ni nič pomagalo. Za nas je bilo njihovo pojmovanje nesprejemljivo zaradi denarja, ki smo ga potem porabili za tri zvezne oficirje, enostavno pa ni niti smotrno, da je v bazi preveč ljudi, ki niso vezani na vzpone.

ZAKAJ NISMO LETELI S HELIKOPTERJEM

V soboto, 5. oktobra popoldne, smo z avtobusom in tovornjakom zapustili Katmandu in se odpeljali na 800

kilometrov dolgo pot. Tri dni in tri noči smo se vozili, približno polovico poti po dobrih asfaltiranih cestah, potem po slabih in nevarnih makadamskih bolj kolovozih kot cestah.

Prvotno smo imeli namen v bazni tabor na višino 3650 metrov poleteti s helikopterjem. S tem bi se izognili zapletom in težavam na cestah in prihranili precej časa. Žal (ali pa na srečo) nam je slabo vreme to namero preprečilo. Vsak dan našega bivanja v Katmanduju in potem na vožnji in pri hoji v bazo je deževalo. Če bi se v takem vremenu odločili za helikopterski polet, bi zagotovo porabili nepredvideno vsoto denarja, česar pa si nismo smeli privoščiti. Po cestah smo tako 8. oktobra pripotovali v Gokuleswar, naselje na višini 655 metrov ob reki Chamlija. Od tu so samo še pešpoti, ki vodijo ob reki Chamlija počasi navzgor, skozi vasi in zaselke, čez riževe terase, skozi gozdove in čez visokogorske pašnike do baze.

Že naslednji dan smo pričeli pohod proti bazi, čeprav nam ni uspelo zbrati nosačev za vse tovore. Na pot smo odšli vsi člani odprave, 43 nosačev in nekaj šerp. Polovico tovorov in dve šerpi so krenili za nami naslednji dan.

Naša pot proti Apiju, Nampi in Bobayi je potekala vseskozi ob čudoviti himalajski reki Chamlija skozi vasi Lekamshimar, Lekam, Ghamna, Bagar, Chaurani do Makarighara (1350 m), kjer je prva skupina počakala drugo. Potem smo hodili skupaj skozi naselja Ghusa, Shiti in Shimar. Zadnje tri dni smo se vzpenjali proti bazi skozi čudovite mešane gozdove bambusa, bora, hrastov, rododendrona, jelk, divjih kostanjev, orehov, češenj...

Med pohodom smo imeli nekaj zapletov z nosači, ki sem jih rešil z upoštevanjem njihovih zahtev. Na začetku pešpoti sem verjel članu odprave Boštjanu, ki je bil s Šraufom na ogledni odpravi, da se v bazo da priti iz Gokuleswara v šestih dneh. Kmalu po odhodu iz Gokuleswara pa sem uvidel, da so imeli nosači pri pogovorih bolj prav kot mi. Sprevidel sem in upošteval njihove zahteve. Zahtevali so plačilo za sedem dni nošnje v bazo in še za dva dni za povratek. Med pohodom nas je vsak večer za nameček še močno namočilo. Kljub vsemu smo se 16. oktobra v dopoldanskih urah povzpeli do planine — po nepalsko »karke« —

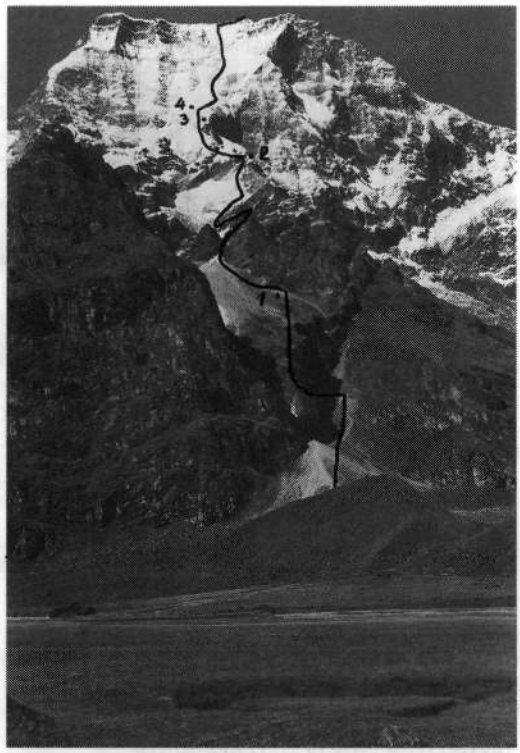

Api, najvišji od treh vrhov, s smerjo vzpona in sestopa

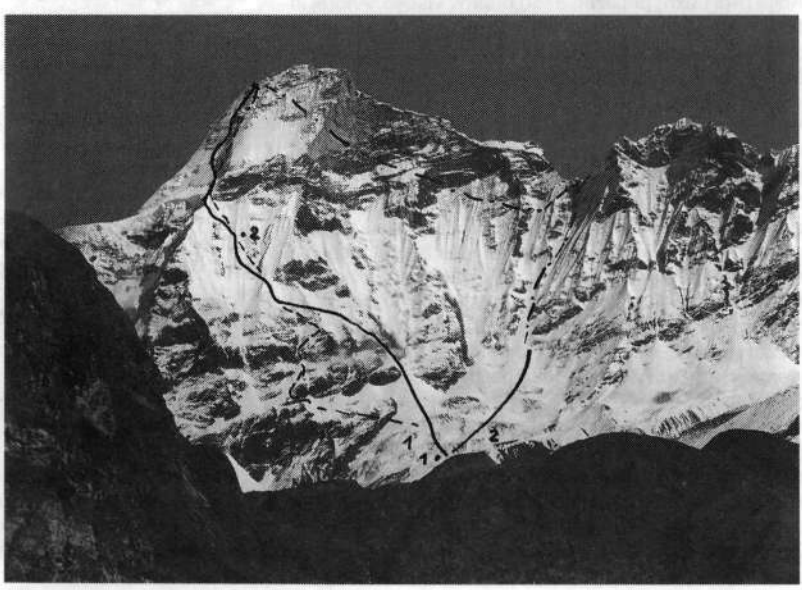

Bobaye — na levi smer Humarjevega vzpona in sestopa, na desni s polno črto označen vzpon mešane slovensko-nepalske naveze in črtkano označen nameravan vzpon te naveze na vrh

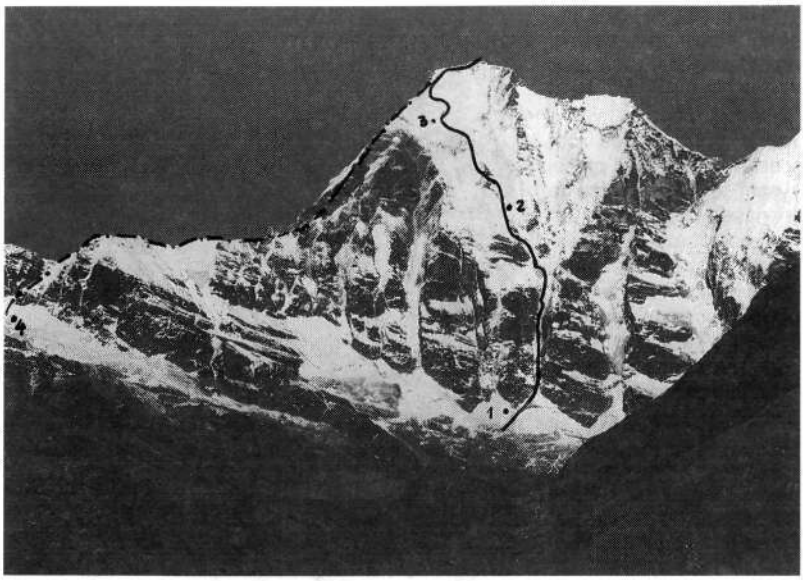

Nampa z vrisano smerjo vzpona in sestopa in bivaki

3650 metrov visoko, kjer smo postavili bazni tabor. Planina je obsežna travnata ravnica, nad njo pa so tudi vse tri naše gore.
Šerpe so ob postavitvi baze pripravili običajen obred blagoslovitve baze.

RAZDELITEV VRHOV MED ALPINISTE

Naslednje dni smo vsi začeli ogledovati vrhove in stene ter možnosti za aklimatizacijske vzpone. Dušan Debelak, Tomaž Žerovnik, Peter Mežnar in Matic Jošt so splezali na 5600 metrov visoko sedlo med Apijem in Nampo in si dobro ogledali stene in možne sestope. Andrej Štremfelj, Marko Prezelj, Janko Meglič, Tomaž Humar in Nejc Grudnik so splezali na vrh v grebenu Apija (Api Lekh) približno 5750 metrov visoko. Andrej in Marko sta vzpon nadaljevala po grebenu, ostali pa so sestopili v smeri vzpona. Boštjan Slatenšek in trije šerpe so odšli pod Bobaye in se povzpeli do višine 4500 metrov.
Vreme je bilo lepo, za ta čas primerno, a ne preveč hladno in vetrovno. Predvideval sem, da bomo v enem tednu vsi dobro pripravljeni za vzpone.
Med pripravami se je 22. oktobra ob dveh ponoči zgodila nesreča. Na aklimatizacijskem vzponu sta Andrej Štremfelj in Marko Prezelj med sestopom postavila na višini 4500 metrov šotor in bivakirala. Ponoči je šotor podrl leden plaz in oba poškodoval. Andrej je dobil močan udarec v desno podlakt, Marko pa tako močan udarec v spodnji del leve noge, da je prišlo do zloma dveh kosti v predelu gležnja. Oba sta kljub poškodbam potem takoj začela sestopati. Po prvi radijski zvezi zjutraj sem skupaj s tremi šerpami odhitel na pomoč. Andrej je sestopal sam, Marka pa so šerpe prinesli do baze. Ob enih popoldne smo bili spet vsi zbrani v bazi. Žal je ta nesreča za oba poškodovana pomenila konec odprave.
Zvečer tega dne se je vreme poslabšalo in začelo je snežiti. Šerpe so postali nemirni, napovedovali so dolgotrajno poslabšanje vremena in so videli že kar konec odprave.
Slabo vreme je trajalo do 28. oktobra. Potem je prišlo obdobje lepega vremena, celo topleje je postalo kot pred poslabšanjem, toda na grebenih vrhov so bile večje snežne zastave, kar je pomenilo močnejše vetrove.
V Apiju naj bi plezali dve navezi: Štremfelj in Prezelj južni raz, Debelak, Žerovnik in Meglič pa jugovzhodno steno. To steno so pred leti poskušali preplezati Angleži, a so jih težave obrnile.
Za južno steno Nampe sta se odločila Mežnar in Jošt.
Tomaž Humar se je odločil za solo vzpon na Bobaye preko severozahodne stene. Bobaye pa je vrh, ki do našega vzpona še ni bil osvojen in zato smo imeli v načrtu še en vzpon skupaj z Nepalci — šerpami, kot narekujejo sedanja nepalska pravila za vzpone na še neosvojene vrhove. Ta vzpon naj bi opravili po zahodnem ozebniku in po južnih vesinah vrha Slatenšek in Grudnik skupaj s Tashijem in Kamijem.
Prvotno sem načrtoval, da se naveze ne bodo odpravile v stene istočasno. Želel sem, da bi kuloar v Bobayu splezali prej kot steno.
Zadnji dan oktobra so naveze odšle pod stene.
Jošt in Mežnar sta še isti večer vstopila v steno. Ostale naveze so bivakirale na depojih pod stenama. Naslednji dan so tudi ostali začeli plezati.
Ta dan, 1. novembra, sta bazo v družbi nosačev, sirdarja Mingme in Sandema zapustila Andrej in Marko.

POTEK VZPONOV

Bobaye (6808 m)

Tomaž Humar je začel svoj solo vzpon na še neosvojeni vrh 1. novembra ob 1.30 ponoči. Ta dan je plezal do 15. ure. Na strmem, izpostavljenem snežnem razu na višini 5500 metrov je vkopal šotor za bivakiranje. Naslednje jutro je še v temi ob 5.30 nadaljeval vzpon proti vršnemu delu stene in proti vrhu. Vrh je dosegel

ob 12.59. Ves čas vzpona sem ga iz baze spremljal z daljnogledom in radijsko postajo. Zlasti drugi dan vzpona in sestopa je potreboval nasvete in korekcije iz bazne perspektive. Pri tem je sodeloval tudi zdravnik Frenk Srakar. Med sestopom je Humar še enkrat bivakiral na snežnem razu. 3. novembra je sestopil do depoja — šotora pod steno in potem v bazo. Pri sestopu čez ledenik sta mu šla nasproti Boštjan in Kami in mu pomagala prenesti težko opremo. Na vrhu se je zaradi močnega vetra zadržal samo 20 minut.

Skupina, ki bi morala plezati v Bobayi kuloar, se je že na začetku vzpona razbila. Nejc je zbolel takoj po odhodu iz šotora, Tashi malo pozneje, Boštjan in Kami pa sta priplezala le do krajne poči pod kuloarjem. Slatenšek je še napel vrv čez krajno poč, potem so sestopili do depoja. Vzpon po kuloarju ni predstavljal posebnih tehničnih težav, kljub temu pa je skupini zmanjkalo prave volje za plezanje, pripravljenosti in motivov za vzpon.

Nampa (6755 m)

V tej steni sta Jošt in Mežnar plezala od 31. oktobra do 4. novembra. Vstopila sta 31. oktobra zvečer, ponoči *preplezala strm navpičen, približno 450 metrov visok* snežno-leden kuloar in v dopoldanskih urah nadaljevala vzpon do višine 5600 metrov, kjer sta prvič bivakirala. Drugega novembra sta plezala do višine 6300 metrov in tretjega novembra ob 9.41 priplezala na vrh. Pri vzponu na vrh sta imela lepo, dokaj nevetrovno vreme. Po 20-minutnem postanku sta sestopala po zahodnem grebenu (japonski) in bivakirala na višini 4700 metrov. Četrtega novembra sta sestopila do pod stene, kjer sta počakala, da sem jima prišel nasproti in jima pomagal prenesti del opreme v bazo, en del pa sem jo potem skupaj z Mingmo še naslednji dan.

Api (7132 m)

V tej steni so plezali Dušan Debelak, Tomaž Žerovnik in Janko Meglič. Na depo so se prav tako kot ostali podali 31. oktobra. Prvi dan vzpona so preplezali steno do višine 5300 metrov in si uredili bivak. Drugi dan so preplezali steno do višine 5800 metrov in drugič bivakirali, tretji dan do 6050 metrov in tretjič bivakirali. Naslednji dan, 4. novembra, sta Janko in Dušan preplezala še preostali vršni del stene in ob 15.32 dosegla vrh. Na vrhu sta se zadržala le kratek čas, kajti orkanski veter ju je prisilil k takojšnjemu sestopu. Janko je zaradi mraza rahlo pomrznil na palcu leve noge. Sestopila sta v

Zasnežen bazni tabor pod tremi vrhovi

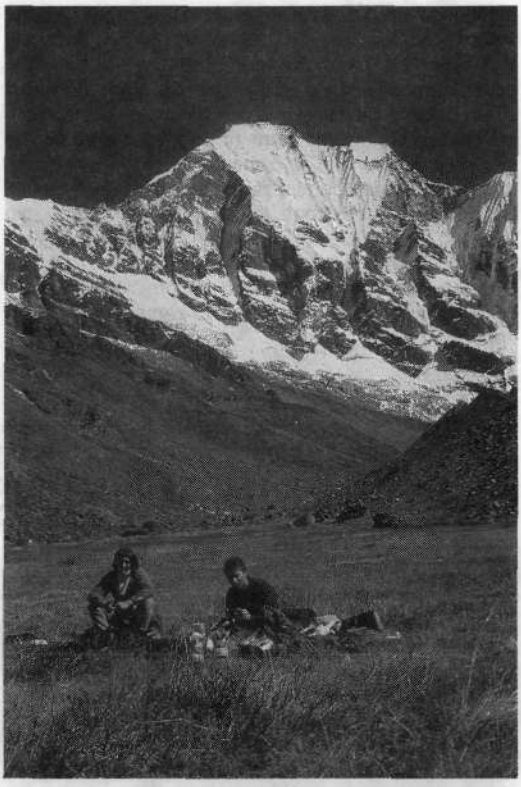

Nampa z južno steno, v vznožju plezalca Matic Jošt in Peter Mežnar

Foto: Roman Robas

zadnji bivak. Tomaž ju je tu čakal, ker zaradi rahle vročine ni mogel z njima plezati na vrh. Naslednji dan, 5. novembra, so vsi sestopili do depoja na višini 4500 metrov, do koder so jima prišli nasproti drugi člani odprave (Tomaž H., Peter, Matic) in skupaj so sestopili v bazo.

Vse vzpone sem spremljal iz baze z radijsko zvezo (24 ur) in z daljnogledom. Vreme in vidljivost sta omogočala tudi spremljanje posameznih vzponov na vrhove oziroma na vršni greben. Pri tem je sodeloval dr. Frenk Srakar.

Z vzponom v Apiju smo zaključili plezanje. Preplezali smo vse tri stene, se povzpeli na še neosvojeni Bobaye in s tem zaključili plezalski del odprave.

Vsi vzponi so bili opravljeni na alpski način, brez postavljanja vmesnih taborov, brez pomoči šerp in brez sestopov in ponovnega vračanja v steno ter brez uporabe dodatnega kisika.

MISS HAWLEY JE POHVALILA ODPRAVO

Med plezanjem so bili alpinisti izpostavljeni običajnim himalajskim objektivnim nevarnostim, kot so mraz, veter, viseči seraki, padajoče kamenje, v manjši meri pa snežnim plazovom. V nobenem primeru teh nevarnosti ne smemo podcenjevati ali celo spregledati, kajti kljub znanju, opremi in izkušnjam nevarnosti so.

Devetega novembra smo zapustili bazo. Povratek do Gokuleswara je trajal do 12. novembra. Od tu smo se z

avtobusom prepeljali v Katmandu in tam čakali na polet v domovino.
Vso pot od Gokuleswara, med bivanjem v bazi in med povratkom do Gokuleswara je za našo prehrano skrbel šerpa Pasang s kuhinjskima pomočnikoma Sandemom in Nawagelom. Hrane nam ni primanjkovalo, bila je okusna in pestra celo za izbirčneže.
V Katmanduju je odprava za uspeh prejela več čestitk. Še posebno pomembno je, da je odpravo kot zelo uspešno ocenila tudi miss Hawley, najboljša poznavalka himalajskih dogodkov zadnjih 45 let.
Dne 23. novembra je odprava na brniškem letališču zaključila svojo uspešno pot in tudi zame, vodjo, je bilo naporov konec.

V odpravi so sodelovali alpinisti iz različnih slovenskih alpinističnih kolektivov, različnih starosti, z različnimi alpinističnimi izkušnjami in tudi z različnimi življenjskimi vzorci. Bila je, skratka, množica različnosti, ki pa so nas družile. Domov smo se vrnili vsi polni novih načrtov.
Ocene vzponov:
Api: težavnost V+, 950/IV, 55° TD+, višina smeri 2600 m, čas plezanja 42 ur.
Bobaye: težavnost 85°, V (70° IV), višina smeri 2500 m, čas plezanja 33 ur (vzpon in sestop), sestop 90°, V+, (650).
Nampa: težavnost 85°/60°, TD naklonina nad kuloarjem 45° do 85°), višina stene 2050 m, čas plezanja 39 ur.

SMER RAZVOJA: VIŠJE, TEŽJE, NA ČIMBOLJ PREPROST NAČIN

ZLATI CEPIN SLOVENSKIMA ALPINISTOMA

TONE ŠKARJA

Alpinizem nima svetovnih prvenstev, olimpiad in podobnih uradnih tekmovanj (v to smer se razvija športno plezanje), vseeno pa se vedno skuša oceniti, kaj je največje, najtežje ali najboljše bilo preplezano v nekem obdobju. V tem desetletju je »zlati cepin« najpomembnejše priznanje in doslej zaradi objektivnosti in stalnosti še nobeno drugo razvrščanje ni uživalo tolikšnega ugleda.
Podelitev »zlatega cepina« je združena z mednarodnim festivalom gorniškega filma v Autransu pri Grenoblu. Prvič so ga podelili leta 1991 in potem redno vsako leto. Prav stalnost, mednarodna žirija ter predhodni izbor (nominacija) so dejavniki, ki ga utegnejo še dolgo ohraniti kot neuradno podelitev svetovnih medalj. Organizatorja sta alpinistična revija Montagnes Magazine in elitni klub GHM.
Nekaj dni pred dogodkom je **Tomaž Humar** prejel obvestilo predsednika GHM **J. C. Marmiera**, da je smer, ki sta jo spomladi z **Vanjo Furlanom** začrtala v severozahodni steni Ama Dablama, prišla v najožji izbor osmih alpinističnih dosežkov. Naj torej pride na zaključno slovesnost, kjer bo vsak od nominirancev imel kratko predavanje o svojem dosežku, na koncu pa bo še žirija povedala svojo odločitev, komu pripada »zlati cepin«. Kot je znano, ga je na večerni slovesnosti 7. decembra 1996 izročila Tomažu Humarju.
Tekmeci Furlanovemu in Humarjevemu dejanju so bili Poljak z vsemi osemtisočaki, Rusi s prvim vzponom po severni steni Everesta, Italijani s centralno smerjo v južni steni Cerro Torre ter štiri francoska dejanja (Alaska, dve odpravi na Grenlandiji ter zaporedni vzpon z enega na drugi osemtisočak v Karakorumu). Ob vseh čestitkah drugim je le treba priznati, a je bilo vse »že videno« in da je le dejanje Furlana in Humarja tista smer, v kateri alpinizem še dolgo ne bo dosegel zadnje, absolutne meje. Naredila sta pomemben korak na poti, ki ji bodo z veseljem sledile še generacije alpinistov brez strahu, da bi zmanjkalo izzivov. Na kažipotu

Tomaž Humar s prestižno alpinistično nagrado, Zlatim cepinom za leto 1996

piše: »Višje, težje, na čimbolj preprost način.« To je edina prava smer razvoja, vse drugo so predvsem atrakcije, ki zasijejo, a jih že vsaka naslednja ugasne in spremeni v pepel, odrine v pozabo. Ama Dablam pa je trden klin na lestvici razvoja.

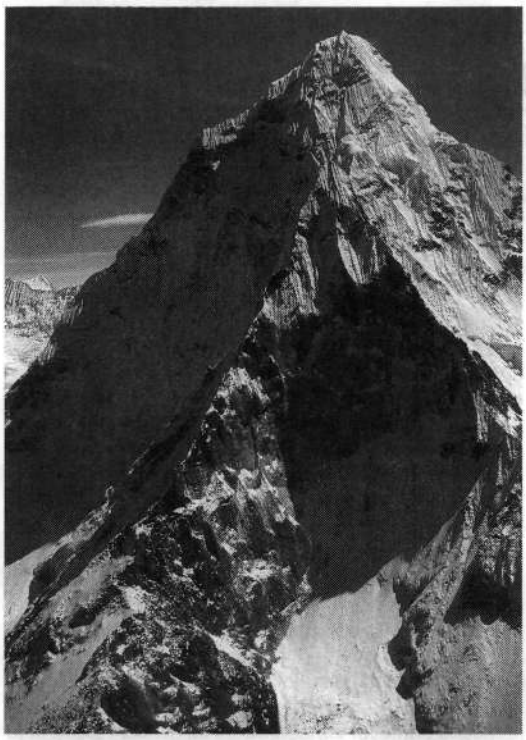

Ama Dablam

Foto: Tone Škarja

Vanja Furlan (AO Železničar) in Tomaž Humar (AO Kamnik) sta steno preplezala med 30. aprilom in 4. majem, v izhodiščno taborišče pa sta se vrnila 6. maja 1996. Za zvezo in pomoč je skrbel **Zvonko Požgaj** (AO Železničar). V steno sta vstopila že dober teden prej, a ju je po petih dneh slabo vreme zavrnilo.

Že v prejšnjih letih so se s steno ukvarjali Vanja Furlan, **Bojan Počkar** in **Štefan Mlinarič**, vendar so steno zmotno ocenili za pretežno ledni problem. V resnici je stena neusmiljeno strma kombinacija skrajnih težav v ledu in še bolj v previsnem in poledenelem skalovju. Kratek tehničen podatek: višina vrha 6828 metrov, višina stene 1650 metrov, naklonina ledu 70—90°, težava v skali VI in V, A_2. In moja pripomba, ki sem jo na listku pustil v zadnji vasi: »Če boste tole zlezli, ste šefi. Vsekakor stoji za vami cela PZS, zato srečno in s pametjo čez lepo steno.« Tako sem videl granitno, z ledom zalikano steno tri tedne prej, kot sta Tomaž in Vanja potegnila črto po njej.

Vanja Furlan je svojo himalajsko pot pričel prav s poskusom v Ama Dablamu, potem prav tako s poskusom v vzhodni steni Kumbakarne in tudi tretjič le s poskusom v južni steni Anapurne. Uspel je šele četrtič, a takrat s solo vzponom po prvenstveni smeri na Langšišo Ri. Peti vzpon je bil na Ama Dablam, dobre tri mesece pozneje pa se je smrtno ponesrečil v severni steni Velike Mojstrovke.

Tomaž Humar je bil v Himalaji uspešen že prvič, ko je s **Stanetom Belakom** dosegel vrh Ganeš V, nato pri vzponu na zadnji slovenski osemtisočak Anapurno, sledil je Ama Dablam in lansko jesen prvi vzpon na Bobaye.

Zlati cepin je tokrat drugič v slovenskih rokah. Že pri prvi podelitvi sta ga dobila **Marko Prezelj** (AO Kamnik) in **Andrej Štremfelj** (AO Kranj) za prvi vzpon po jugozahodnem grebenu Južne Kangčendzenge (8472 m), ki sta ga opravila kot člana slovenske odprave Kanč '91, vmes pa sta bili še dve nominaciji, torej uvrstitvi med 8 ali 10 najboljših.

Če na kratko povzamemo: »zlati cepin« je prišel v prave roke in za pravo dejanje. Le obžalujemo lahko, da Vanja Furlan ni doživel tega zasluženega zadoščenja, a smer, ki sta jo s Tomažem Humarjem preplezala, je trajen spomenik tudi njemu. Njuna smer ohranja tradicionalni visok ugled slovenskega alpinizma in mu odpira pot v prihodnost.

GRS Slovenije bo praznovala

Spet smo v jubilejnem letu — poleti bo GRS stara 85 let.

Bližajoča se obletnica drami spomine na preteklost, po drugi plati pa se, hočeš nočeš, moramo ozreti v prihodnost. Prav v tem je bistvena razlika med jubilantom — človekom in organizacijo. Medtem ko si prvi pri teh letih praviloma ne more obetati česa posebej imenitnega, so pred GRS poleg obilice spominov predvsem misli na nove naloge in metode dela, prilagajanje razmeram, izpopolnjevanje, pomlajanje kadrov, ne nazadnje prizadevanja, da s preprečevanjem nesreč zmanjša obseg svojega dela.

Slovenska GRS se je rodila 16. junija 1912 v Kranjski Gori, potem ko so gorski vodniki in pogumni domačini iz Trente, Gorenjskega in Savinjske doline že od konca prejšnjega stoletja reševali ponesrečence v naših gorah.

Dandanes je v naših gorah v enem samem letu več nesreč, več akcij in več mrtvih, kot se jih je nekoč nabralo v nekaj desetletjih. V gorah je pač več ljudi, cilji pa zahtevni in znanje, žal, velikokrat pomanjkljivo. Samo v letu 1996 je v slovenskih gorah umrlo 37 ljudi. Česa takega še nismo doživeli!

GRS o nesrečah redno in podrobno poroča v medijih. Bralcem Planinskega vestnika je enkrat na leto na voljo podroben prikaz dogajanj; kdor ima oči in voljo, se iz tega marsikaj nauči. Izkoristek prizadevanj je slab, vendar ne kaže popuščati.

O GRS in njenem delu bomo letos še slišali. Podroben pregled dela od zadnjega jubileja bo na voljo v zborniku *85 let GRS*. Prav tam bodo na ogled tudi smernice za nadaljnje delo.

O varnosti v gorah bo govor na letošnjem, 6. posvetu *Gore in varnost*, kjer bo tekla beseda *o vplivu vremena na nastanek nesreč v gorah*, pa razmišljanje, *kako še skrajšati odzivni čas GRS ob nesrečah*. Tudi izkušnje ob nesrečah v snežnih plazovih v zimi 1995/96 *ponujajo kup naukov*.

O GRS in varnosti v gorah bo potemtakem letos kar precej govora.

Kaj ko bi se tudi gorniki sami potrudili in poskrbeli, da bo manj nesreč? Naša usoda je končno predvsem v naših rokah!

Gorska reševalna služba

PODKOMISIJI ZA VRHUNSKI ALPINIZEM IN ZA ALPINISTIČNO SMUČANJE STA ODLOČILI

SLOVENSKI ALPINISTI LETA 1996

Podkomisija za vrhunski alpinizem in Podkomisija za alpinistično smučanje, ki delujeta pri Komisiji za alpinizem, ta pa pri Planinski zvezi Slovenije, sta na podlagi strokovnih kriterijev izbrali najuspešnejše slovenske alpiniste in alpinistične smučarje za leto 1996 in svoje odločitve razglasili na prireditvi letošnjega 14. januarja v veliki dvorani Dela v Ljubljani. Lanskoletni najuspešnejši slovenski alpinist je po tej oceni **Tomaž Humar** iz Alpinističnega odseka Kamnik, najuspešnejši alpinistični smučar **Iztok Tomazin** iz AO Tržič, najuspešnejša alpinistka **Monika Kambič** iz AO Mengeš in najperspektivnejši alpinist **Peter Mežnar** iz Soškega AO v Tolminu.

OBRAZLOŽITVE ZA ŠTIRI NAJBOLJŠE

Kot je bilo rečeno v obrazložitvi, je zdaj 24-letni Peter Mežnar začel lansko sezono s ponavljanjem najtežavnejših lednih slapov, kasneje pa je v navezi z različnimi soplezalci preplezal še nekaj novih. Poleti se je lotil zahtevnejših prostih ponovitev in je kot prvi na pogled preplezal smer osme težavnostne stopnje Bodeča neža v južni steni Planje ter opravil prvo prosto ponovitev smeri Vizija z oceno IX – v isti steni. Sezono je zaključil s prvenstveno smerjo preko jugozahodne stene Nampe, ki jo je na Slovenski odpravi treh vrhov preplezal v navezi z **Maticem Joštom**.

Monika Kambič, 27-letna alpinistka AO Mengeš, je z različnimi soplezalci in pogosto tudi soplezalkami opravila nekaj več kot 50 alpinističnih vzponov. Preplezala je nekaj smeri v Južni Ameriki, grški Meteori, hrvaški Paklenici in seveda v domačih gorah. Obvladuje plezanje smeri šeste težavnostne stopnje in ima kljub razmeroma kratki alpinistični karieri precej izkušenj na višini 6000 metrov.

Zdaj 36-letni dr. Iztok Tomazin je kljub ne najboljšim razmeram v domačih gorah pozimi opravil kar nekaj zahtevnih spustov, da bi bil čimbolj pripravljen na svojo osrednjo akcijo v sezoni. Cilj lanskoletne akcije Ski 8000, ta akcija pa že nekaj let zapored uspešno uresničuje zastavljene cilje, je bilo smučati z najvišjega vrha Severne Amerike Denalija. Tomazin je zbral dovolj energije, da se je kar trikrat povzpel na vrh in z njega smučal po treh različnih smereh. Najprej je presmučal kombinacijo smeri Wickwire-Orient Express, štiri dni pozneje kombinacijo smeri West Buttress-Resque Gully in pet dni kasneje še najzahtevnejši spust po Messnerjevi smeri.

Tomaž Humar, 27-letni alpinist Alpinističnega odseka Kamnik, je lanske odlične zimske razmere izkoristil za dober trening pred odhodom v Himalajo in preplezal številne zaledenele slapove, med katerimi je bilo nekaj prvenstvenih plezanj. Spomladi se je s pokojnim **Vanjo Furlanom** odpravil v severozahodno steno Ama Dablama v nepalski Himalaji. 1650 metrov visoko smer sta preplezala v alpskem slogu v petih dneh. Dosežek je močno odmeval v mednarodni alpinistični srenji in je bil proglašen za enega izmed najboljših dosežkov leta v Himalaji, nagrajen pa je bil tudi z mednarodnim priznanjem Zlati cepin. Lansko jesen si je Tomaž Humar kot član Slovenske alpinistične odprave treh vrhov izbral kot svoj cilj še neosvojeni šesttisočak Bobaye in ga preplezal v solo vzponu.

Kot je bilo rečeno na podelitvi priznanj najuspešnejšim lanskoletnim slovenskim alpinistom, je lanskoletna plezalska sezona pri nas prekinila stagnacijo kakovost-

Najuspešnejši slovenski alpinisti leta 1997 (od leve proti desni: Tomaž Humar, dr. Iztok Tomazin, Monika Kambič in Peter Mežnar

Predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar in najuspešnejši alpinist leta 1995 Janez Jeglič izročata priznanje najuspešnejšemu perspektivnemu alpinistu Slovenije Petru Mežnarju.

nih dosežkov nekaj preteklih sezon. Kar nekaj predvsem mlajših alpinistov je z odličnimi dosežki v Andih in Himalaji dokazalo, da je slovenski alpinizem še vedno sposoben velikih rezultatov.

Po tej oceni je nedvomno najkvalitetnejši lanskoletni slovenski alpinistični dosežek prvenstveni vzpon na Ama Dablam, ki ga svetovna alpinistična javnost ocenjuje kot enega izmed najboljših dosežkov minule sezone v Himalaji.

Organizacijsko zahteven projekt je bila Slovenska odprava treh vrhov, ki je v zahodnem Nepalu s tremi prvenstvenimi vzponi, od katerih je bil eden opravljen na še deviški vrh, v popolnosti uresničila prej zastavljene cilje in kar nekaj mladim alpinistom omogočila pridobitev potrebnih himalajskih izkušenj.

Posamezni kvalitetni dosežki v Andih, dolini Yosemitov in na Grenlandiji so sezono lepo dopolnili in zdi se, da se je število alpinistov, ki so sposobni opraviti kvalitetna dejanja, v primerjavi z nekaj prejšnjimi leti povečalo.

Sezono v domačih gorah je v veliki meri krojilo vreme, ki je poleti praktično onemogočilo kakovostne dosežke, zato pa so bile zimske razmere idealne za plezanje zaledenelih slapov in so bili ponovljeni praktično vsi najzahtevnejši ter preplezana še kopica novih.

OPTIMISTIČEN POGLED V LETO 1997

Ti rezultati so tudi podlaga za optimističen pogled v novo sezono, ko bo slovenskim alpinistom morda uspelo preplezati nove smeri na Everest in Gjačung Kang iz Tibeta ter že dolgo vrsto let oblegano zahodno steno Nuptseja.

Od alpinističnih smučarjev bi bilo po oceni obeh podkomisij kar preveč pričakovati ponovitev njihovih najboljših rezultatov, vendar so njihove želje za letošnje leto velike. Everest bo letos kar dvakrat cilj slovenskih smučarjev. Že spomladi se nameravata tja s hrvaško odpravo odpraviti Iztok Tomazin in **Pavle Kozjek**, vsaj prvi pa bo najverjetneje smučal po njegovih pobočjih. Jeseni pa namerava **Davo Karničar** uresničiti svoj lanskoletni načrt — smučanje »v enem kosu« z vrha do baznega tabora, le da se tega podviga ne bo lotil s tibetanske, ampak z nepalske strani. Lani je moral zaradi neugodnega vremena svoj načrt prekiniti na višini 8200 metrov — in še dobro, da ga je, ker je prav tiste dni na pobočjih najvišje gore sveta, kot smo poročali, izgubilo življenje več alpinistov in trekerjev.

Senca, ki lebdi nad lanskoletno alpinistično sezono, je žalosten spomin na preveliko število alpinistov, ki so postali večni ujetniki gora.

VRSTA VRHUNSKIH USPEHOV

Lanskoletna plezalska sezona se je začela z razmerami, kakršne so si ljubitelji zaledenelih slapov lahko samo želeli. Sedanja generacija alpinistov takšnih razmer še ni doživela in s pridom so jih tudi izkoristili ter poleg praktično vsem že dotlej preplezanim dodali še kopico novih. Kakovost slovenskih lednih plezalcev je na mednarodni tekmi v Franciji lani dokazal **Janez Jeglič**, ki je zmagal v hitrostni preizkušnji.

Prvenstveno smer v severozahodni smeri Ama Dablama sta v začetku lanskega maja na alpski način preplezala Vanja Furlan in Tomaž Humar ter jo posvetila spominu na **Staneta Belaka-Šraufa.** Smer je francosko združenje GHM proglasilo za najboljši alpinistični dosežek pretekle sezone in plezalcema dodelilo priznanje Zlati cepin.

Po poprejšnjem opremljanju spodnjega dela stene so zahodno steno Chacraraja lanskega junija preplezali **Dušan Debelak, Viktor Mlinar** in **Tomaž Žerovnik**. To je prva smer v tej objektivno zelo nevarni in tehnično zahtevni steni in jo poznavalci ocenjujejo kot eno izmed najtežjih v perujskih Andih. To pogorje je lani nasploh obiskalo veliko slovenskih alpinistov, ki so preplezali več prvenstvenih smeri.

Davu Karničarju lani sicer ni uspelo smučati z vrha Mount Everesta, zato pa so bili na Denaliju lepi uspehi slovenskih alpinističnih smučarjev. Iztok Tomazin je trikrat smučal z vrha in **Marko Čar** enkrat s snežno desko, **Urša Poljanšek** pa je kot prva Slovenka priplezala na najvišji vrh Severne Amerike.

V dolini Yosemitov v ZDA sta smer Aurora, še eno izmed najzahtevnejših tehničnih smeri, preplezala **Boris Lorenčič** in **Armand Polegek, Silvo Karo** pa se je s švicarskim soplezalcem zelo uspešno preizkusil v hitrem plezanju zahtevnih smeri; v rekordnem času sta preplezala smer Direct West Face v Half Domu in le malo zaostala za najboljšim časom v smeri Salathe.
Na Grenlandiji so slovenski plezalci sodelovali pri dveh prvenstvenih smereh. Silvo Karo je z angleškima soplezalcema preplezal prvenstveno smer na Nalumasortoq, **Miha Kajzelj** in **Igor Kalan** pa s hrvaškimi soplezalci prvenstveno smer na Igdorssuit Havn Tower.
V domačih gorah, Dolomitih in Centralnih Alpah so slovenski alpinisti lani opravili nekaj zelo zahtevnih vzponov, izmed katerih lahko omenimo proste ponovitve IX. težavnostne stopnje in solo ponovitve smeri Flagran Delire **Grege Lačna**.
Sezono je zelo uspešno zaključila odprava v pogorje Api Nampa v Himalaji, ki je bila posvečena spominu na člana izvidnice v to pogorje leto prej Staneta Belaka-Šraufa in **Jasne Bratanič**.
Letošnji osrednji slovenski alpinistični akciji bosta jesenski odpravi na 7750 metrov visoki himalajski Nuptse, ki se je bodo udeležili Janez Jeglič, **Miha Kovač** in Tomaž Humar, in Gjačung Kang, kjer bosta plezala **Marko Prezelj** in **Andrej Štremfelj**.
Štirim najuspešnejšim lanskoletnim slovenskim alpinistom sta priznanja izročila slovenski alpinistični šampion leta 1995 Janez Jeglič in predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**.

ALI SO SNEŽNI PLAZOVI OB SEDANJIH DOGNANJIH ŠE OBJEKTIVNA NEVARNOST?

PLAZOVI V ZIMI 1995/1996

PAVLE ŠEGULA

Podkomisija za reševanje iz plazov pri Mednarodni komisiji za reševanje v gorah (IKAR) je na zasedanju na Poljskem jeseni leta 1996 pripravila preglednico žrtev plazov v minuli zimi. Podatke je posredoval zastopnik naše GRS v tej podkomisiji, udeleženec zasedanja **dr. Tomaž Vrhovec**.

DRŽAVA	TS	VS	SP	ALP	CESTE	RAZNO	SKUPAJ	PSI
Anglija	—	—	—	—	—	—	—	66
Avstrija	21	11	—	2	—	3	37	254
Bolgarija	—	1	—	1	—	—	2	18
Češka	—	—	—	—	—	—	—	—
Hrvaška	—	—	—	—	—	—	—	—
Francija	17	14	1	10	—	1	43	130
Italija	2	3	—	4	—	1	10	165
Kanada	4	—	—	4	—	1	9	35
Liechtenstein	—	—	—	—	—	—	—	8
Nemčija	2	—	—	1	—	—	3	46
Norveška	1	—	—	—	—	1	2	93
Poljska	—	2	—	3	—	—	5	11
Slovaška	1	—	—	3	—	—	4	13
Slovenija	2	—	—	3	—	1	6	26
Španija	1	—	—	1	—	—	2	5
Švica	5	10	—	—	—	2	17	300
ZDA	10	2	1	9	—	8	30	50
Skupaj	66	43	2	41	—	18	170	1220
Odstotkov	39	25	1	24	—	11	100	—

Legenda: TS = turni smučarji, VS = smučarji zunaj urejenih smučišč, SP = smučarji na progi, ALP = gorniki/alpinisti peš, CESTE = v prometu, RAZNO = v hišah, pri delu, med reševanjem.

Kot vselej so v pregledu samo nesreče, ki so se pripetile na območju dežel članic IKAR. Med skupno 170 smrtno ponesrečenimi je spet največ, 111, smučarjev (65 %). Sledijo jim gorniki pešci. Na cestah je smrt tokrat počivala, precej pa je bilo nesreč pri delu, h katerim štejem tudi nesrečo reševalca Postaje GRS Kamnik, ki se je ponesrečil med opravljanjem dolžnosti na severnem pobočju Brane.
V pregledu ni nesreč v drugih delih sveta in državah, čeprav je teh vsako leto kar nekaj. Spomnimo se na preteklo leto v Nepalu, kjer so si plazovi vzeli precejšnje število žrtev med domačini in udeleženci trekingov, prizanašali pa tudi niso članom odprav.

ORIS NESREČ V PLAZOVIH V SLOVENIJI

1. — 24. 12. 1995: Plaz vlažnega sprijetega snega je pod Kredarico zasul tri gornike. Najmanj zasuti se je sam rešil iz plazovine in nato iskal, našel in odkopal

enega sopotnika, tretjega člana skupine jima ni uspelo rešiti. Naslednjega dne so ga s pomočjo lavinskega psa in sond našli reševalci PGRS Mojstrana — mrtvega.

2. — 24. 12. 1995: Plaz (sprijetega vlažnega snega ali opast, odkrhnjena z grebena Mojstrovke) je zasul navezo **S. B.** in **J. B.** Zaradi spleta okoliščin se je iskanje na območju Vršiča, kjer je po nesreči zapadlo veliko novega snega, začelo šele čez deset dni in se je kljub množični akciji brez uspeha končalo po štirih dneh.

Po najdbi nahrbtnika pogrešane J. B. maja 1996 so gorski reševalci nadaljevali iskanje s sondami in lavinskimi psi in po najdbi pogrešanih pod Kaminsko smerjo severne stene Male Mojstrovke dokončno zaključili delo.

3. — 3. 1. 1996: Na cesti v Topli pri Črni na Koroškem je plaz sprijetega snega zasul osebni avto z dvema lovcema. Plazovina je pahnila vozilo več deset metrov po pobočju do struge reke Tople. Lovca sta v razbitem vozilu preživela brez večjih poškodb.

4. — 17. 1. 1996: Pod vrhom Brane v Kamniških in Savinjskih Alpah se je pod alpinistom samohodcem odluščila luska napihanega snega, pri čemer je utrpel hujše poškodbe gležnjev in rok. Med reševalno akcijo se je na prosluli gladki, strmi severni vesini Brane med prečenjem pod težo reševalca **J. P.** sprožila kloža. Prhka plazovina in ledena površina podlage je onemogočila zaviranje s cepinom. Reševalec je omahnil čez steno proti Okrešlju in obležal mrtev.

5. — 8. 2. 1996: Alpinist samohodec brez smuči je v vetrovnem, mrzlem vremenu prečil vesine pod ostenjem Male Mojstrovke nad Vršičem. V Pripravniški grapi ga je zajel plaz mehko sprijetega snega in ga nosil po pobočju. Iz plazovine se je malenkostno poškodovan rešil sam.

6. — 8. 2. 1996: Dva alpinista sta se s Hajnževega sedla nad Planino Korošica (Karavanke) odpravila na prečenje Košute. V mrzlem, vetrovnem vremenu ju je po dveh poprejšnjih opominih odnesel plaz suhega kložastega snega. Sreča je hotela, da sta se ustavila tik nad navpično steno, odkoder sta se prebila do zasilnega zavetja na planšariji in po bivaku v dolino. Vodja naveze je utrpel poškodbo gležnja.

7. — 19. 2. 1996: Trije smučarji so se med silovitim sneženjem odpravili od zgornje postaje žičnice Vogel proti Domu pod Zadnjim Voglom. Blizu koče jih je zasul manjši plaz rahlo sprijetega snega (mehka kloža). Iz plazu se je rešil en sam, sopotnika so po krajšem iskanju našli reševalci. Zdravnik je ugotovil smrt.

8. — 26. 2. 1996: Območje okrog Kanjavca je bilo po sneženju 19. 2. in kasnejšem vetrovnem vremenu obloženo z zameti, ocena nevarnosti plazov je bila 4 do 5. Gibanje je dodatno otežila slaba vidljivost, ki je bila tega dne zaradi goste megle omejena na 20 do 30 metrov.

Skupina pripadnikov francoske vojske, ki so v razbremenilni razdalji sestopali s Hribaric proti Doliču, ni ubrala najboljše smeri, zato je vodečega pod koto 2416 odnesel kložast plaz. Ostal je nepoškodovan na površini plazovine, bil pa je ob smučko.

9. — 27. 2. 1996: Alpinistična smučarja sta se z vrha Votlega Slemena nad Mojstrano (Julijske Alpe) v lepem, mrzlem vremenu spustila v dolino. Med spuščanjem je prvega v strmem plitvem žlebu odnesel plaz suhega sprijetega snega in ga odložil 90 metrov nižje. Po začetnih težavah zaradi zamašenih dihalnih poti se je rešil sam in je bil nepoškodovan.

10. — 31. 3. 1996: Trojica alpinistov se je na turnih smučeh vračala s Stola (Karavanke). V Zagonu se je zjutraj še mrzel, suh sneg že ojužil.

Na čelu skupine se je pod **T. S.** sprožil plaz vlažnega sprijetega snega in ga nosil nekaj deset metrov. Dogodek se je iztekel brez posledic.

11. — 31. 3. 1996: Na južnih vesinah Vrtače (Karavanke) se je **V. K.**, turnemu smučarju samohodcu, med povratkom z vrha sprožil plaz vlažnega sprijetega snega. Nosilo ga je prek skoka, ustavil se je približno 200 metrov nižje, kjer se je kljub težji poškodbi rame sam rešil iz plazovine in se vrnil domov.

12. — 20. 4. 1996: Gornik samohodec **M. R.** je sledil dvema predhodnikoma. Po travah in krpah snega je na jugozahodnih vesinah s Storžiča sestopal proti Bašlju. V grlu jugozahodne grape nad stezo Poljana — Kališče je sprožil plaz mokrega snega, ki ga je nosil in izvrgel 80 metrov pod stezo s poškodovanimi rokami in obtolčeninami.

13. — V času zimskih vaj študentov Fakultete za šport Univerze Ljubljana je na območju Komne manjši plaz na domnevno varnem kraju zasul tri člane skupine. Poiskali in rešili so jih sopotniki. Podrobnosti niso znane.

ZAKLJUČEK

Dogajanje kaže, da svarila malo zaležejo. Planinska in alpinistična šola zajame veliko premalo ljudi. Očitno je tudi, da se po navodilih ravna le malokdo.

Med žrtvami plazov so začetniki, pa tudi izkušeni gorniki, alpinisti, turni smučarji, smučarji alpinisti, reševalci, študentje telesne vzgoje, vojaki, udeleženci v prometu.

Nekateri zabredejo v nesrečo, ker ne poznajo vzrokov plazu. Nevarnosti se ne zavedajo in nanjo niti ne pomislijo, ko hočejo na vsak način doseči izbrani cilj.

Razgledanim nevarnost sicer ni tuja, a jo prezirajo, pogosto tudi hoté ali nehoté prezrejo. To večini uspeva daljši čas brez kazni. Zagovorniki varstva so jim nadležni, njihovih predlogov ne upoštevajo. Vremenskim napovedim in opozorilom pred plazovi po pravilu ne verjamejo, sami pa navadno tudi ne znajo ugotoviti dejanskega stanja.

Lavinske žolne ljudje skoraj ne poznajo, še manj jo uporabljajo, čeprav je v rokah veščega iskalca (umetnost iskanja izpilimo v dveh dnevih!) neposredno po nesreči zelo zanesljiv, praktično edini resničen vir preživetja. Žal se cena trideset tisočakov večini zdi previsoka, prav nič težko pa jim ni dati več denarja za manj pomembno opremo. No, da bom pošten: tudi ponudba je revna; doslej pri nas še nisem videl oglasa za ta prepomembni pripomoček.

Sicer pa: ljudje odhajajo, novi prihajajo. Ploščo je treba navijati vedno znova. Tu in tam se koga le kaj prime; po nesrečah navadno za kak dan, dva, postanemo previdnejši.

V KOPRODUKCIJI MED TVS IN STUDIOM ALP JE NASTAL IGRANI GORNIŠKI FILM »STEBER«

FILMSKO PLEZANJE V ČOPOVEM STEBRU

MARJAN RAZTRESEN

Igrani film, ki so ga lansko poletje snemali v Severni steni Triglava oziroma v Čopovem stebru in v dolini predvsem okoli Aljaževega doma v Vratih, je pripravljen za prikazovanje. Premierno sta ga umetniški program Televizije Slovenija in Studio Alp iz Maribora predstavila približno 50 povabljenim gostom in novinarjem 9. januarja v prostorih TV Slovenija v Ljubljani. Kot smo že poročali, so igrani televizijski film »Steber«, romansirano pripoved o znamenitem in zgodovinskem prvenstvenem plezanju **Pavle Jesih** in **Jože Čopa** v Centralnem stebru Triglavske severne stene, snemali v avtentičnem okolju Triglava na prizoriščih, kjer se je »zgodba« v resnici dogajala.

Velike uspehe slovenskih alpinistov, ki so se tudi še v letih pred drugo svetovno vojno z avstrijskimi in nemškimi plezalci potegovali za prvenstvo v slovenskih gorah in stenah, je za štiri leta prekinila svetovna vojna. Toda brž ko se je končala, sta se Čop in Jesihova, ki sta bila med osrednjimi protagonisti predvojnega alpinizma na Slovenskem, odločila okronati predvojne uspehe in uspehe tedanje generacije slovenskih plezalcev s tistim delom Severne triglavske stene, o katerem je tedanja generacija menila, da ga je komajda mogoče preplezati — z markantnim Osrednjim stebrom.

POVOJNA ŽELJA PO PRVENSTVU

Delavec v jeseniški železarni Joža Čop je Triglavsko steno poznal tako dobro kot malokdo. Kot plezalec prvenstvenih smeri in reševalec, pa tudi kot duhovit sogovornik je žel simpatije tedanje gorniške srenje. Prav tako so plezalski dosežki Pavle Jesih, premožne Ljubljančanke in med drugim lastnice znanega ljubljanskega kinematografa Matica na Kongresnem trgu, kjer je zdaj dvorana Slovenske filharmonije, sodili v vrh tedanjega — pa ne samo slovenskega — alpinizma.

Dne 26. junija 1945, pred več kot pol stoletja torej in komaj dober mesec po koncu druge svetovne vojne, sta odšla v dolino Vrata in pod Severno steno Triglava; Čop je bil takrat star 52, Jesihova 44 let. Čop je pred tem iz doline in iz drugih smeri v Steni, ki jih je bil pred vojno preplezal, kolikor je bilo le mogoče natančno preštudiral Centralni steber, ki sta se ga nameravala lotiti, in je natančno vedel, da bo trd oreh, sicer bi ga kdo že preplezal.

Mirjam Korbar in Borut Veselko sicer nista plezala v Čopovem stebru, za kadre, ki so jih posneli od blizu, pa sta morala vendarle malo poplezati, seveda v vznožju stene, ki pa tudi ponuja pravo dramaturgijo.

Pavle Kozjek in Borut Veselko, Mirjam Korbar in Marija Štremfelj so igrali v vlogah Jože Čopa in Pavle Jesih.

Tega dne sta vstopila v Nemško smer in preko Črnega grabna prečila v vznožje še nepreplezanega Osrednjega stebra. Oba zaradi dolgega prisilnega počitka med vojno nista bila primerno telesno pripravljena na tako *izdaten zalogaj, vendar sta se ga lotila, ker sta bila* zanesljivo prepričana, da se iztekajo ali so se že celo iztekla leta njune alpinistične vrhunskosti.

DRAMATIČNO PLEZANJE IN REŠEVANJE

V spodnjem delu nista imela težav, vendar sta morala bivakirati, k čemer se je sicer Čop zatekel le v skrajni sili. Naslednji dan sta plezala na meji svojih zmogljivosti in Čop je celo zdrsnil in obvisel na vrvi, ko ga je Jesihova zadržala. V skalni votlini sta morala še drugič bivakirati, poleg tega se je začelo še kvariti vreme. Tretji dan so Jesihovi pošle moči in težavnega mesta ni mogla preplezati, tudi zaradi tega, ker sta imela premalo klinov. Tako se je Čop odvezal in sam plezal dalje, da bi šel po pomoč v Vrata.

Nikoli ne bo znano, kje je plezal in kje je priplezal iz stene, ker se tega ni spomnil niti naslednji dan, tudi zato, ker je bila takrat gosta megla, iz katere je deževalo. Ko je priplezal iz stene, ga je z nočjo premagala utrujenost in je bivakiral nekje v Luknji, zgodaj zjutraj četrtega dne pa je sestopil v Aljažev dom v Vratih, kjer se je bolj po naključju zbralo nekaj jeseniških gorskih reševalcev, ki so ga pogledali kot prikazen.

Po samo nekaj urah počitka so vsi skupaj, Joža Čop in reševalci, odšli v Steno in poskušali priti do Jesihove, vendar jih je prehitela tema. Umaknili so se na rob prepadov in tam prenočili v opuščeni mejni stražnici, Pavla Jesih pa je morala pod previsom v steni bivakirati že

četrto noč. Toda naslednje zgodnje jutro se je eden od reševalcev po vrvi spustil do nje in ji ponudil vrv, s katero bi jo potegnili iz stene, kar pa je odločno odklonila: navezati se je bila pripravljena, če bi jo samo varovali, medtem ko bi sama plezala iz stene.
Tako se je tudi zgodilo in ker se je tam po naključju znašel nečak Jože Čopa **Jaka Čop**, ki ni šel nikamor brez fotografskega aparata, je ta dogodek ovekovečil.

FILM NAGRAJENEGA GORNIŠKEGA CINEASTA

Mariborski gornik in cineast **Matjaž Fistravec** je več let premišljeval o tem, da bi bilo nekega dne vredno o tem dogodku, nadvse pomembnem za slovensko samozavest in seveda predvsem za slovensko gorništvo in posebej za slovenski alpinizem, posneti film. Na filmskem področju je imel že več bogatih izkušenj, od katerih je bila vsekakor najdragocenejša njegov film »Brez«. V njem je predstavil slovenskega invalida brez obeh nog **Mirka Lebarja**, ki se je kljub tej svoji hibi odločil hoditi po gorah. Potem ko je ob podpori planinskih prijateljev in znancev prišel na več visokih slovenskih gora in tudi na vrh Triglava, se je odločil spoprijeti s »streho Evrope« Mont Blancom. Podvig mu je uspel, pri njem pa je s filmsko kamero sodeloval tudi Matjaž Fistravec, ki je o tem posnel dokumentarni film.
Ko so ga leta 1995 začeli prikazovati, je zbudil velikansko pozornost gledalcev in kritike. Začuda ga je najprej izredno ugodno ocenila domača kritika in mu na slovenskem filmskem maratonu v Portorožu prisodila diplomo, isto leto pa na festivalu v istem kraju še nagrado Zlata krogla. Potem so se nagrade vrstile druga za drugo: na mednarodnem festivalu gorniških filmov v slovaškem Popradu, pa v italijanskem Torinu, španski Barceloni, avstrijskem Gradcu in lani v čeških Toplicah, v ZDA in še kje v Španiji, film oziroma njegov avtor pa sta dobila lani tudi Stopovega viktorja. Tako je film »Brez« eden od največkrat nagrajenih slovenskih filmov.
Po tem uspehu na dokumentarnem filmskem področju se je Fistravec sklenil spoprijeti še z igranim filmom. Skupaj z **Urošem Severjem** je napisal scenarij o dogajanjih v Centralnem stebru Severne triglavske stene junija leta 1945 in svoj projekt ponudil Slovenski televiziji, ki ga je sprejela.

OSVAJALCI IN PREMAGANCI

Vlogo Jože Čopa so ponudili igralcu **Borutu Veselku**, vlogo Pavle Jesih **Mirjam Korbar**, med drugim tudi zato (vendar ne izključno zato), ker sta nekoliko podobna osebama, ki naj bi ju upodobila. Veselko je njega dni tudi sam plezal, vendar je to dejavnost zadnja leta skoraj popolnoma opustil in jo je v »resnih« filmskih prizorih »Stebra« raje prepustil profesionalcu. Nasprotno Korbarjeva ni nikoli plezala, vendar je pred začetkom snemanja dejala, da se je hotela pred prvo filmsko sceno v steni od blizu seznaniti s tem športom, zato je hodila na učne ure k znanemu alpinistu Silvu Karu in je že pred začetkom snemanja postala navdušena hribovka.
Ker je bilo treba nekatere kadre igrati v steni, so vlogi njunih dvojnikov ponudili vrhunskima slovenskima alpinistoma **Mariji Štremfelj**, prvi Slovenki, ki je priplezala na Mount Everest, in **Pavletu Kozjeku**, ki ima v svoji alpinistični zbirki dolgo vrsto prvenstvenih vzponov v domačih in tujih gorah, poleg tega pa sta tudi onadva vsaj nekoliko podobna vsak svojemu resničnemu junaku, ki naj bi ga upodobila. Poleg njih nastopa v filmu še nekaj igralcev in alpinistov, med slednjimi **Filip Bence, Ljubo Hanzel, Janez Jeglič, Gregor Kresal, Marko Prezelj** in **Andrej Štremfelj** ter trener plezanja **Silvo Karo**.
70-minutni film »Steber« se začne kot nekakšno nadaljevanje Triglavskih strmin in Zlatorogovega kraljestva v črno-beli tehniki, kajti ustvarjalci pripeljejo svoje gledalce do Joževe in Pavline zgodbe z nekaj zgodovinskimi »podatki«: najprej o tem, kako so bili prvi, ki so plezali po Severni steni Triglava, trentarski divji lovci, potem o tem, kako so še precej po koncu prve svetovne vojne prvenstvene smeri v tej steni »vlekli« avstrijski in

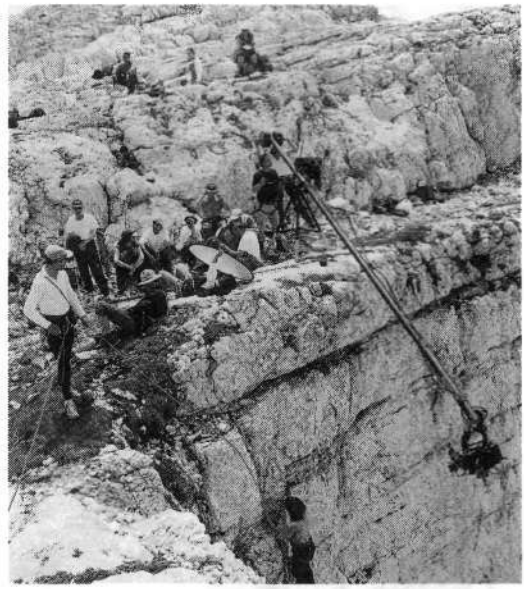

Nekateri predeli v Steni so bili grozljivo nevarni, vendar je za popolno varnost filmarjev poskrbela skupina vrhunskih slovenskih alpinistov.
Foto: Igor Modic

Celotno filmsko ekipo je na prizorišče snemanja vsak dan odpeljal helikopter Slovenske vojske.

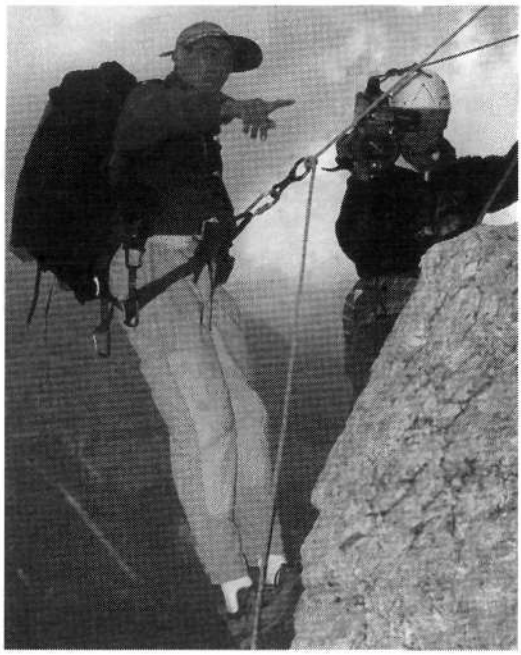

Režiser in koscenarist filma Steber Matjaž Fistravec in direktor fotografije Tine Perko lansko poletje na svojem delovnem mestu v Steni.
Foto: Marko Prezelj

nemški alpinisti. V tem prvem delu, ki je za igrani film nemara predolg, so prikazani tudi smrt **Klementa Juga** in prenos njegovega trupla v dolino, pa začetki tekmovanja *med slovenskimi in nemško-avstrijskimi plezalci* v Triglavu, tudi plezanje prvenstvene Skalaške smeri v Steni, ko je Pavla Jesih s soplezalcem **Samom Gostišo** ob nekajdnevnem poslabšanju vremena obtičala pod robom stene. V tem delu tudi prvič nastopi nekakšen »vodnik po filmskem programu«, ki pozneje bolj moti kot povezuje filmsko dogajanje.

Potem se vse v filmski zgodbi odvija nekako tako, kot se je v resnici dogajalo štiri junijske dni leta 1945, vmes pa sledimo dogajanjem v Aljaževem domu v Vratih, kamor so tiste dni po naključju prišli parčki in plezalci, od katerih so predvsem slednji — enako kot se to dogaja še dandanašnji — »nakladali«, kako bodo osvajali stene, prvi pa so opravili tisto, po kar so prišli in nemara še celo nekoliko več.

70 MINUT GORNIŠKEGA DOGAJANJA

Film ni niti kriminalka niti napeta plezalska pustolovščina, ob kateri bi se ježili lasje in bi zastajal dih. Dramatičnega je v filmu pravzaprav malo, nemara pa je še najboljša scena tista, ko Čop v steni odgovarja Jesihovi, kaj bo v dolini delal, ko bosta preplezala to njegovo zadnjo veliko steno: poročil se bo, romantično pripoveduje, in s svojo ženo zahajal v Vrata, od koder bo pregledoval svojo Severno steno Triglava, prav počasi od leve proti desni in nazaj, ter se na postajah tega potovanja spominjal mož, ki so kot prvi preplezali posamezne smeri ali tam končali svoje zadnje plezanje.

Filmski ekipi je izdatno pomagala slovenska vojska, predvsem še posadke helikopterja 15. brigade vojaškega letalstva Slovenske vojske, kajti številčno ekipo in dragoceno opremo je bilo treba varno dan za dnem prevažati in varno izkrcati na lokacije na gori, ki so sicer dostopne le izkušenim gornikom. Gorenjski turnc, Plemenice, pod vrhom Stenarja, vstop v Jugov steber in Bavarska smer so odtlej nova pristajališča helikopterjev Slovenske vojske, ki sta jih vozila pilot **Miklavž Škofič-Maurer** in kopilot **Igor Lainšček** ter tehnika **Zlatko Sardinšek** in **Robert Kobak**.

Prva javna predstavitev filma Steber je bila v ljubljanskem Cankarjevem domu, naslednja na Jesenicah. Ljubitelji gorskega sveta so se tega igranega gorniškega filma zanesljivo razveselili. O drugačnih odmevih na ta film bomo še poročali.

Slutnja

SLAVICA ŠTIRN

V zraku že čutim
sapice blage,
čutim skrito moč,
ki pregnala bo mrzle vetrove
in oživila skalnate dvore.

Šla bom tja gor,
s pogledom objela
prelepi svet,
ki nudi lepoto in mir
za moje otrplo srce.

Prijatelji stari

VINKO HROVATIČ

Ko več ne bom mogel hoditi v gore,
ko moj bo nahrbtnik le nemo mi pričal,
da veter sneženi ne bo me več bičal,
bo v gorah še vedno to moje srce.

Spomini v knjigi na mnogih straneh
vsa čudežna pota mi bodo vrnili,
kje takrat in takrat in kdo smo bili
po kočah teh hribovskih, skupnih poteh.

Prijatelji stari, bom z vami živel,
bom v jutranjih zarjah v gore vas vabil
na list pa poslednji, da nisem pozabil,
zapisal še zadnjič, kaj vse sem počel.

RAZSTAVA »ALPSKA DEŽELA SLOVENIJA« V NEMŠKEM MARBURGU

SLOVENIJA SE PREDSTAVLJA Z GORAMI

V navzočnosti uglednih predstavnikov mestnih in hessenskih deželnih oblasti in vidnih zastopnikov Republike Slovenije ter številnih planincev in meščanov, tudi domačega pevskega zbora, je bila 4. decembra 1996 v Marburgu ob Lahni po slovesnih uvodnih nagovorih odprta razstava Alpska dežela Slovenija/Alpenland Slowenien. Z njo želi naša mlada država seznaniti zamejsko planinsko javnost z naravnimi lepotami gorate Slovenije, predvsem pa s krepkim, zdravim utripom naše planinske organizacije, ki ima za seboj že dobro stoletje delovanja, ponašamo pa se lahko upravičeno tudi z nekaj vidnimi pionirji alpinizma, ki so zvesto obiskovali gore že mnogo poprej. Razstava je nastala ob stoti obletnici ustanovitve SPD v Mariboru in je doslej v vsakič adaptirani obliki obiskala Dunaj, Bern, München in Berlin.

V imenu PZS je navzoče v nemškem jeziku takole pozdravil **Franc Vogelnik**:

»Dovolite mi, da v imenu predsednika Planinske zveze Slovenije **Andreja Brvarja**, ki je odsoten zaradi bolezni, spregovorim nekaj besed.

Alpe in njim sorodna gorovja so se izoblikovala pred mnogimi milijoni let; človek se je v njih naselil pred mnogimi tisočletji. Pred približno poldrugim tisočletjem so se v času preseljevanja ljudstev v jugovzhodne Alpe naselila slovanska plemena, predniki Slovencev. Gore na prehodu v odprto Panonijo so jim poleg nujno potrebnih materialnih virov za preživljanje pomenile zatočišče v primeru ogroženosti, domnevati pa smemo, da so bili dovzetni tudi za njihovo mogočnost in lepoto, da so se gotovo tudi zaradi tega trajno navezali na to ozemlje in skozi stoletja kljubovali hudim zgodovinskim preizkušnjam, preden je nad njimi razširil svoja krila avstrijski orel in tudi potem.

Prvi vidni plamen narodne zavesti je zanetil Napoleon, ko je s svojimi bojnimi pohodi pretresal zatohlo Evropo in so se mu zasedene dežele postavljale v bran. Ko so se ga za vselej otresle, so vladarji sicer obnovili konservativne absolutistične režime, toda pomladi narodov niso mogli zatreti. Narodnostna ideja je neustavljivo zorela pri vseh nesvobodnih narodih, tudi pri Slovencih, po letu 1848 pa se je že izoblikovala odločna politična zahteva po zedinjeni Sloveniji, ki jo je tuja oblast razkosala na več dežel, tako da so bili venomer v podrejenem položaju. Dvajset let pozneje, po padcu absolutizma, so jo Slovenci javno izpovedovali v časopisih in na množičnih javnih zborovanjih. Šele po prvi svetovni vojni, ko so na fronti na slovenskem ozemlju, v Posočju, izkrvaveli desettisoči Slovencev in se je morija končala z razsulom habsburške monarhije, so se Slovenci vključili v državo južnih Slovanov, najprej v kraljevino, po drugi svetovni vojni pa v republiko, ki ni vzdržala zahtev po federalizaciji in demokratizaciji. Slovenci so se pred petimi leti izrekli za osamosvojitev.

Teh zgodovinskih dejstev se moramo zavedati tudi, če govorimo o navidez tako nepolitičnem društvu, kakor je Slovensko planinsko društvo. Najprej moramo omeniti, pravzaprav poudariti, da je za slovensko gorništvo pomemben mejnik že davno leto 1778, ko so trije vodniki iz Bohinja prvič pripeljali na vrh Triglava **Lovrenca Willomitzerja** in so se Slovenci že pred prvim pristopom na Mont Blanc uvrstili med svetovne pionirje gorništva. Dve desetletji pozneje, na začetku 19. stoletja, se je **Valentin Stanič** drzno povzpel na nekatere vrhove v Vzhodnih Alpah (Grossglockner, Watzmann) in ga svetovna zgodovina gorništva šteje za enega *izmed pionirjev alpinizma.*

Pred 125 leti je avstrijska oblast zatrla prvi poskus, da bi v Sloveniji ustanovili planinsko društvo. Ideja je morala počakati še dvajset let, da so jo uresničili. In ker so podružnice nastajale v vseh večjih krajih, kjer so živeli Slovenci, je Slovensko planinsko društvo postalo prva vseslovenska organizacija, ki je niso utesnjevale deželne političnoupravne meje.

Do drugega razmaha gorništva je prišlo po prvi svetovni vojni, čeprav je bilo slovensko ozemlje, ki je pripadlo Jugoslaviji, boleče skrčeno in so Slovenci izgubili tri mesta, tri pomembna kulturna žarišča: Celovec, Gorico in Trst. Tretjič pa se je slovensko gorništvo razmahnilo, *postalo zares množično, po drugi svetovni vojni.*

Medtem ko so se slovenski alpinisti po prvi svetovni vojni uveljavili v severnih stenah svojih gorá kot enakovredni tekmeci alpinistov iz sosednjih držav in jih celo prehiteli, so si kmalu po drugi svetovni vojni začeli nabirati izkušnje v Zahodnih Alpah, kjer so v nekaj desetletjih ponovili vse najbolj zahtevne smeri. Leta 1960 so se že prvič odpravili v Himalajo. Leta 1975 so se čez južno steno povzpeli na prvi osemtisočak, Makalu, natančno dvajset let pozneje, 1995, pa so, potem ko jih je gora petkrat zavrnila, stali na vrhu Anapurne in se uvrstili med redke narode, ki se ponašajo z vsemi štirinajstimi osemtisočaki. Skoraj ne bi bilo potrebno omeniti, da so slovenskim alpinistom dobro znana tudi druga velika gorovja na vseh celinah, kjer so si izbrali najvišje vrhove in najbolj razvpite stene, od Alaske in Grenlandije do Patagonije, od Pa*mira in Altaja do Nove Gvineje in Nove Zelandije.*

Vsi ti uspehi dobijo trajen pomen šele potem, ko se preobrazijo v kulturne vrednote, potem ko jih nadarjeni pisci pregnetejo v literarna besedila, ko jih fotografi in snemalci dokumentirajo z mojstrskimi posnetki, filmi ali video zapisi. V dveh stoletjih so naši slikarji ustvarili nepregledno število upodobitev gorá, skladatelji pa so uglasbili prenekatero pesem. Natančnejši pregled te bogate zakladnice slovenske gorniške kulture bi terjal mnogo časa. Samo omenim naj, da je v Sloveniji zelo dejaven širok krog gornikov, ki so se uveljavili kot publicisti, prevajalci, fotografi, filmarji — bodisi da se sami udeležujejo odprav in trekingov ali pa, potem ko so si nabrali potrebne izkušnje, pozorno spremljajo dejavnost gornikov po vsem svetu. Mnogo je tudi uveljav-

ljenih gornikov, ki svoje znanje prenašajo na mlajše generacije ter jih pripravljajo na izzive, ki jih bo prinesel jutrišnji dan.

Vsak razgledan gornik se zaveda, da je tako mnogoterno dejavnost in tako bogato zgodovino gorništva težko nazorno predstaviti v omejenem prostoru tudi s premišljeno izbranimi eksponati, vendar sem prepričan, da gradivo, ki je uvrščeno v pričujočo razstavo, pregledno prikazuje prikupno deželo na južnem obrobju Alp, da zajema celih sto let neorganiziranega slovenskega gorništva in še nadaljnjih sto let dejavnosti Slovenskega planinskega društva, ki se je izredno široko razmahnila in ujela korak z vodilnimi gorniškimi deželami v svetu.

Vsi, ki živimo za gore in z gorami, smo nedvomno dovzetni za tiho govorico brezhibno razvrščenih predmetov, ki so jih ustvarili gorniki — bodisi sedanji ali pa vidni predstavniki prejšnjih rodov. Če vam bo razstava segla do srca, bo dosegla svoj namen: zbliževati gornike vseh dežel in jih s trdnim prijateljstvom povezati v eno veliko družino.«

Že naslednje jutro, 5. decembra, je v tamkajšnjem dnevniku Oberhessische Presse izšel prvi odmev te prireditve, ki poglablja prijateljske vezi med Mariborom in Marburgom in jih širi na vso Slovenijo. Tole je napisano v članku z naslovom »Stare dilce in zgodovinske fotografije prikazujejo alpsko deželo Slovenijo« in podnaslovom »Sinoči je bila v marburškem rotovžu odprta razstava, ki prikazuje alpsko deželo Slovenijo«:

»V jeseni 1993 so v prijateljskem mestu Mariboru odprli razstavo, ki jo je pripravil mariborski Pokrajinski arhiv in je po posredovanju Hessensko-slovenske družbe, potem ko je gostovala v nekaj drugih mestih, prišla zdaj tudi v Marburg.

Na tabelah in velikih fotografijah ter z nazornimi eksponati je prikazan razvoj SPD, ki deluje že več kot sto let. Barvne fotografije pa upodabljajo tudi lepoto slovenskih Alp.

Maribor leži ob znožju slovenskih Predalp. Tik nad prijateljskim mestom se 10 kilometrov daleč od njega dviguje gora »Pohorje«. Tam prirejajo vsako leto mednarodne smučarske tekme za »Zlato lisico«.

Razstava, ki si jo lahko ogledamo v zgornji dvorani marburškega rotovža, pa odpira tudi vpogled v otroška leta smučanja. Star par slovenskih lesenih smuči je prislonjen k zgodovinski fotografiji, na kateri je upodobljen Slovenec na krpljah. »S podobnimi dilcami sem se smučal v mladih letih,« je pojasnil vladni uslužbenec **Franc Poznič** iz slovenske prestolnice Ljubljane, ki je skrbel za postavitev razstave.

S fotografijami je dokumentirana tudi gradnja prvih slovenskih planinskih koč, ki jih je postavljalo SPD že ob koncu 19. stoletja.

Na neki prav tako zgodovinski fotografiji vidimo štiri planince, člane »Kluba piparjev«. Kaže, da je bilo kajenje pipe pri mnogih Slovencih v začetku tega stoletja tesno povezano s hojo v gore.

V zadnjih letih narašča število turistov, ki preživljajo svoj poletni in zimski dopust v slovenskih gorah. »K nam prihajajo predvsem obiskovalci iz Avstrije in Nemčije, pa tudi iz Rusije,« poroča Franc Poznič.

Odprtja razstave sta se sinoči udeležila tudi mariborski podžupan **dr. Peter Pavel Klasinc** in **Slavica Tovšak**, podravnateljica Pokrajinskega arhiva Maribor.

Manfred Hitzeroth«

Pod naslovom »Razstava v Rotovžu nas seznanja z naravo v 'Alpski deželi Sloveniji'« pa piše v časopisu Hinterländer Anzeiger z dne 6. decembra 1996 tole:

»Potujoča razstava o 'Alpski deželi Sloveniji' je od srede postavljena na ogled v Zgodovinski dvorani marburškega rotovža.

Kakor poprej na Dunaju, v Münchnu, Berlinu in Bernu odpira razstava tudi tokrat vpogled v deželo Slovenijo in zgodovino tamkajšnjega planinskega društva. Priključene so tudi informacije o turističnih ponudbah, kakor npr. o hoji v gore, plezanju, smučanju in še o marsičem.

Razstava je nastala 1993. leta ob 100-letnici SPD v Pokrajinskem arhivu Maribor. Ob odprtju so bili poudarjeni prisrčni stiki med prijateljskima mestoma Mariborom in Marburgom: župan **Dietrich Möllner** je označil to prijateljstvo, ki obstaja od leta 1969, za tako trdno, da ga ne more nič razdreti.

Prof. Slavica Tovšak iz Pokrajinskega arhiva Maribor je številnim navzočim gostom prikazala razstavo in med drugim pojasnila, da izvirajo razstavljeni dokumenti večidel iz Pokrajinskega arhiva ali pa jih je dala na razpolago PZS v Ljubljani. Zastopnik PZS Franc Vogelnik je opozoril zlasti na pomen zgodovinskega in političnega razvoja Slovenije, ki ga je vsekakor treba upoštevati, ko govorimo o »navidez nepolitičnem društvu, kakor je SPD«. Začetek in konec odprtja je popestril moški pevski zbor iz Ockershausna. Posrečeno in z ljubeznijo podrobno pripravljeno razstavo, ki prikazuje čudovito stran slovenske dežele, si lahko ogledamo še do 22. decembra.«

Ob članku je objavljena fotografija, na kateri pred sliko bloškega smučarja z razstave stojijo mariborski podžupan dr. Peter Pavel Klasinc, Franc Vogelnik, Slavica Tovšak, veleposlanik Slovenije v Nemčiji **Boris Frlec** in marburški župan Dietrich Möller.

Telefon na Zavižanu

Zaradi prijaznosti Hrvaške pošte in telekomunikacij so podaljšali telefonski kabel z velebitske Plješivice do planinskega doma na Zavižanu. Tako so v tej planinski koči postavili telefonsko govorilnico, nova telefonska številka planinskega doma pa je 053/851-200. Da bi lahko uporabili ta telefon, ki je v najvišje ležeči planinski koči na Hrvaškem, je treba imeti le telefonsko kartico.

Mimogrede naj omenimo, da je bil v tej koči, ki je na nadmorski višini 1594 metrov, pred nekaj več kot dvema letoma sestanek med delegacijama Planinske zveze Slovenije in Hrvaške planinske zveze.

Ante Starčevič

OBISK DELEGACIJE GK PZS V FRANCIJI OD 22. DO 28. SEPTEMBRA 1996

EKOLOŠKO SODELOVANJE S FRANCOZI

DANILO SBRIZAJ

V številki 11/95 smo v Planinskem vestniku poročali o obisku francoskih strokovnjakov **Pierra Colombota** in **Gerarda Moina**, ki sta konec avgusta 1995 s posredovanjem organizacije Rongead iz Lyona in s pomočjo EU in gospoda **Bergoltza** ter deželne vlade regije Rhone-Alpes in sekcije CAF iz Lyona obiskala Slovenijo in si ogledala nekaj naših planinskih postojank v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah. O svojem obisku in ugotovitvah sta napisala poročili, ki so ju prevedena prejela vsa slovenska planinska društva s kočami. Obe poročili sta bili dobra podlaga za nadaljevanje opremljanja naših koč s fotovoltaičnimi sistemi in suhimi stranišči, saj sta vsebovali osnovne podatke o *delovanju in pravilni gradnji ter opise sedanjega stanja* v obiskanih kočah z nasveti za izboljšave.

TRI MOŽNOSTI ZA SODELOVANJE

V stikih, ki so sledili, smo se dogovorili za nadaljevanje sodelovanja in izmenjave izkušenj. Francozi so nam tedaj ponudili naslednje korake v predstavitvi svoje tehnologije in opreme:

- študijski obisk predstavnikov PZS v Franciji, namenjen ogledu nekaterih njihovih koč, kjer imajo fotovoltaične instalacije in suha stranišča, ter sestanke s predstavniki CAF, podjetji, ki opremljajo njihove koče, in na regionalni deželni vladi Rhône-Alpes;
- organizacijo izobraževalnega seminarja za predstavnike PD in oskrbnike v eni od naših koč, ki je opremljena s fotovoltaiko in suhimi stranišči;
- da izdelajo projekte in s svojo tehnologijo opremijo eno od naših koč, ki naj bi služila kot »vzorčni« objekt, namenjen izobraževanju naših projektantov, izdelovalcev opreme in vzdrževalcev ter tudi predstavitvi njihovih proizvodov.

Po proučitvi vseh treh variant je bilo na seji gradbene podkomisije pri Gospodarski komisiji (GpGK) in kasneje na seji GK sklenjeno, da je trenutno najbolje, da bi najprej realizirali prvo varianto, to je obisk v Franciji, ki naj se ga poleg članov GK udeleži tudi čimveč predstavnikov PD, saj je bilo z njihove strani precej odpora do uporabe »tuje tehnologije« in pameti pri nas, k obisku pa bi povabili tudi predstavnike slovenskih firm, ki opremljajo naše koče (Kon Tiki Solar, Gryps, Stroj d.o.o...), MOP in TNP. Obisk je s francoske strani organiziral Rongead (gospa **Rose-Marie di Donato**) v sodelovanju s predstavnikom Evropske unije v Ljubljani gospodom **Pierrom Bergoltzem**, s strani PZS — GK pa **Danilo Sbrizaj.**

Obisk je bil v celoti finančno pokrit s sredstvi Evropske unije, regionalne deželne vlade Rhône-Alpes in CAF Lyon.

Na njem so s strani PZS sodelovali **Janez Kratnar** (GK PZS, vodja delegacije), **Danijel Jagrič** (PD Celje), **Saša Marinčič** (GK PZS — PD Ljubljana Matica),

Refuge du Carro (2760 m)

Florijan Hvala (PD Nova Gorica), **Ivan Likar** (GK PZS — PD Križe), **Darko Turk** (GK PZS — OPD Koper) in Danilo Sbrizaj (GK PZS — PD Integral), opremljevalci koč — firmi Kon Tiki Solar in Gryps (solarna tehnika) in prevajalka **Saška Horvat**, ki nam jo je preskrbelo predstavništvo Evropske unije v Ljubljani.

Iz Ljubljane smo se odpeljali lanskega 22. septembra, prenočili v kraju Les Houches v bližini Chamonixa in naslednje jutro nadaljevali pot v Annecy, kjer smo se srečali s predstavniki Club Alpin Francais (CAF) gospo Di Donato ter Gerardom Moinom in Pierrom Colombotom, ki so nas spremljali ves čas obiska. Skupaj smo odšli v Kočo Parmelan (Refuge du Parmelan), ki so jo zgradili leta 1872 in je na nadmorski višini 1825 metrov. V koči so nas zelo ljubeznivo sprejeli predstavniki CAF iz Annecyja, ki upravlja kočo: **Philippe Portier**, predsednik CAF d'Annecy, **Hubert Farandou**, odgovoren za koče (gospodar) v CAF d'Annecy, **Pierre Shubertzer**, podpredsednik CAF d'Annecy in predstavnik CAF v združenju Alpskih dežel, in predstavniki CAF iz Lyona, ki so bili naši gostitelji v Franciji, **Jean Claude Bernard**, predsednik CAF iz Lyona, **Michel Laperche**, odgovoren za koče (gospodar) v CAF Lyon, in **Pierre Waldner**, bivši predsednik CAF Lyon, ter oskrbnik koče **Basilio Fernand**.

KAKO DELUJE SUHO STRANIŠČE

Suho stranišče v koči Parmelan je projektiral Pierre Colombot; prav ta suha stranišča, ki so bila tudi v francoskih Alpah prvenec, so bila vodilo pri izgradnji suhega stranišča pri Zasavski koči na Prehodavcih. Koča Parmelan je stalno odprta od 15. 6. do 15. 9. in ima 46 skupnih ležišč ter je v prenočitvenem delu za naše pojme zelo preprosto opremljena. Zato pa je toliko bolje opremljena in urejena kuhinja, kar se za deželo vrhunske kulinarike tudi spodobi. Koča ima fotovoltaični sistem, ki služi za razsvetljavo in radio, telefon in suho stranišče. Oskrbnik koče ima kočo v zakupu. Njegov zaslužek je delež v odstotkih od prenočišč in

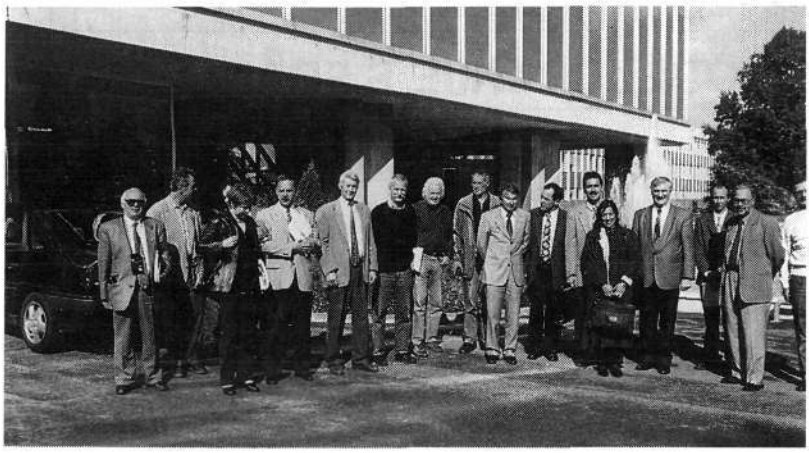

Slovenska delegacija skupaj z gostitelji na sprejemu pri Deželni vladi regije Rhône-Alpes.

ves zaslužek od prodane hrane in pijače. Zakupnik krije tudi vse stroške za tekoče obratovanje koče (hrana, pijača, plin, transport s helikopterjem...). Cene prenočišč in osnovne hrane določijo v CAF in so objavljene na vidno obešenem ceniku.

Po kosilu, s katerim nas je pogostil CAF iz Annecyja, smo si najprej ogledali suho stranišče, ki so mu glede na prvotno zasnovo preuredili zračenje, načrtujejo pa preureditev sedežnega dela kabin iz klasične »klopi« v sedalo v obliki školjke. Fekalije padajo v fekalno jamo na nagnjeno pocinkano kovinsko mrežo, ki je prevlečena s sintetično polstjo, ki loči urin od blata. Urin se zbira na dnu v lovilni skledi, od koder delno izpari (300 l/m²/sezono), delno ga konec sezone skupaj s solmi razlijejo po okolici. Zanimiv je tudi podatek, da urin v približno tednu dni zaradi izhlapevanja amoniaka preide iz kislega v bazično stanje in naravi ni škodljiv. Blato se na polsti posuši ter ga spomladi odstranijo in skupaj z gorljivimi odpadki iz koče sežgejo v posebni sežigalni napravi. Sežigalno napravo si je skiciral Danijel Jagrič. Vsi smo se prepričali, da pravilno izvedeno stranišče ne smrdi, saj je zračenje delovalo, kot je treba, in sicer kljub nizkemu zračnemu pritisku ob našem obisku.

Sistem zračenja se pričenja v dvoplaščnem dimniku, ki po zunanji tuljavi dovaja svež zrak skozi rešetko v višini en meter nad tlemi sanitarne kabine v to kabino. Od tu zrak vleče skozi školjko v fekalno jamo, kjer suši blato in urin in gre nato skozi notranji dimnik na prosto. Pri tem precej pomaga veter, ki stalno piha na platoju, kjer je koča s suhim straniščem (Bernoullijev efekt).

Ogledali smo si tudi fotovoltaični sistem, ki pa se v primerjavi z našimi ne razlikuje. Opazili smo praktično nastavitev fotovoltnih panelov, ki so postavljeni na južni fasadi in jih je mogoče med uporabo postaviti v nagnjeno lego, ko pa koča ni odprta, jih zložijo ob fasado, da niso izpostavljeni snegu. Zanimiv je tudi centralni stikalni element, ki ga je možno enostavno zamenjati.

Po ogledu smo se odpeljali v Bonneval Sur Arc, kamor smo prispeli po približno 4 urah vožnje. V kraju je izhodiščna koča, ki jo upravlja CAF iz Lyona, v kateri smo tudi prespali. V koči je le en spalni prostor s skupnimi ležišči — pogradi. Tudi v tej koči na ležiščih nimajo rjuh, saj je v francoskih kočah normalna uporaba lastnih spalnih vreč. V objektu je tudi poseben prostor za sušenje mokrih oblačil z ventilatorjem za pospešeno menjavo zraka. Tja so prišli tudi predstavniki naših firm Kon Tiki Solar in Gryps.

SPECIALISTI ZA EKOLOGIJO

Dne 24. 9. smo si ogledali Refuge du Carro na višini 2760 metrov, ki stoji ob idiličnem jezeru pod grebenom, ki je tudi meja med Francijo in Italijo. Kočo, ki so jo zgradili leta 1925, upravlja CAF Lyon in je odprta spomladi (20. 3.—27. 5.) v času turne smuke, saj leži sredi odličnih smučarskih terenov, in poleti (28. 6.—8. 9.). V času našega obiska je bila že zaprta. Leži v narodnem parku Vanoise in je prva francoska koča, ki so jo pričeli odpirati zaradi turne smuke. Ima 80 ležišč v preprostih sobah (skupne spalnice) in 20 ležišč v zimski sobi. Nudi za naše razmere zelo preprost standard. Opremljena je z radijsko postajo in telefonom za klic v sili. Ima fotovoltaične celice (od leta 1988), 6 modulov po 45 W, skupaj 270 W, ki služijo za razsvetljavo in radijsko postajo. Hladilnik in zmrzovalnik delujeta na plin. Kočo oskrbujejo s helikopterjem (hrana, plin, smeti...). V koči je instaliran zadnji model suhega stranišča, ki je še v poskusni fazi. Ima separator blata in urina — nagnjen tekoči trak, ki ga po uporabi stranišča požene uporabnik. Urin odteče v lovilno posodo in od tu skupaj s kuhinjskimi tekočimi odpadki v greznico, blato pa pade na drugi strani na zbiralnik. Ta je bil prvotno nagnjena rešetka s sintetično polstjo, vendar so ga na enem straniščU že zamenjali s separatorjem in plastičnimi zaboji, v katere pada blato in se suši. Posušeno blato nato v sežigalni peči sežgejo skupaj z gorljivimi odpadki iz koče. V straniščni kabini imajo že vgrajene plastične školjke. Odsesavanje zraka iz sanitarne kabine preko fekalne jame je speljano v zračnik, ki je speljan ob fasadi do napušča in se nadaljuje vodoravno (v obliki črke **T**), kar močno poveča učinek sesanja.

Po ogledu te koče smo se vrnili v Bonneval Sur Arc in se odpeljali v Lyon.

Dne 25. 9. smo si ogledali proizvodne obrate firm Total energie (proizvodnja in sestavljanje sistemov za oskrbo oddaljenih območij z električno energijo) in

Transenergie (brain ware fotovoltnih sistemov). Tam so nas sprejeli direktor **Roland d'Barthez**, komercialistka **Elizabeta Bogovitz** in raziskovalni inženir Gerard Moine.
Total energie je družba, v kateri je lastnik 40 odstotkov delnic naftna družba TOTAL, 40 odstotkov francoska državna družba za prenos elektroenergije in 20 odstotkov zaposleni v družbi. Ukvarja se s proizvodnjo fotovoltaičnih sistemov, ki jih prodaja po vsem svetu, predvsem v nekdanje francoske kolonije in na francoska ozemlja. Delujejo na treh področjih:

- energetska oprema težko dostopnih (energetsko izoliranih) območij;
- profesionalne aplikacije — približno 30 odstotkov proizvodnje;
- črpalke za vodo in naprave za razsoljevanje.

SPREJEM NA VISOKI RAVNI

Ogledali smo si proizvodnjo, popoldne pa odšli na sedež firme, ki je organizirala naš obisk, Rongead, kjer nas je sprejel **Joseph Rocher**. Predstavil nam je delovanje te nevladne organizacije, ki skrbi zlasti za stike z nekdanjimi državami vzhodnega bloka in jim pomaga pri pripravi programov, ki jih financirajo s sredstvi EU. Predstavili smo jim delovanje PZS z našimi usmeritvami na okoljevarstvenem področju in naše potrebe po tehnični in finančni pomoči pri okoljevarstvenih projektih, ki se pokrivajo s smernicami EU.
S sestanka v Rongeadu smo odšli na sedež CAF Lyon, kjer so nam pripravili prisrčen sprejem. Sprejeli so nas Jean Claude Bernard, predsednik CAF iz Lyona, Michel Laperche, odgovoren za koče (gospodar) v CAF Lyon, in Piere Waldner, bivši predsednik CAF Lyon. V nagovoru nas je gospod Bernard lepo pozdravil tudi v imenu predsednika CAF **Fernanda Fontfreyda**, ki je bil službeno zadržan. Janez Kratnar se jim je zahvalil za pomoč pri organizaciji našega obiska in na kratko predstavil našo organizacijo. V spontanem pogovoru je nato tekla beseda o delu, sekcijah in usmeritvah CAF, o cenah in popustih (primerjave) in o možnostih podpisa medsebojnega dogovora o reciprociteti pri popustih za prenočevanje v planinskih postojankah.
Dne 26. 9. so nas sprejeli v deželnem svetu regije Rhône-Alpes, ki je tudi finančno podprla naš obisk. Sprejeli so nas **Pierre Coquet**, direktor za agrikulturo in turizem regije Rhône-Alpes, **Marc Noailly**, vodja misije v direkciji za agrikulturo in turizem regije Rhône-Alpes, **Laurent Lefevre** iz Direkcije za okolje in energijo, ki je vodja sektorja za odpadke in obnovljive vire energije, **Pierre Falk** iz Direkcije za okolje in energijo, ki je vodja sektorja za narodne parke, **Jean-Paul Goy**, vodja misije v Rhônealpenergie, in **Thierry Bernard**, generalni direktor ERAI (družba za podporo investicij v nekdanje vzhodne države).
Naši gostitelji si prizadevajo vzpostaviti več oblik sodelovanja med to pomembno francosko pokrajino in Slovenijo, kar so poudarili v pozdravnem nagovoru. Žele si izmenjavo tako na gospodarskem področju kot tudi na področju varstva narave, zlasti sodelovanje med narodnimi parki (zanima jih povezava njihovih narodnih parkov s TNP). Janez Kratnar jim je predstavil našo organizacijo, njeno množičnost in veliko število planinskih koč, ki jih upravljamo. Zahvalil se jim je tudi za njihovo materializirano zanimanje za ekološko sanacijo alpskega loka in še posebej našega dela Alp.

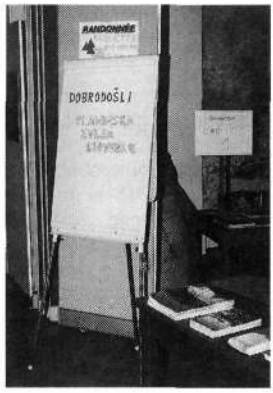

Takole prijazno so slovensko delegacijo sprejeli na sedežu CAF v Lyonu.
Foto: Danilo Sbrizaj

Po sprejemu smo odšli na kosilo in na zaključne razgovore v prostore Rongead. Povezovalna firma namreč pričakuje od nas odločitve o nadaljnem sodelovanju s francoskimi strokovnjaki in tudi sodelovanje pri pridobivanju finančnih sredstev iz naših virov in virov Evropske unije (program Phare). Pojasnili smo jim, da je zaradi velikega števila koč, ki jih upravljamo, in gospodarske krize kot posledice prehoda iz socializma v kapitalizem nerealno pričakovati velika sredstva iz naših virov, da pa je mogoče računati na program Phare, kjer se srečujemo z interesi TNP. Dogovorili smo se, da se v zvezi s sredstvi sestanemo z gospodom Bergoltzom v predstavništvu Evropske unije v Ljubljani, z gospo Fuad, ekonomsko svetnico francoske ambasade v Ljubljani, gospodom Purom iz MOP in gospodom **Janezom Bizjakom** iz TNP.
Nadaljni scenarij nam je pokvaril vlom v avto, saj je del naše ekipe zaradi zamenjave razbitega stekla in pogovorov s policijo porabil nekaj ur. Pozno popoldne smo odšli v Les Houches blizu Chamonixa, kjer smo se na večerji zahvalili za pozornost naši gostiteljici gospe Di Donato in ji tudi izročili darilo.
S kabinsko žičnico smo se 27. septembra povzpeli na Aiguille du Midi, kjer smo si ogledali najvišje ležeča suha stranišča (les Saniblanches), ki jih imajo v restavraciji na višini 3842 metrov. Stranišča odlično delujejo, tako da je projektant Pierre Colombot že v dogovorih za predelavo drugih stranišč na Auguille du Midi, ki delujejo po enakem načelu kot stranišča na letalih, vendar znatno slabše v primerjavi s Colombotovimi. Suha stranišča delujejo samo v delu delitve urina in blata na poševni mreži s sintetično polstjo. Od tu urin odvajajo v zbiralnike, od koder jih s posebnimi rezervoarji pod gondolami žičnic vozijo v dolinsko kanalizacijo. Blato poberejo v posebne plastične posode in ga prav tako vozijo v dolinsko kanalizacijo v Chamonix. Umetno izsesavanje zraka iz fekalnega prostora je tako učinkovito, da nismo ob našem ogledu, ko smo bili

v prostoru, vohali nobenega smradu. Dan je bil v dolini deževen, na Augille du Midi pa je močno snežilo.

POVZETEK

Obisk je bil glede na stike, obljube in videno zelo uspešen, tudi v delu, ki zadeva srečanja s predstavniki CAF. Zelo pomembno je, da so se obiska udeležili predstavniki PD, ki že uporabljajo predstavljene tehnologije sanacije planinskih postojank ali se nanje pripravljajo.
Naši izvajalci, ki projektirajo in montirajo fotovoltaično opremo, so si na kraju samem ogledali delovanje francoskih sistemov in njihovih najnovejših spoznanj. Vsi smo se prepričali o učinkovitosti suhih stranišč, čeprav tudi v Franciji z njimi še precej eksperimentirajo.
Stike, ki smo jih vzpostavili v tem letu s Club Alpin Francais, je potrebno negovati še naprej. V dneh, ki smo jih preživeli skupaj, smo izmenjali več koristnih informacij o politiki cen in popustov v kočah, članarini itd. Cene in popusti so v Franciji v izključni pristojnosti CAF, se pa cene prenočišč razlikujejo glede na sezono: poleti, ko koč ni treba ogrevati, so namreč nižje.

Glede na veliko število naših planincev v Franciji (Mont Blanc) smo se dogovarjali tudi o možnostih podpisa dogovora o reciprociteti pri popustih za prenočevanje. Gospod Waldner nam je obljubil vso pomoč, seveda pa mora prvi korak storiti PZS.
Izvedeli smo, da je deželna vlada regije Rhône-Alpes sprejela sklep o podpori nadaljnega sodelovanja s PZS in odobrila finančna sredstva za kritje stroškov ponovnega obiska francoskih strokovnjakov Pierra Colombota in Gerarda Moina pri nas v letu 1997.

POGOVOR S PREDSEDNIKOM GORNIŠKEGA KLUBA DR. HENRIK TUMA DR. ANTONOM JEGLIČEM

NADALJEVALCI SKALAŠKE TRADICIJE

MARJAN RAZTRESEN

V Sloveniji sta vsaj od lani (če ne že celo od prej) kar precej dejavni (vsaj) dve gorniški organizaciji, o katerih gre glas, da sta le napol gorniški, napol pa politični, ker da sta ju ustanovili politični stranki. Predvsem pogosto se v teh zvezah omenja Gorniški klub »Dr. Henrik Tuma«, ki da je povsem politična, strankarska planinska organizacija, ki da jo je ustanovila Socialdemokratska stranka Slovenije, zato jo nekateri imenujejo kar »Janšev gorniški klub«. Ali so se v resnici tudi slovenske gore politično razdelile, kot so bile razdeljene že njega dni, ko so bile pod njihovimi vrhovi slovenske in nemške ali avstrijske planinske koče? Iz prve roke smo hoteli zvedeti, kakšen je v resnici Gorniški klub dr. Henrika Tume, o katerem smo se pogovarjali z njegovim predsednikom, univerzitetnim profesorjem **dr. Antonom Jegličem**.
»Gorniški klub dr. Henrika Tume je bil ustanovljen oktobra leta 1995 in registriran februarja lani po veljavnem zakonu o društvih. Nikakor to ni nikakršna strankarska organizacija. Toda ker sem kot predsednik tega kluba hkrati član Socialnodemokratske stranke Slovenije, so nekateri zlonamerno naš klub imenovali kar Janšev gorniški klub ali planinska organizacija SDS. Po tej logiki bi morali podobno poimenovati tudi Planinsko zvezo Slovenije: ker so bili vsi predsedniki Planinske zveze Slovenije v zadnjih petdesetih letih člani Komunistične partije ali Zveze komunistov Slovenije, naj bi bila to planinska organizacija Zveze komunistov ali njene sedanje naslednice. Tam si tega nihče ne drzne javno izreči, ker gre za veliko organizacijo, majhen gorniški klub, ki je imel ob ustanovitvi nekaj manj kot sto članov, pa si upajo napadati — in v tako imenovanih neodvisnih slovenskih medijih nam to ni dovoljeno niti pojasniti.«

— Povejte nam kaj o predzgodovini tega gorniškega kluba — zakaj ste ga, na primer, sploh ustanovili. Zakaj niste, na primer, ustanovili svojega planinskega društva, ki bi bilo član Planinske zveze Slovenije?

»PZS je bila vseskozi, kot vemo, politično nadzorovana organizacija. Za ustanovitev gorniškega kluba smo se pravzaprav odločili zato, ker smo ugotovili, da moralne vrednote v slovenskem planinstvu niso več takšne, kot bi morale biti. Ob razmišljanjih o tem smo ugotavljali, da je to morda zato, ker ima PZS monopol nad to dejavnostjo, medtem ko je v drugih državah zahodnih demokracij več gorniških organizacij, od Avstrije in Nemčije do Francije, Kanade in Amerike. Zato smo ustanovili gorniški klub in ne planinsko društvo. Klub smo organizacijo imenovali po predvojni Skali, ker smatramo, da nadaljujemo tradicije Skale, po **dr. Henriku Tumi** pa smo ga imenovali zato, ker je bil to zamolčani slovenski gornik. Opravil je ogromno strokovno delo, tudi na področju gorništva; med drugim je zbral in ohranil imena praktično vseh Julijskih Alp in kdor to ima, se lahko celo brez zemljevida natančno orientira in z vsakega gorskega vrha spozna vse gore v Julijcih okoli sebe. Ne vem, čemu je bil zamolčan; morda zato, ker je bil član socialdemokratske stranke, ki je bila — če ne prej — s koncem vojne prepovedana. Malokdo ve, da je bil eden od prvih slovenskih jamarjev, opravil je ogromno pionirsko delo na gorniškem področju, poleg tega je bil eden od največjih Slovencev, ki je — skladno z veljavno avstrijsko zakonodajo — izboril slovenščino kot uradni jezik na sodišču v Trstu, Gorici in Tolminu, se zavzemal za projekte primorskih železnic in v deželnem zboru dosegel, da so zgradili cesto iz Bovca v Trento, se pravi v osrčje Triglavskega narodnega parka.«

— Ali je glede na vse povedano izključeno, da bi bil Gorniški klub Dr. Henrik Tuma član PZS?

»Za to ne vidimo nobene potrebe.«

— Ali naj člani Kluba ne bi bili člani PZS?

»Nasprotno, saj smo skoraj vsi člani Kluba hkrati člani PZS, marsikdo že več kot pol stoletja. Kot sem sam, na

primer, član francoske in švicarske planinske zveze, pravzaprav njihovega alpskega kluba, sem tudi član Planinske zveze Slovenije.«

— *Kako številna je vaša gorniška organizacija?*

»Zdaj imamo nekako 350 do 450 članov. Smo popolnoma samostojno in nepolitično društvo z lastnim žigom in statutom, ki nadaljujejo tradicijo Turistovskega kluba Skala. Ne nameravamo postati eno od društev Planinske zveze Slovenije, bomo pa nemara kdaj Zveza slovenskih gorniških klubov.«

— *Kakšna je teoretična in praktična dejavnost vašega gorniškega kluba? Ali je mogoče prepoznati podobnosti z dejavnostmi Turistovskega kluba Skala?*

»Predvsem gre za obnavljanje in nadaljevanje vrednot in programa Turistovskega kluba Skala ter prvotnih vrednot in programa Slovenskega planinskega društva, pri čemer gre predvsem za moralne in vzgojne vrednote. Naša praktična dejavnost je sestavljena iz izletov, ki jih imamo najmanj vsak mesec, poudarek pa je pri nas predvsem na družinskem planinstvu, ker smatramo, da je v gorništvu izredno pomemben prav vzgojni dejavnik. V našem programu sta seveda tudi alpinizem in gorništvo v tujih gorstvih. Seveda pa nimamo lastne reševalne službe, ker v državi ni smotrno imeti dveh takih služb. Vendar so člani našega kluba tako gorski reševalci, torej člani Gorske reševalne službe Slovenije, kot tudi člani Združenja gorskih vodnikov Slovenije, ki sta sestavna dela Planinske zveze Slovenije. Tudi iz tega je mogoče videti, da v slovenskem gorništvu ničesar ne rušimo, temveč smo vseskozi pripravljeni na sodelovanje. Prav zato hočemo biti samostojni, da se ne ponovi politizacija planinskih dejavnosti, čemur smo bili priča prav od leta 1945 dalje.«

— *Kje sta najbližje programa Turistovskega kluba Skala in Gorniškega kluba Dr. Henrik Tuma?*

»V celoti prevzemamo program Skale, ki so jo med drugim ustanovili tudi zato, da bi planinci začeli hoditi zunaj zaznamovanih poti, kar je bila za tiste čase revolucionarna zamisel. Skalo so ustanovili, kot vemo, potem, ko je Slovenija postala nekako samostojna, kar je v tistih časih pomenilo zunaj Avstroogrske monarhije, v okviru lastne države Jugoslavije, države slovanskih bratov, kar je v takratnem boju proti germanizaciji pomenilo isto kot samostojnost, saj smo imeli lastne planinske koče in še marsikaj drugega. Skala je želela, da bi bili tudi po tej plati enakovredni drugim narodom v Evropi. Zato je popolnoma zgrešeno razmišljanje nekaterih, da sta odslej v slovenskem planinstvu dve struji, da bodo gorski vrhovi 'njihovi' in 'naši' in da bodo eni drugim prepovedovali hoditi na ta ali oni gorski vrh. Mislim, da so si to izmislili politikanti, ki z gorništvom nimajo nobene povezave.«

— *Ali je glede na velikanski časovni preskok zdaj sploh še mogoče nadaljevati tradicije Turistovskega kluba Skala?*

»Prej jih pravzaprav sploh ni bilo mogoče nadaljevati. Zdaj, ko imamo svojo državo, smo smatrali, da lahko delujemo tako, kot želimo.«

Sedež Gorniškega kluba Dr. Henrik Tuma je v Ljubljani Ob Ljubljanici 42, kjer je klub dobil večjo sobo, ki po

To je žig in simbol Slovenskega gorniškega kluba Dr. Henrik Tuma — orel z razpetimi krili.

besedah predsednika dr. Jegliča nikakor ni last nobene stranke, kajti na vratih je tabla, ki nedvoumno pove, da je v tem prostoru sedež tega kluba. V tem prostoru ima izvršni odbor kluba svoje sestanke, medtem ko mora za občne zbore in svoja večja zborovanja najeti druge prostore, ker je klubski prostor premajhen. Gorniški klub deluje pod vodstovm predsednika dr. Antona Jegliča, v sedemčlanskem izvršnem odboru je poleg njega med drugim podpredsednik **Metod Humar** iz Kamnika, član izvršnega odbora je tudi **Bojan Pograjc** iz Ljubljane, oba odlična alpinista, gorska vodnika in gorska reševalca.

— *Kako je mogoče postati član tega gorniškega kluba? Ali so pri sprejemu kakšne omejitve?*

»Izpolniti je treba prijavnico. Ob sredah popoldne imamo uradne ure, plačati je treba članarino v višini enega slovenskega tolarja letno.«

— *Od kod dobite denar za svoje dejavnosti?*

»Vzdržujemo se sami, sami plačujemo vse svoje dejavnosti, sami dajemo denar za poštnino. Vsakdo lahko postane član kluba, delujemo skladno s statutom, ki je seveda usklajen z zakonom o društvih.«

Gorniški klub Dr. Henrik Tuma vodi prof. dr. Tone Jeglič, profesor na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo Univerze v Ljubljani, ki je bil njega dni vrhunski slovenski alpinist. Plezati je začel skupaj s pokojnim **Alešem Kunaverjem**, njegov alpinistični vrh je bil sredi petdesetih let, ko je predvsem v slovenskih Julijcih preplezal vrsto prvenstvenih smeri, med drugim tudi prvič pozimi Prusik-Szalayevo smer v Severni steni Triglava, kjer sta bila s soplezalcem štiri dni in pol. Potem so se Kunaverjeve in Jegličeve alpinistične smeri razšle, ker se je Kunaver bolj posvetil alpinizmu, Jeglič pa študiju. Dvakrat je bil Jeglič sicer med najožjimi kandidati za odprave v Himalajo, ki so bile tista leta še zelo redke, vendar mu na vrhuncu njegovih alpinističnih moči tja ni nikoli uspelo priti. Vendar je bil v najvišjem pogorju sveta pozneje, ko je v sedemdesetih letih slovenskim odpravarjem uspelo prvič po prvenstveni smeri priti na Trisul. Sicer pa je v alpinizmu še vedno dejaven in ga je mogoče še pogosto videvati v stenah.

— Ne da bi hoteli ta pogovor spolitizirati, naj še enkrat vprašamo, zakaj nekateri v slovenskem planinstvu menijo, da je Gorniški klub Dr. Henrik Tuma strankarska planinska organizacija.

»Mogoče zato, ker so nas prosili, da prevzamemo odgovornost za varnost na planinskih taborih SDS v Trenti, in sicer že dvakrat; preskrbeli smo jim vodnike in sodelovali pri programu njihovih planinskih izletov.«

*— Ali je tudi predsednik Socialnodemokratske stranke Slovenije **Janez Janša** član vašega kluba?*

»Da, je, in sicer eden od prvih članov.«

Sicer pa je bil Janez Janša njega dni aktiven alpinist in član Alpinističnega odseka Planinskega društva Železničar iz Ljubljane, na kar je Planinski vestnik s fotografijo in besedilom opomnil tiste dni, ko ga je prejšnja oblast zaprla.

Bralcem Planinskega vestnika po tem pogovoru prepuščamo odločitev, ali je Gorniški klub Dr. Henrik Tuma tudi politična ali izključno gorniška organizacija. Ta pogovor smo bili dolžni opraviti med drugim tudi zato, ker smo iz krogov manj obveščenih planincev poslušali očitke, češ da na straneh glasila Planinske zveze Slovenije objavljamo (predvsem kar zadeva lanskoletno postavljanje križa na Škrlatici in vse zaplete v zvezi s tem) propagando za politično gorniško organizacijo, katere člani niti niso člani PZS.

Ni izključeno, da bo lahko šele zgodovina iz časovne oddaljenosti presodila, kam je treba umestiti gorniški klub, ki je zdaj za nekatere slovenske planince ventil, za druge pa hud kamen spotike, ki naj bi netil razdor med slovenskimi obiskovalci in oboževalci gorskega sveta.

ZAČETKI ALPINIZMA V MARIBORU SEGAJO V TRIDESETA LETA — 2

ALPINISTI IZ VRST GOZDOVNIKOV

DUŠAN VODEB

V letu 1933 je po končanem visokošolskem študiju v Gradcu prišel v Maribor **inž. arh. Herbert Drofenik** in se tukaj zaposlil. Herbert Drofenik je prav gotovo eno od prvih imen slovenskega alpinizma v predvojnih letih, prvopristopnik v različnih stenah naših Julijcev in Kamniško-Savinjskih Alp, član TK Skale, član ekipe, v kateri je kot dijak — gornik nastopil v filmu »V kraljestvu Zlatoroga«. Inž. Herbert Drofenik je izjemen arhitekt. Po njegovih načrtih so leta 1933 odprli Dom Skale na Voglu nad Bohinjskim jezerom. Največji Drofenikov prispevek slovenskemu alpinizmu pa so njegove perorisbe, s katerimi je v knjižni izdaji »Naš alpinizem« prikazal gore in ostenja naših Alp. Prav te Drofenikove perorisbe z vrisanimi smermi in opisi v »Našem alpinizmu« so bile mnogim slovenskim planincem, gozdovnikom in drugim spodbuda, da so stopili v svet alpinizma. Zato hvala inž. Herbertu Drofeniku!

MARIBOR — GOZDOVNIŠKO SREDIŠČE

Z veseljem zapisujem imena tistih Mariborčanov, za katere želim, da ostanejo zabeležena in ki sem jih srečeval na različnih krajih na svoji alpinistični poti. Največ je bilo dijakov, nekateri so bili celo moji sošolci. Moj sošolec je bil **Vinko Železnikar**, ki je plezal v navezi s **Francijem Bašem**, v skupni navezi sta plezala dijaka **Ivan Mravljak** in **Janko Leskovšek**. Kot plezalec je znan takratni dijak **Oto Polak**. Še posebej aktivna je bila naveza **Oldřih Zavrnik** in **Stanko Cvek**, ki je bila vrsto let opazna v naših stenah. Stanko Cvek je plezal razen z Zavrnikom še z **Jurcem, Kovačičem, Aleksičem** in drugimi. Za Oldřiha Zavrnika tudi vem, da je plezal v kratkih stenah na Velebitu.

Mariborčani smo imeli to srečo, da smo spoznali in se vključili v taborniško organizacijo Wood Craft League of America, ki je v letu 1925 preko Anglije in Češkoslovaške prišla k nam in dobila lepo slovensko ime Gozdovniki. Osnovna gozdovniška ideologija je bila v zbližanju človeka z naravo, kot vodilo pa predvsem taborjenja v naravi in s tem spoznavanje njenih neokrnjenih naravnih lepot.

Taborjenja, ki so jih prirejali Gozdovniki v različnih krajih Slovenije, so bila največ na prostorih pod gorami: ob Završnici pod Stolom, v Stahovici, v Kranjski Gori, v Mozirju in največ v Martuljku. To so bili tisti kraji, kjer je mladina iz Maribora in od drugod iz teh taborov spoznavala naš gorski svet. To so gozdovniki potem tudi s pridom izkoriščali.

»NAŠ ALPINIZEM« JE BIL SMEROKAZ

Tako je prišlo leto 1933 in v tem poletju gozdovniški tabor na Rutah nad Kranjsko Goro. Na tem taboru so mariborski gozdovniki prvič stopili v vrste slovenskih plezalcev in alpinistov. To je bil tudi tisti začetek, iz katerega je po nekaj letih vzniknil Alpinistični odsek pri SPD v Mariboru. Zdi se mi prav, da o tem kaj več napišem in da ostane zabeleženo, kako je bilo z AO prav pri začetku. Tukaj so tudi moji spomini kot sestavni del mojega poznejšega življenja, v katerem so mi bile gore in skale vedno v ospredju. Kljub časovni odmaknjenosti mi je to ostalo v spominu, kot da se je dogajalo včeraj.

Na gozdovniški tabor na Rutah sva z **Miranom Cizljem** prišla že z izdelanimi načrti, na katere vrhove v naših Julijcih bova šla. Naenkrat pa so se ti načrti spremenili. V tabor je namreč **inž. Dušan Cejan** prinesel »Naš alpinizem«, knjižno izdajo TK Skale, ki je pravkar izšla, in v njej zapisan pregled našega alpinizma z vrisanimi smermi prvopristopnikov in z ostalimi smermi. Ko sva to knjigo dobila v roke, je bilo konec dosedanjih načrtov; ostala je le še misel, kako začeti plezati, katera bo prva stena in prva smer. Nič nisva poznala težavnostnih stopenj, nič nisva vedela o tem, kaj pomeni v steni

težavno, kaj lahko in kaj skrajno težavno. Bila sva brez vsake plezalne opreme, brez plezalnikov, brez plezalne vrvi, za kline in vponke sva ugotovila šele naslednje leto, da so pri plezanju tudi potrebni. A nič nas ni moglo več zadržati, da ne bi odšli v kamine Mojstrovke, ki so bili taboru najbližji. Poleg naju z Miranom sta bila v tisti prvi navezi **Savo Domicelj** in **Lev Geržinič**. V steni je potekalo vse tako, kot smo si že prej predstavljali: vse je bilo novo in vse je bilo prvič. Kakšno veselje in kakšno zadovoljstvo za mladega človeka, ko vstopa v plezalni svet!

Že dva dni nato smo bili spet v steni, tokrat v Prisojniku, iz Škednja na vrh Hudičevega stolpa in od tod na Prisojnikov vrh. Tokrat smo bili le trije, ker smo plezali brez Leva. Plezali smo ves dan in večkrat v razsežni steni iskali pravo nadaljevanje. Pri vračanju z vrha po Hanzovi poti je bila že tema in nam je v zadnjem delu pravo pot kazala le luč v Koči na Gozdu.

VSI PRIHRANKI ZA PLEZALNO OPREMO

Najino plezanje s Cizljem je šlo neustavljivo naprej. Moram zapisati, da je v severni Triglavski steni prišlo še do posebnega dogodka. Plezali smo Zimmer-Jahnovo smer in v isti zasedbi Cizelj, Domicelj in jaz. Na vstopni gredini je prišel do nas **Uroš Župančič** s soplezalcem. Prav na tej gredini je prišlo julija 1933 do mojega prvega srečanja z Urošem, ki je potem preraslo v tovarištvo in prijateljstvo, dolgo celih 59 let, vse do Uroševe smrti v letu 1992.

V tem prvem letu plezanja smo bili tudi prvič v Martuljških gorah in prvič v skupni navezi z Urošem. V letu 1933 pa s tem še ni bilo konec najinega plezanja. Bila sva z Miranom v Krnici, v Gamsovcu in za konec v Hornovi smeri Jalovca. Potem je sledilo gozdovniško slovo od Rut nad Kranjsko Goro, midva z Miranom pa sva doživela plezalni krst.

Za prvo naslednje poletje, leta 1934, sva se morala z Miranom vse drugače pripravljati kot prejšnja leta. Vsi načrti so bili podrejeni plezanju in poglavitnemu opravilu — nabavi plezalne opreme. Vsak dinar, ki sem ga kje dobil, je šel v poseben hranilnik za plezalnike in plezalno vrv. Celo tisti, ki sem ga zjutraj dobil od očeta za žemljo v šoli. Zelo naju je prizadela odločitev gozdovniškega vodstva, da bodo tisto poletje postavili svoj vsakoletni tabor v Kronovem ob Krki, torej stran od Julijcev in naših plezalnih načrtov. Pred nama so se spet pojavile nove težave, ki jih bo treba obvladati. Vendar je obstajala odločitev in želja po skali in steni. To je odtehtalo in potem ni moglo biti več bistvenih zadržkov.

PLEZANJA PO JULIJSKIH STENAH

V juliju mesecu leta 1934 smo spet odšli v Julijce. Imeli smo plezalnike, 30-metrsko plezalno vrv in celo nekaj klinov in vponk. Z nama z Miranom je tedaj prvič prišel na plezanje **Dušan Furlan**, moj sošolec v gimnaziji. Dušan se je nekaj let pred tem z vso družino preselil iz Trsta v Maribor in kot novega prijatelja sem ga uvajal v novo okolje, v športno življenje, hribe itd.

Tisto poletje smo v štirinajstih dneh spoznali pravo alpinistično življenje. Ni bilo gozdovniškega tabora in ne šotorov, za izhodišče pri plezanju smo si izbrali kar prvi senik na poti v Krnico, tam pustili nekaj svojih stvari, potem pa kar peš odšli v Tamar, kjer smo prespali na travi za kočo, da smo prihranili denar. Hornova smer v Jalovcu je bila odslej vsako leto na programu v najinih načrtih. To leto smo vsi trije odšli še v Mojstrovko, potem v Rokave, seveda v Triglavsko steno in nato v Špik, po načrtu v Dibonovo smer. Za plezanje v Špiku smo bili dobro razpoloženi in nič se nam ni zdelo težavno. Prav ustavili smo se šele v drugi polovici stene, ko smo Dibonovo polico ugledali daleč pod seboj. Nasprotno pa je bil vrh viden v kar dosegljivi razdalji. Vrh stene res ni bil daleč, toda centralna smer v Špiku šele od tod naprej pokaže svojo pravo težavno vrednost in prvič smo v našem plezanju morali uporabiti kline. Na prekratki plezalni vrvi smo se morali večkrat prevezati, in sicer kar na neznatnih stopih. Najhuje od vsega pa je bila žeja, ker vode nismo imeli s seboj, to pa je hromilo našo voljo in moč. Najhuje je bilo menda prav meni, ker me je bilo še strah pred nočjo in bivakiranjem, ki se nam je obetalo. Noč nas je res dohitela v žlebu pod zadnjim težavnim mestom pred izstopom. Bivaka v steni sem se pa odslej izogibal, kolikor se je le dalo.

Čutili smo se pa odtlej že kot pravi plezalci, saj smo imeli za seboj centralno v Špiku in to je tedaj nekaj veljalo. Temu primerno smo zato tudi izbirali cilje za nadaljnja plezanja. V letu 1935 je bil gozdovniški tabor prvič v Martuljku in to je bil dodatni iziv za nas plezalce. Dušan Furlan ni smel na taborjenje, ker je doma preveč odkrito povedal, kako je bilo v Špiku prejšnje leto in starši so mu rekli: »Ti, Dušan, kar doma ostani in se ne izpostavljaj nevarnostim v gorah!« Namesto njega se je taborečim in nama pri plezanju priključil **Egon Lettner**. Bil je prav tako moj sošolec v gimnaziji, bil je izvrsten alpski smučar, ki je prve plezalne prijeme v stenah opravil z avstrijskimi plezalci, med drugim tudi celo s tako znanim **Aschenbrennerjem**.

Najprej smo iz tabora vsi trije odšli v Hornovo smer Jalovca. To je bil začetek v tem letu, potem pa smo že šli v Triglav. Egon, Miran in jaz. Vstopili smo v Bavarski smeri ali pa še bolj na desni, da smo prišli v Črni graben prav pri obročkarskem klinu, ki so ga v steni pustili prvi plezalci pri plezanju Gorenjske smeri. Plezanje smo nadaljevali po Črnem grabnu, iz njega izstopili na Skalaški in v nadaljevanju na Gorenjski turnc. Od Gorenjskega turnca smo šli naprej kar po svoje: v varianti po Črnem grabnu ali — kakor se sedaj imenuje — po Veliki črni steni, ob njenem stiku s Triglavskim stebrom in navzgor preko »ladje« na rob stene. To je bil za nas tri mlade plezalce spet dogodek zadovoljstva in ponosa. V tem poletju smo bili vsi trije spet v Bavarski smeri severne Triglavske stene s končnim izstopom na Kugyjevo polico. Ti dve uspešni smeri v Triglavu sta bili tudi »krona« za leto 1935 in mi po težavnosti ostajata najbolj v spominu. Naj še omenim, da sem bil v tem letu prvič v Belem potoku in prvič na Vrtaškem Slemenu, v tem prekrasnem gorniškem svetu.

Potem je prišlo leto 1936 in gozdovniški tabor, spet v Martuljku. Z Miranom sva bila polna načrtov, kaj vse naj bi v slabem mesecu dni preplezala. Dve smeri pa sta izstopali: Skalaška smer v Triglavu in Dibonova v Špiku. Najprej Dibonova, ki smo jo pred dvema letoma zgrešili in previsoko zaplezali v severno steno.

Še danes vem, kako sem bil takrat nestrpen, ko smo se na Zeleni glavi pripravljali na začetek vzpona. Vse mi je bilo prepočasi in kar nenavezan sem splezal na prvo skalno glavo. Tukaj smo se potem navezali. Plezali smo v dveh navezah: v prvi midva z Miranom, v drugi Egon Lettner in **Maks Dolinšek**, učitelj iz Prevalj, ki se nam je priključil v gozdovniškem taboru. Na začetku plezanja smo se odločili, da bom kot prvi plezal celoten vzpon. Tako je tudi bilo. Opozorjeni v prvem poskusu, ko smo zgrešili Dibonovo polico, smo se sedaj držali bolj severozahodnega raza, da tam nekje pridemo na Dibonovo polico. Prav natančno nismo vedeli, v kaj se podajamo; iskali smo le možne prehode navzgor in včasih kar preveč tvegali. Na Dibonovo polico smo tako prispeli prav v severozahodnem razu, oddaljeni le nekaj metrov vzhodno od smeri, ki so jo kot prvi plezali **Deržaj, Šumer** in **Debelakova**.

Na tem mestu je spet prišlo do odločitve. Dibonova polica se od tod spušča navzdol proti zahodu in bilo nam je žal za že preplezano višino. Brez posebnih pomislekov in kar na hitro smo se odločili, da z najvišjega mesta Dibonove police, ko se ta začne spuščati v zahodno stran Špika, krenemo vzporedno z Deržaj-Šumerjevo smerjo navzgor proti vrhu. Vse se je dobro izteklo in ta dan, 13. julija 1936, smo tudi Mariborčani dobili v steni Špika svojo smer, imenovano Mariborska smer.

Pohorje

SLAVICA ŠTIRN

Poljane prostrane,
vse zale,
trave smaragdne,
smreke dišeče,
med njimi
temna očesca,
bleščeča od sonca.

In mi, hodeč
po teh poteh,
od lepote Stvarstva
očiščeni
izgubili smo greh.

Ko ti težko je,
se spomni prelepih
samotnih poti in
našel boš Mir
in z njim Smisel,
ki navzoč je povsod.

Dvanajst dni pozneje smo bili v Skalaški smeri severne Triglavske stene, tokrat v dveh navezah, Cizelj-Vodeb in Lettner-Domicelj. Prišli smo v najmarkantnejšo smer v naših stenah, a žal v najbolj tragično in usodno. Po slabih dveh urah plezanja od vstopne gredine, ko smo morda res prišli v najtežji del smeri, se je Savotu kot drugemu v navezi odkrušil nožni stop in nesreča je bila neizogibna. Pri nenadnem zdrsu je Savo v navpični steni potegnil za seboj še Egona, sledili so padci in udarci — vse pred mojimi očmi in skoraj v dosegu roke. Padalo je in udarjalo, jaz pa sem v sebi vpil stoj, stoj! A padci so si še naprej sledili, v nedogled in v večnost. Alpinizem se nama je pokazal še v drugačni obliki, v tisti najmanj sprejemljivi.

Tragedija v najhujši obliki, ko pred tvojimi očmi pade v smrt hribovski tovariš in plezalec v navezi, je trenutno ohromila vse misli o moji nadaljnji poti v alpinizmu. Tudi z Miranom ni bilo drugače.

POGOVOR V VODSTVU SPD

Ko je minilo nekaj tednov od nesreče, sva se z Miranom odločila. Prosila sva za pogovor z vodstvom gozdovniške organizacije v Mariboru, z načelnikom **Franjom Klojčnikom** in **dr. Vilkom Marinom**, starosto mariborskih gozdovnikov. Prikazala sva željo in potrebo, da bi pri gozdovnikih ustanovili alpinistični odsek, ki bi načrtoval delo in vzgojo tistih gozdovnikov, ki si želijo smelejših in neznanih poti v skalah in ki se iz ljubezni do gora lotevajo plezalstva in alpinizma.

Ta prvi načrt nama z Miranom ni uspel. Razumljivo, da so se starši bali, kaj bo z njihovimi otroki, ko bodo spet odšli na taborjenje pod gorami. S tem načrtom torej z Miranom nisva uspela; še več, mariborski gozdovniki so izdali predpis, da plezalci ne morejo več izrabljati gozdovniških taborov za svoje plezanje v gorah.

Ta druga odločitev mariborske gozdovniške organizacije, ki je kot izhodišče za plezanje prepovedala svoje tabore, naju je z Miranom še posebej prizadela. Spet sva se znašla v situaciji kot pred leti, ko sva morala za prenočevanje uporabljati senike v Krnici, v Planici in v Martuljku. Prihajali so k nama tudi prijatelji, zlasti iz smučarskih vrst, ki so si prav tako želeli plezanja v gorah. Bilo je vse bolj jasno, da se bo treba postaviti na lastne noge, ustanoviti odsek in prirejati svoje plezalne tabore.

Tako je bil torej sprejet sklep in načrt. Spet sva šla z Miranom na pogovore, tokrat k planincem v Slovenskem planinskem društvu v Mariboru. Pisarna SPD je bila takrat na tedanji Aleksandrovi ul. 16 (Partizanski). Sprejela sta naju vodilna funkcionarja društva **dr. Jože Bergoč** in **Božidar Gajšek**. Približno tako, kot sva pred dvema mesecema prikazala načrt o ustanovitvi alpinističnega odseka pred gozdovniki, sva to storila sedaj pred mariborskim SPD. To je bilo novembra 1936, bila pa je bistvena razlika, ker v teh pogovorih za ustanovitev odseka v okviru SPD ni bilo zadržkov. V okviru mariborskega SPD smo lahko ustanovili alpinistični odsek, le morali smo ga sami organizirati in voditi. Tak je bil sprejeti sklep: imeli smo samostojni Alpinistični odsek, midva z Miranom pa sva kar žarela od zadovoljstva.

(Nadaljevanje prihodnjič)

SPOMIN 90-LETNEGA GORSKEGA VODNIKA NA DOGODEK PRED 60 LETI

ZIMSKI POHOD K STANIČEVI KOČI

JANEZ BROJAN ST.

V jasno februarsko jutro je udarjal peket konjskih kopit po trdi in zmrznjeni poti proti klancu Tnalu in še dalje do vasi Radovne ter do konca Krme. Tako monotono se čuje peket konjskih kopit in drdranje voza skozi jutranji mrak in moti poslavljajočo se nočno tišino.

Sedemnajsti februar je bil, ura je bila šest zjutraj, ko smo se odpeljali na pot. Peljal nas je Rabičev hlapec do Krme. Vodil sem starejšega gospoda doktorja iz Prage in njegovo osemnajstletno nečakinjo skozi dolino Krme k Staničevi koči pod Triglavom.

Vreme je bilo lepo in jasno, a za ta čas kar preveč toplo. Sneg se je pričel v Krmi pri koritih, do kamor smo se pripeljali z vozom, od tu dalje smo pešačili do vrha Pleše (1300 m). Naprej smo morali pripeti smuči na noge, ker je bil sneg precej globok in mehak. Kar lepo smo napredovali. Na Velikem polju nas je objelo toplo sonce, ki pa je bilo v strmini Medvedjeka že kar vroče.

Ura je bila pol dvanajstih, ko smo prišli do Lovske koče. Onadva sta bila kar nekoliko izmučena, pa smo zato do dveh počivali na toplem soncu, saj smo imeli časa več kot dovolj. Ta dan smo nameravali prenočiti v Staničevi koči.

Ob dveh popoldne smo se odpravili naprej. Sonce je močno grelo, sneg v strmini nad kočo in v Apnencah je bil težak, da smo se le s silo prerivali naprej. Počasi smo napredovali in ob pol petih dospeli k Staničevi koči. Nebo se je medtem rahlo pomrežilo.

Ko smo prišli v kočo, sem hitro zakuril v štedilniku in dal sneg v lonec, da se je stopil in smo si skuhali čaj. Nato smo si uredili ležišča na skupnem, dokler je bil še dan. Koča je bila v tem času še neoskrbovana, ključe od nje pa je imel **Lah**.

Posedli smo kar v kuhinji, da ne bi kurili še jedilnice. Kmalu je bil čaj gotov, obenem pa smo se nekoliko založili z jedjo. Med pogovori nam je kar hitro minil čas.

Ura je bila sedem zvečer, ko smo se odpravili spat. Mimogrede sem pogledal ven, kakšno je vreme. Ko sem odprl vrata, sem osupel obstal: zunaj je snežilo kot za stavo, da se ni videlo niti do skal pred kočo. Resno me je zaskrbelo, kaj bo, če bo vso noč tako padalo.

Medtem sta se onadva že spravila na mrzla ležišča. Ko sem jima povedal, kako je zunaj, sta me vsa zaskrbljena vprašala, kako bomo prišli naslednji dan nazaj v dolino, če zapade veliko snega. Tolažil sem ju, kakor sem vedel in znal, da sem jima vzel skrbi, čeravno so mučile tudi mene samega. V upanju, da bo sneg kmalu prenehal, smo se predali sladkemu snu.

Ko sem se 18. februarja zjutraj zbudil, je bilo moje prvo opravilo, da sem šel pogledat, kakšno je vreme. Ko sem hotel odpreti vrata, se mi je vsul sneg na glavo; vrata so bila namreč do vrha zasuta s snegom. Zapadlo ga je preko meter in pol. Moja klienta sta bila zelo presenečena, ko sem jima povedal, koliko snega je zapadlo in nekaj časa sploh nista prišla do besede. Vprašala sta me, kaj bomo sedaj naredili in kako bomo prišli v dolino v tako globokem snegu. Tam nismo mogli ostati, kajti jedi smo imeli le še za en obrok. Rekel sem jima, da bom sam odšel v dolino in se zvečer vrnil po njiju, da v dolini ne bodo v skrbeh in da ne bodo pošiljali reševalcev na pot, kajti to se ne sme zgoditi, če ni skrajna sila. Ko sta videla moj odločen namen za odhod v dolino, sta mi rekla, da pojdeta tudi onadva z mano, saj bomo skupaj lažje gazili.

Hitro sem skuhal čaj, popili smo ga, onadva sta še nekoliko pojedla in nato smo se takoj odpravili na pot.

Ura je bila pol devetih, ko smo si pripeli smuči na noge. Takoj sem zastavil prve korake v celino. Kmalu sem uvidel, da bo boj za pobeg iz tega belega pekla dosti težji, kot sem si ga predstavljal. Kakor sem se po eni strani bal za onadva, da mi ne bi kje opešala, sem bil po drugi strani vesel, da smo vsi trije skupaj.

Sneg je bil tako suh, da se mi je pod smučmi udiral do razkoraka in sem ga odrival s spodnjim delom telesa. Najtežji del je bil rob pred Staničevo kočo. Pri vsakem koraku se mi je iz strmine vsul sneg preko glave. Obupen je bil napor, da se prebijem do vrha roba, kjer se teren spusti proti dolini. Do tja je bilo zelo naporno, saj smo potrebovali dve uri in pol, medtem ko si v dobrih razmerah tam v petnajstih minutah.

Dvanajst je bila ura, ko smo se pričeli spuščati. Premikali smo se korakoma skozi največjo strmino v kotanjo pod Rjavino. Vozili smo se po dvajset do trideset metrov, nakar sem se tako zagozdil v sneg, da sem se le s težavo izkopal iz njega, kajti nabralo se mi ga je do prsi visoko. Takih izkopavanj sem imel kakih deset, preden smo prešli ta teren, saj je bilo treba vedno paziti, da ne prerežemo plazu. Namesto prekrasne vožnje preko Pungratov in Apnenc do Gornje Krme smo imeli le mučno in trudapolno hojo, saj smo potrebovali do Lovske koče na Gornji Krmi štiri ure in tričetrt.

Po četrturnem počitku smo zopet nadaljevali pot. Snega je bilo tu nekoliko manj, a še vedno toliko, da smo se morali voziti po največji strmini naravnost navzdol, da smo komaj polzeli v Travno dolino, kjer se je zopet pričela stara pesem. Korak za korakom, meter za metrom sem se ves čas na čelu z največjim naporom prebijal dalje. Sneg je bil tu čisto južen in obupno težak in se je udiral preko kolen. Večkrat sem si zaželel vsaj nekaj minut počitka, a sem se takoj premislil, ker je bilo vsake minute škoda, saj smo bili še tako daleč, obenem pa me je skrbelo za onadva, da se ne bi kdo od njiju usedel v sneg in bi ga težko zopet spravil na noge. Cela večnost se mi je zdela pot preko Polja, Vrtače in Pleše do debele bukve. Nekajkrat sem že mislil reči gospodu, da bi šel nekaj metrov on naprej, da bi se jaz vsaj malo oddahnil, toda ob pogledu nanju so mi te besede splahnele že v mislih, saj sta se onadva bolj vlekla kot hodila. Sem in tja sem se za kakšno minuto ustavil, da sta prišla nekoliko k sebi, potem pa zopet naprej, le naprej v večnem strahu, kdaj bosta rekla, da ne moreta več dalje.

V dolini nas je zajela že trda tema, mi pa smo imeli še vedno najmanj dve uri do Radovne. Zrak je postajal vedno bolj mrzel, enako tudi sneg; njegova debelina se ni in ni hotela znižati. Prej mehak in južen sneg je pričel zmrzovati, kar je hojo še bolj otežev alo in utrujalo. Ko sem nogo s smučko prestavil, mi je ostala na površini snega, ko pa sem potegnil drugo naprej, se mi je prva udrla do kolena v sneg — in tako je šlo ves čas po ravnini.

Odpor volje je postajal vedno slabši, opotekali smo se kot kakšni nebogljenčki, ki še komaj lovijo korake. Čiste misli so izginjale nekam v daljavo. Po tej utrudljivi hoji pa smo naenkrat opazili nekaj sto metrov pred seboj luč. Svetloba je prodirala skozi vejevje drevja pred Rekarjevo hišico. Rešeni smo torej tega garanja in napora, saj je že skrajni čas, da se vsaj nekoliko odpočijemo na toplem.

Pred hišico smo si odpeli smuči in skoraj opotekajoč se sem stopil do vrat, na katera sem rahlo potrkal. Takoj se je med vrati pojavil Lojze in ves vesel rekel: »Samo da ste prišli! Tako sem bil že v skrbeh za vas, da vas ni kje pobral kakšen plaz, ko je zapadlo toliko snega! Hitro pridite notri, da si malo odpočijete!«

Lojzetova žena je vsakemu zavrela skodelico mleka, kar nas je nekoliko poživilo.

Ura je bila devet zvečer, ko smo prišli do Lojzeta. Med pogovorom o turi in trudapolni hoji nam je Lojze ponudil, da lahko pri njem prespimo. Odgovoril sem mu, da onadva lahko ostaneta, če hočeta, jaz pa moram priti do Mojstrane, saj so tudi tam v skrbeh, kaj je z nami in lahko pošljejo reševalce za nami, če nocoj ne bo nikogar nazaj.

Na to pravi gospod: »Tudi midva greva nocoj do kraja poti, saj smo se nekoliko odpočili. Če bo zmogel vodnik Janko, ko se je z nadčloveško močjo boril ves dan v mehkem in globokem snegu, bova zmogla tudi midva, snega pa od tu dalje ne bo treba več gaziti.«

Lepo smo se zahvalili za mleko in ob deseti uri zvečer odrinili od Lojzeta v Mojstrano, kamor smo v hotel Triglav prispeli ob pol polnoči, izmučeni do kraja. Onadva sta že na hodniku padla vsak na svojo klop. Takoj so nas obstopili Rabičevi in spraševali, kako je bilo. Povedali so nam tudi, da so reševalci že pripravljeni in da bi šli zjutraj ob štirih na pot, če nas ne bi bilo nazaj. Medtem je prišla še Rabičeva Minca. Od veselja jokajoč je rekla, obrnjena proti domačim: »Saj sem vam rekla, da jih bo Janez gotovo pripeljal nazaj v redu in zdrave!«

Nato je dejal gospod doktor iz Prage: »Res je, ta človek je od sile! Kaj takega ne bi pričakoval od njega! To, kar je napravil danes in kolikor je zdržal, ni več človeško. Dvanajst ur je sam gazil naprej od pol metra do preko en meter globok sneg, kar sva midva za njim komaj zdržala. Ves čas sem v strahu čakal, kdaj bo rekel, naj bi še jaz šel nekoliko gazit, saj ne bi upal gaziti niti sto metrov daleč. Ta tura je moja največje in kljub tolikšnemu naporu najlepše doživetje v planinah. Jankotu bom napisal lepo spričevalo za vodenje.«

Turo smo napravili 17. in 18. februarja 1937. leta.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

SAVINJA

MATEVŽ LENARČIČ, BRANKO GOROPEVŠEK, DR. JANEZ CVIRN

V založništvu EPSI d.o.o. iz Nazarij je čisto na koncu lanskega leta pod uredniškim vodstvom ***Vojka Strahovnika*** *izšla monografija »Savinja«, za katero je fotografije prispeval neumorni iskalec predvsem štajerskih naravnih lepot* ***Matevž Lenarčič****, spremno besedilo, ki je ponekod strogo statistično in faktografsko, drugod poetično in še dalje obarvano z bajkami, pripovedmi in drugačnim narodnim blagom, pa* ***Branko Goropevšek*** *in* ***dr. Janez Cvirn****. Gre za pripoved o Savinji in pokrajini ob njej, o reki, ki izvira malo pod okrešeljsko krnico nad Logarsko dolino, a se kmalu prelevi v reko, ki že stoletja, tisočletja teče skozi pokrajino njenega imena. Kot so dejali avtorji, je bil njihov namen izdati čimbolj celovito monografijo o Savinji. V njej naj bi v različnih sklopih od zgodovinskega do etnološkega prikazali, kakšno je bilo in kakšno je še danes življenje ob reki in z reko. Vendar morda Savinje, kakršno prikazuje ta knjiga, zdaj sploh ni več: kot v življenju človeka so tudi v življenju reke rojstvo, življenje in smrt. Toda celo po smrti ostane duša, tudi duša reke. Tako v tej monografiji na fotografijah skoraj ni ljudi: človek igra v njej stransko vlogo, pa čeprav z reko vseskozi živi v nekakšni simbiozi. Morebiti je knjiga tudi zato še lepša in pri bralcu ali pregledovalcu nehote izvablja vzdihe »to pa je res lepo«.*

Savinja se v celotnem toku gorá vsaj dotika, če jih že ne poljublja, zato je monografija o tej reki lepo branje tudi za gorniško navdahnjenega bralca. Žal na straneh Planinskega vestnika ne moremo predstaviti fotografskih mojstrovin iz nje in zato dajemo poleg nekaj črnobelih fotografij (ki so v knjigi barvne in seveda mnogo lepše) v branje le nekaj odstavkov iz besedila, ki dopolnjuje likovno podobo dela. Morda bo takšna predstavitev spodbuda, da bi vzeli v roke to monografijo in uživali ob reki, ki jo nemara premalo poznamo. (Op. ur.)

* * *

Ni je lepše alpske krasote kot je Logarska dolina. Sedem kilometrov dolga in 250 metrov široka alpska dolina, posejana s prostranimi travnimi zelenicami, na obeh straneh obdana s strmimi gozdnimi pobočji, nam v kontrastnih barvah nudi pravcato pašo za oči. Edinstven pogled na amfiteatralno zaokrožen sklep doline in gore, ki se dvigajo nad njo. Sami dvatisočaki. Od Krofičke, Ojstrice, Planjave, preko Kamniškega sedla do Brane, Turske gore, treh Rink in Mrzle gore. Vendar še predno so prvi junaki osvajali gorske Olimpe, je človeštvo dolga stoletja s strahom in spoštovanjem zrlo v sivobele skalne gmote. Ali kot je zapisal **Fran Kocbek**: »Nekaj tajinstvenega je bivalo nekdaj v planinah, o čemur nam svedočijo mnoge pravljice in legende. Bogovi poganov so bivali vrh gora, kamor so se plaho ozirale oči dolincev. Tačas si ni nikdo upal stopiti v svetišče teh bogov. V teku časa se je to naziranje

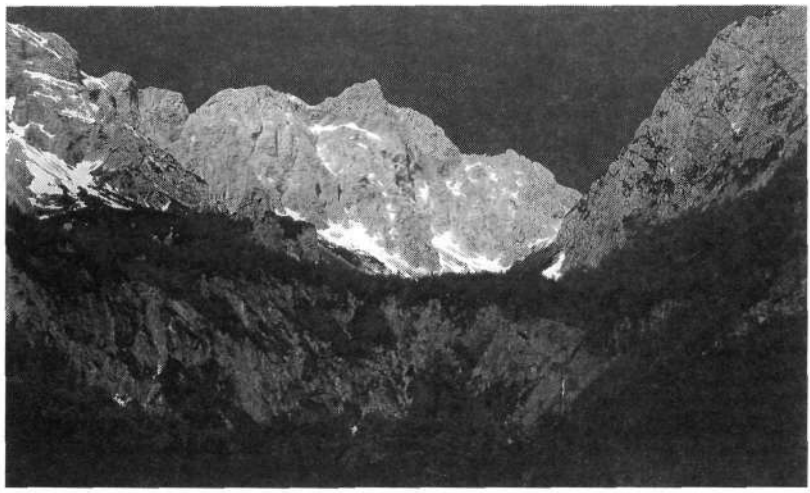

Okrešelj je ledeniška krnica, obdana z vencem prepadnih sten. Že pred drugo svetovno vojno so na pobudo Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva ustanovili narodni park Okrešelj, znan po bogati visokogorski flori in favni.

popolnoma spremenilo. Drzen človek, bojujoč se s prirodnimi silami, osmelil se je pogledati za tajanstveno kopreno ter je postavil svojo nogo zdaj na ta, zdaj na oni vršac.«

* * *

Dokaj čudežna je ta Logarska dolina. Skrivnost njenih lepot, čari njene raznolikosti, prelivanja svetlobe in senc ter odmevi z gora otopijo še tako žalostno dušo. Prvinskost gora nad dolino danes občudujejo planinci, še ne daleč nazaj v zgodovino pa so tu kraljevali »kranjski« divji lovci. Veliko zgodb se je napletlo v glavah ljudi o teh uničevalcih gorske idile. Ena je še posebej zanimiva in govori o nastanku rjavih in rdečkastih lis na Rjavčkem vrhu, ki jih lahko opazujemo iz doline. Narodna pravljica pravi:

»Nekdaj je ustrelil kranjski lovec na vrhu Rjavice divjega kozla ali 'gamza'. Nato sta prišla dva štajerska lovca, ki sta ubila kranjskega lovca in ga vrgla v prepad. Zato se odkrhavajo skale in se bodo tako dolgo, da vrže Rjavca lovčeve kosti v dolino.«

Zadnjič se je to dogajalo junija 1877, ko so velikanske skale pod sabo pokopale ves macesnov gozd pod Rjavičkim vrhom; precej velike skale so priletele celo do ceste sredi doline in še danes leže tam. Ob tem rušilnem valu in bobnenju skal se je baje dvignilo toliko prahu, da je bila v megli vsa dolina.

* * *

Logarska dolina je vestna mati svoji hčeri Savinji. Zato ji ne pusti, da bi ta bila že v rosni mladosti izpostavljena zunanjemu svetu. Kot da bi se bala vseh tistih divjih lovcev, ki med drugim povzročajo tudi »rušenje« gora. Svojo kristalno čisto hčer s ponosom čuva v svojih nedrjh in jo spusti na plano šele takrat, ko dovolj zraste, ko je že sposobna lastnega življenja. Gorski zrak jo hitro okrepi. Pri kmetu Logarju je reka že sposobna goniti žago in mlin, švigajočim rdečepikastim postrvim pa nuditi varno zavetje. Domačini jo tu imenujejo Črna. Videz temne barve ji daje ilovnata podlaga, ki je oblikovala mokroten svet logov. Le nekaj nižje, ko se združita Črna in Jezera, pa se prične »prava« Savinja. Jezera imajo svoj izvir v sosednji ledeniški dolini, Matkovem kotu. Domačini vedo povedati, da je bilo tu nekoč jezero, »1/4 ure dolgo in 1/4 široko«, ter je segalo do Gradiške njive. In ne samo to. Na Žibovčem

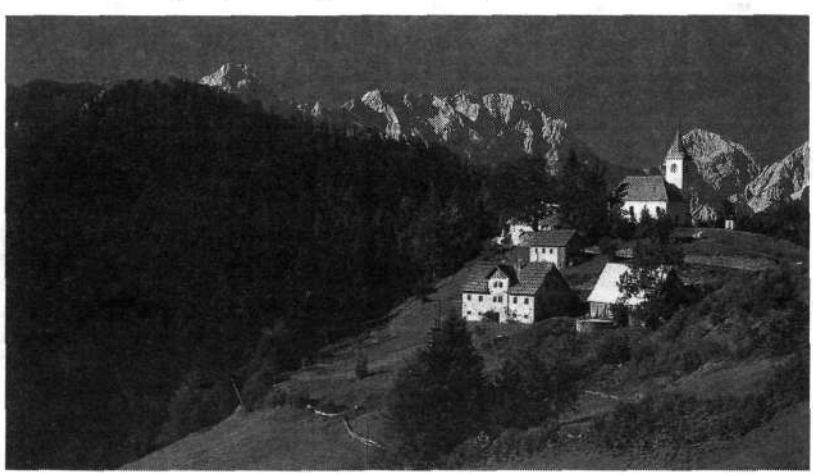

Pod Svetim Duhom stoji domačija Strevc, kjer že dolga leta ponujajo zatočišče planincem, ki pogosto zahajajo v ta obmejni predel Kamniško-Savinjskih Alp.

Foto: Matevž Lenarčič

je stala »ribča peč«, kjer so si ribiči sušili mreže. Ljudska domišljija je spletla tudi legendo o jezerski pošasti in izginotju jezera. Takole pravi:
»Ob jezeru je bil nekdaj 'linvort', ki je imel perutnice, pesjo glavo in zvit rep. Ta žival se zredi iz jajec, katere znese petelin. V živež so mu bile živali in ljudi, katere je donesla voda, ko je napravil 'lavo'. Linvort je kljuval tudi v Ribčo peč, da bi jezero odteklo. Na treh krajih so imeli domačini skozi tri leta straže, ki bi naj ljudi v dolini opozorili na iztekanje jezera... Ko so stražniki čuli močno kljuvanje, so začeli streljati s pištolami, da so ljudje pravočasno iz 'grabna' bežali. Po predoru peči se je voda iztekla; bila je tako visoka, da je pustila zibel na cerkvenem pragu v Solčavi, vrh Igle pa govejske jasli. Linvort je šel za vodo, za njim pa je vse letelo: drevje itd. Na Logarskih njivah je padel nanj macesen z dvema vrhoma ter ga ubil.«
Toliko o tem, da si bralci ne bodo preveč belili glave, od kod rečici ime Jezera.

* * *

Savinja nadaljuje pot skozi sotesko, ki kmalu preide v slikovit kanjon. Tu je prostora le za reko. Ko tu še ni tekla sodobna cesta, so morali pogumni vozniki peljati svoj voz zdaj po levem, zdaj po desnem bregu ali celo kar po strugi Savinje. Soteska postaja vedno bolj ozka. Popotnika že popadejo zle slutnje o koncu potovanja, ko kmalu dospe do presihajočega studenca ter vitkega in skalnatega stebra, ob katerem je ob strmi steni špranja Igla. Mogočna skala štrli vštric nasprotnih sten, puščajoč le ozek prostor za bistro hčer Savinjo, zato je nekoč lahko le skozi Iglo peljala pešpot. Človek si le s težavo predstavlja, da je lahko kaj tako romantičnega samo delo narave. Zato nas ne preseneča, da se je o nastanku Igle in presihajočega studenca spletlo toliko zgodbic in legend. Še danes nekateri domačini vedo povedati zgodbo o vragu velikanu.
»Velikan, ki je živel na Raduhi, je lovil medvede, gamse in jelene, si jih pekel na ražnju in se mastil, žejo pa si je gasil v Savinji. Imel je tudi ženo Velebabo, ki jo je nekega dne poprosil, da mu sešije srajco. Da bi žena to lahko naredila, je potrebovala iglo. Velikan se je povzpel na Raduho in od vrha skalnate gmote odtrgal veliko skalo ter jo oglodal, da je postala okrogla kakor igla. Ko je Velebaba šivala srajco, se je od vrha Raduhe odtrgala velika skala in na 'frati' pod sabo pokopala Velebabo ter jo ubila. Ko je velikan zagledal mrtvo ženo, je zatulil ter od žalosti in besa pograbil iglo ter jo zalučal v dolino, da se je na cesti nad Savinjo zapičila v zemljo, kjer je še danes. On sam se je skril v zijalko, da ga nikoli več ni videla živa duša. Medvede, merjasce, jelene in gamse pa še zmeraj lovi po raduških hostah, jih peče na ražnju in se z njimi masti. Žeje pa si nič več ne gasi v Savinji, ampak hodi pit v podzemsko luknjo, kjer se nabira voda Presihajočega studenca. Kadar upade voda v tem studencu, takrat si velikan gasi žejo v zijalki.«
Še danes voda, ki se nabira v podzemskih shrambah Raduhe, privre na dan izpod navpične skale vsakih pet do deset minut ter potem zopet »usahne«. Le ob veliki suši studenec počiva.
Plečata Raduha pa skriva še eno zanimivost. Med številnimi globokimi brezni se nedaleč stran od Koče na Loki v globini 40 metrov skriva okrog 1300 metrov dolga Snežna jama. Bogastvo kapniškega okrasja, ledeno jezero in ledeni kapniki so bili dolgo skriti pred očmi radovednega človeka, saj so jamo odkrili šele leta 1982.

* * *

Trg Ljubno stoji na prodnih terasah sotočja Ljubnice in Savinje, ki prav na tem mestu stopa iz soteske v razširjeno dolino. Zaradi pomembnega prometnega vozlišča so si Ljubenci že v 15. stoletju znali pridobiti trške pravice, saj je naselbina postala izključno tržišče za podložnike gornjegrajskega samostana. Kdaj so Ljubenci svoj kraj naselili, ni povsem znano. Prvič se omenja že leta 1247. Življenje v tem prijaznem trgu pa je moralo že od vsega začetka biti prav prijetno. Lega na robu alpskega predgorja, kjer se v okolici dvigajo smrekovški vršaci, Golte in Veliki Rogatec, daje pokrajini zelo ugodno podnebje. Zrak s prijetno poletno svežino je že toliko topel, da poleti Savinjo segreje do temperature, ko človeka ob dotiku z vodo ne zmrazi več. Če se boste v Savinji pri Ljubnem kdaj namakali, bodite pozorni, saj boste morebiti lahko kje opazili povodnega moža, ki dneve in noči preži za ribami. Ljubenci pravijo, da ljudem ni nevaren. Svoje domovanje, skalnat grad, ves prekrit z zelenim mahom, ima globoko v tolmunu Savinje pod Ljubenskim mostom. V mesečnih nočeh ga boste lahko videli, ko zapušča skrivališče in se ves sluzast skobaca na suho ter zaigra na piščal. Takrat prihitijo na bregove zelene Savinje vile pogorkinje z Rogatca in zaplešejo vilinsko kolo. Plešejo pa vse dotlej, dokler se mesečina ne umakne prvim sončnim žarkom. A glej ga, zlomka! Nekoč so vile vedno najraje plesale tam, kjer so imeli kmetje senene kope. Med plesom so hudomušno razmetavale seno po košenici, da so ga morali kmetje naslednji dan spet zgrabiti in zložiti v kope. Ljubenci so dobro vedeli, kdo jim v jasnih nočeh razdira kope, vendar se vilam niso hoteli zameriti, zato so rajši potrpeli in pogorkinjam niso nikoli storili nič žalega.

Večji narodni park Paklenica

Po pisanju revije Hrvatski planinar, ki je glasilo Hrvaške planinske zveze, naj bi po predlogu Državne uprave za varstvo kulturne in naravne dediščine narodni park Paklenica razširil svoje meje od sedanjih 36 na kar 102 kvadratna kilometra. Kot glavni vzrok za povečanje navajajo varovanje dobro ohranjenih gozdnih in za znanost zanimivih posebnosti gorske narave, ki doslej niso bile v parku. Predlog državne uprave so poslali Saboru Republike Hrvaške, ki ga je pri prvem branju načelno odobril. Predlog pa je razdelil mišljenja podvelebitskih prebivalcev (kot je to še marsikje po svetu, tudi na območju Triglavskega narodnega parka). Medtem ko se uprava parka zavzema za razširitev mej zavarovanega območja, precejšen del občinske samouprave nasprotuje temu. Čeprav državna uprava za varstvo skupaj s predlogom o razširitvi parka ponuja vrsto ugodnosti, podvelebitski prebivalci delijo mnenja: marsikdo se boji, da ga bo zakon o parku bistveno omejil pri razpolaganju z njegovo zasebno lastnino. Upravi parka je med drugim puščena možnost, da sicer dovoli pašo, kar ne pomeni ukinitev živinoreje, ampak le nadzor nad njo.
Predlog za razširitev parka naj bi podprla tudi hrvaška planinska organizacija. Večji narodni park Paklenica je med drugim morda tudi močan argument proti gradnji termoelektrarne Obrovac, ki bi bila v bližini Paklenice, enega od najpomembnejših zavarovanih območij na Hrvaškem, ki bi bila hkrati tudi v bližini drugih dveh hrvaških narodnih parkov, Krke in Kornatov, in naravnega parka Telaščice.

PUSTOLOVSKA POT DO GORE, PUSTOLOVSKO PLEZANJE NANJO

VINO CHILENO — EL GATO BLANCO

SILVO BABIČ

Ne vem več, kolikokrat smo se že ustavili in naslonili nahrbtnike na najbližjo skalo ob poti. Ta iz kamnov zložen zid je točno v pravi višini, zato ga ne nameravamo izpustiti. Na eni strani zelena gorska trava kot nagnjeno igrišče za golf, za nami pšenica v klasju. Na modrem nebu redke oblake nosi veter. Najraje bi se kar ulegel in malo zaspal. Zadaj za gozdom evkaliptusa se v daljavi vidijo rjave in oranžne stene soteske, skozi katero smo se privlekli do sem. Zrak je čist in svež.
Capljamo med redkimi hišami in pojma nimamo, kje je cesta, ki pelje v Huaraz. Za vsakim vogalom jo pričakujem, ko se nenadoma znajdemo ob nogometnem igrišču. Domačini nas radovedno opazujejo. Na travi imajo razprostrte velike kose blaga, na njih pa pravkar požeto pšenico, ki jo mečejo v zrak in tako na najbolj preprost način ločujejo zrno od plev. Teža z ramen pade na tla. Odločen sem, da danes peš ne grem več nikamor. Po prašnem kolovozu se primaje avtobus tipa 'Ko to tamo peva' točno po našem voznem redu. Tiempo Peruano ali tiempo Gringo? Vseeno mi je, preveč sem utrujen, samo vesel, da ne bomo čakali.

Skozi vsako špranjo se kadi, zato na naslednji postaji lokalnega avtobusa na liniji Marian—Huaraz kot nemarni pobalini preskočimo stopnice in se po lestvi zbašemo na vrh naših natrpanih nahrbtnikov. Imamo se krasno na balkonu za lorde, čeprav nas premetava kot vreče krompirja. Kosmati Marč se smeje v sonce kot pečen maček in noge mi bingljajo s strehe, ker Špeli, ki je ostala v spodnjem nadstropju, podajam skozi okno zadnjo ploščico müslija. Matej maha mladim puncam, mulci nas pozdravljajo: »Hola, gringo, hola!«, mi pa kričimo nazaj »Hasta la vista!« in pazimo, da nas ne sname nizka električna žica ali veja drevesa ob cesti. V popoldanskih žarkih se za našimi hrbti kot nejasen privid blešči veriga Cordillere Blance. Cela rajda belih velikanov. Razgled s tega balkona je vreden najmanj tri steklenice hladnega piva Pilsen. Kar predstavljam si roso na etiketi z napisom 1.1 litra, kako polzi navzdol proti dnu in pušča za sabo mokro sled. Tudi suha trava na okoliških travnikih je zlatorjave barve, na sosednji njivi pa spravljajo koruzo. Švignemo mimo črnega pujsa z dolgimi ščetinami, ki nervozno kruli. Verjetno je požrl vso travo, z vrvico na nogi je privezan na zabit kol, zato ne more drugam. Za nami pa je pot, dolga nekaj dni.

ZAKAJ SEVERNI MEDVEDI NIKOLI NE SPIJO

Menjaje se v vodstvu smo čez razbit ledenik gazili proti krajni poči. Tudi če bi nameravali plezati v desnem delu stene, bi si do sedaj že zdavnaj premislili, saj se ponekod vdira do riti. No ja, vsaj tistim s kratkimi nogami in manjšo številko čevljev. Gotovo bi potrebovali ves dan za prečenje ledenika. Razpoke so povsod okoli

Slovenska smer El Gato Blanco v južni steni Ocshapalca v perujski Cordilleri Blanci.
Foto: Silvo Babič

nas globoke, pa še v različnih smereh ležijo. Marč je kot indijanski izvidnik na bojnem pohodu. V nizki preži previdno sondira s cepinom. Naenkrat se vrže nazaj v sneg, mi pa otrpnemo, ker se mu je vdrlo pod nogami. Zavijemo levo naokoli, četudi je sneg višje bolj prhek, pot pa malo daljša. Vsi smo tiho pod vstopom, vsak s svojimi mislimi. Sam sem tako zaspan, da se mi tudi misliti ne ljubi. Na lastni koži čutiva, kaj pomeni kvaliteta. V jutranjem mrazu, tik preden vzide sonce, se zaveš, da so v ITU-ju izdelali vrhunska oblačila za vse vremenske razmere. Žal tako ne morem trditi za obutev. V noge naju zebe kot severna medveda. Prstov sploh ne čutim več v plastičnih čevljih. Med Eskimi krožijo govorice, da severni medvedi nikoli ne spijo. Verjetno zato, ker jih konstantno zebe. Poskušam jih razumeti, medvede in Eskime, ko kopljem poličko v strmino in ne vem, če se naj smejim ali naj bom prestrašen. Mateju in Marču namreč pade snežna sablja v razpoko skozi plast snega, ko sta pripravljala prvo varovališče. Pravita, da se je v globini še nekajkrat slišalo plenk, plenk, pa nič več. Takoj se raje prestavita malo nižje. Kasneje še zadnjič skupaj buljimo v strmino nad seboj in ugotavljamo, da je levo lažje. Manj strmo je in več je snega, zato pa je verjetno že preplezano. Odpravimo se naravnost navzgor.
Čez spodnji del je naklonina nekaj raztežajev enakomerno naraščala, razmere pa so bile vse boljše. Sneg škriplje kot v najhujši zimi in pravi užitek bi bil, če bi bila snežna odeja primerno debela. Zadnji ledni klin je že daleč pod mojimi nogami. Ničesar ne morem zabiti v

skalo, plast snega pa je pretenka ali pa je ponekod že odstopila od podlage, zato votlo doni pod udarci cepina in derez. Strah me je kot psa. Če se mi tukaj zdaj kaj podre, se bom odpeljal kot po velikem belem toboganu, zraven pa bom snel tudi Mateja, ki napreduje nekaj metrov pod menoj. Nadiham se, da lahko, sopihajoč kot konj, plezam dalje. V glavi se mi že cel raztežaj vrti refren: »While I"m easy, easy like Sunday morning...« Previdno zasajam konice orodij v pasove tenkega snega, med katerimi so že luknje s skalo. Ko je najbolj strmo, je snega najmanj. Nad skokom se naklonina za spoznanje položi, še vedno pa je sneg prijetno trd. Pripnem se na dva ledna vijaka in za majavo lusko, ker kaj boljšega ne najdem.

DAN, DOLG SKORAJ VES TEDEN

Tako se ponavlja raztežaj za raztežajem. Za simbolično vmesno varovanje včasih uporabimo majav skalni klin, napol zabito snežno sabljo ali do polovice uvit ledni vijak. Za sablje sneg ni dovolj globok, skala ob snegu je krušljiva, dobre razpoke pa so skrite pod ledom. Naklonina je enakomerna in ne popusti. Na solidnih varovališčih si skopljemo poličko, veliko za dva podplata, da si odpočijemo noge. Že doma sem vedel, da bomo morali sestopiti po isti smeri, saj je glavni greben desno proti glavnemu vrhu ali do sedla na levi skrajno nevaren, poln velikih opasti, oster in izpostavljen. Pri kakšnem slabem klinu na stojišču se spomnim, da se bomo morali z njega pri vrnitvi tudi spuščati. Trdno sem prepričan, da se bomo popoldne ali zvečer že kako znašli, zato se s tem ne obremenjujem.

Že ves dan smo v senci. Sonce posije samo do krajne poči pod južno steno. Ni več tako hladno kot zjutraj. Očal si sploh ne nataknem, ker tako bolj jasno vidim. Dva raztežaja višje si želim, da bi imel pri roki smučarska očala. Marč je nad menoj, napreduje v strmem žlebu, ki je bolj podoben odrezani cevi. Na trdi podlagi je plast pršiča, za katerega mi ni jasno, kaj ga v strmini sploh še drži. Koplje pravi rov proti grebenu, pršič pod njim pa nas zasipava. Sili v vsako razpoko na obleki, za vrat, za rob rokavic. Kričim, naj neha, in preklinjam, čeprav vem, da drugače ne gre. Nekaj minut za njim podobno počnem tudi sam, le z razliko, da sta žrtvi pod menoj Špela in Matej.

* * *

Plezali smo tudi ves popoldan in noč bo prišla naenkrat, kot je značilno za kraje blizu ekvatorja. Še enega jeseničana zabijem zraven krpana v zdravo razpoko, ju povežem in prižgem čelno svetilko. Snop svetlobe pade na strm sneg na moji desni, kjer sem se dopoldne tresel navzgor. Zdi se mi, da je to bilo že pred dnevi in ne danes zjutraj. Ob vrvi tonemo v temo in proti krajni poči pod steno, v kateri počiva nekaj kosov naše opreme. Bog ji daj večni mir in pokoj in večna luč naj ji sveti malo bolj, kot ta novi vložek v moji bateriji. Ko svetilko prižgem, gori približno 15 sekund, potem enakomerno pojemajoče crkne, kot ugašajo luči pred predstavo v gledališču. To se ponavlja vsakih nekaj minut, ko jo skušam spraviti k življenju. Marč mi posodi rezervni vložek, pa tudi ta je kmalu brez moči. Samo še čez ta razbiti ledenik se moramo odmajati v temi do roba snega, da bom pil in jedel. Kaj jedel, spal! Po jutranjih sledeh drsimo navzdol, skačemo čez razpoke in se opotekamo v ozki gazi. Včasih kdo pade, pa se hitro pobere. Vsi hkrati vsake toliko časa počivamo, ker smo od vstopa vsi skupaj navezani na dveh vrveh. Ne mudi se nam več, saj do platoja, kjer sta postavljena šotora, od tukaj ni več daleč. Tam bomo udobneje ležali.

Pred nami se blešči zahodna stena Ranrapalce. Za njenim vrhom vzhaja luna in v steno meče temne sence. Vsake toliko časa se v njej kljub nočnemu mrazu podre serak ali se usuje plaz ter zmoti nočni mir. Potem pa je spet vse tiho in mirno.

POSKUSA ŠVEDOV IN ŠPANCEV

Smer »Ludix — El Gato Blanco« smo v levem delu južne stene Ocshapalce (5888 m) plezali **Matej Zorko-Marjan Zver** in **Špela Hleb-Silvo Babič** 3. julija 1996. Ocena ED-/85 st., 70 st., 550 m.

Ocshapalca je stena, ki zapira dolino Quebrada Llaca nad Huarazom med dolinama Ischinca in Cohup, Cordillera Blanca, Peru.

Za vzpon smo od krajne poči potrebovali 8 ur in s spusti ob vrvi popoldne in ponoči sestopili po isti smeri. Nekaj dni za nami sta našo smer do polovice preplezala (in po njej s spusti ob vrvi sestopila) Šveda **Stefan (Štef) Kindberg** in **Per (Peter) Jermle**, ker je gaz vodila do vstopa. Po naključju smo ju srečali na poti domov v Limi. Isti razlog pa je verjetno vodil španske plezalce, ki so po ustnem izročilu iz Tamba čez nekaj tednov opravili prvo ponovitev.

Zahvaljujemo se sponzorjem, pokroviteljem, donatorjem in vsem, ki niso izrecno omenjeni: AO TAM in AAO Kozjak Maribor, Ludix avtotrgovina / Mitsubishi motors Maribor, Tehnoart, Gradis, STTC, Kastner in Ohler, MCA, Kraft & Werk, Tiskar (vse Maribor), Alp Sport BTC Novo mesto, Rogaški vrelci Deit, ITU Ljubljana (oblačila), Tilia — Tehnična trgovina, RESA Krško, Vista 21, Telecom, Baby center Brežice, Veterinarska klinika dr. Doolittle Ljubljana.

—

Robovi nad Laznami

MARJAN BRADEŠKO

Preko Golakov se prekucujejo ogromne oblačne gmote, ki so danes prekrile skoraj vso Slovenijo. Šele na Gori posije sonce in le zahodni del Trnovskega gozda je zbežal izpod vlažnega pokrivala. V Mali Lazni je sicer malce hladno, vendar svež zrak tako dobro dene dolinski duši. V bregu, kar naravnost gor v skalovje pod Bisago sva jo ubrala, pa je že prijetno toplo — ušla sva iz objema toplotnega obrata, ki je tudi krivec za gosto smrečje tam doli. Pa tudi pobočje ni od muh. Skalni rob je prelep balkon nad obema Laznama (Malo in Avško) in eden izmed najimenitnejših razglednikov daleč naokoli. Prijetno jesensko sonce, ki se na sedlu nad Paradano bori z vsiljivimi oblaki, samo prispeva k veselemu razpoloženju ob dobri malici. Vsenaokrog mogočni gozdovi okrog največje kotline v Trnovskem gozdu — bukve so večinoma že izgubile liste, nekateri grmi pa prav žareče gorijo v rdečerumenih barvah.

Počasi se odpraviva preko manjšega sedla na samo Bisago, da ji 'odveževa' kakšno skrivnost. Saj je okolje prav spodbujajoče — velike skale, vse v zelenem mahovju, lesne gobe na podrtih deblih ali štrlečih štorih, skrivenčena drevesa in mračne kotanje. Z roba se nama odpre pogled tudi na Lokve in čepovansko stran. Vrše, dolina Idrijce in vse stranske doline so zalite z mlečno belo meglo, ki se v soncu še posebno slepeče beli. Vrh je na južno stran gol, saj je žled pred leti očitno pošteno zredčil gozd. Tam se tudi spustiva navzdol in desno po slabi poti, ki naju mimo velikega brezna (ki pa ima dno) vodi na sedlo pod Mrzovcem. Ves čas grizljava žir, ki ga Urška z velikim veseljem nabira še za domov — da ga pokusimo praženega. Medtem se pojavi nekakšna stezica, ki pa jo ubere bolj na počez — midva morava, žal, kar naravnost gor. Tik pod vrhom prideva na lepo cesto, ki imenitno zavije na severni rob in se obrne nazaj proti vrhu. Z nje je tako lep razgled na izgubljen blodnjak gozdov proti Lokvam, da bi lahko tu dolgo občudoval samoto in mir.

In ko pomislim, kako se morajo videti šele gore, kadar niso tako sramežljivo zakrite kot tokrat, že razmišljam o vrnitvi. Ni namreč lepšega, kot se po dolgih letih vrniti na kraj, kjer si užil svoje srečne urice. Da bi se le srečen in v dobri družbi vračal na take kraje še mnogokrat!

Na vrhu Mrzovca stoji veliko zidano trigonometrično znamenje, pa skrinjica in nekaj markacij tudi dokazujejo, da sva na najvišjem vrhu zahodnega dela Trnovskega gozda. Razgleda ni posebnega, preseneča pa naju velik okrogel travnik na samem vrhu.

Dan se je nagnil v popoldne in pogled proti jugozahodu se vse bolj izgublja v bleščavi poznojesenskega sonca. Počasi bo treba navzdol. Mahneva jo dokaj naravnost, po nekakšnem robu, ki pa je tako kot vsepovsod precej potresen s podrtimi debli, štrlečimi skalami in gosto travo. Noge gredo v takem rade svojo pot.

Že nizko spodaj naletiva na lepo gozdno cesto, ki pa naju nekoliko preveč oddaljuje od cilja. Spet morava kar naravnost in ko že kaže, da naju čaka besen spopad z nizkim smrečjem, se pojavi slaba potka in naju varno spelje v dno doline. Na cesto prideva prav sredi Smrečja. Medtem je spet hladneje in v senci se pojavlja vlažna meglica.

Brž ko prideva v Avško Lazno, še enkrat zasijejo *rumene trave, ki jim je sonce naklonilo še nekaj žarkov.* Počasi se izteka tudi najina današnja pot — in spomin je že poln sonca, prostranih gozdov in travnih jas, kristalne jasnine in modrega neba, sivih bukev in barvastih grmov. Marsikateri meglen jesenski dan bodo polepšali.

odmevi

Križ na Škrlatici, da ali ne?

Ko je lanskega julija po 42 letih znova zrasel križ na vrhu Škrlatice, se je med Slovenci razvnela polemika za in proti. Mislim, da ta polemika kaže tipičen slovenski značaj in politično razcepljenost. Kot ljubitelj gorá jemljem ta križ kot spomenik vsem žrtvam gorá in ne kot simbol krščanstva. Križ je bil kot takšen tudi postavljen davnega leta 1934, porušen pa v času največjega enoumja 1954. leta, češ da simbolizira krščanstvo.

Sončne oktobrske nedelje sem se s prijateljem prvič povzpel s Srednjega vrha preko Blekove na Trupeje-

Karničarjev Everest '97

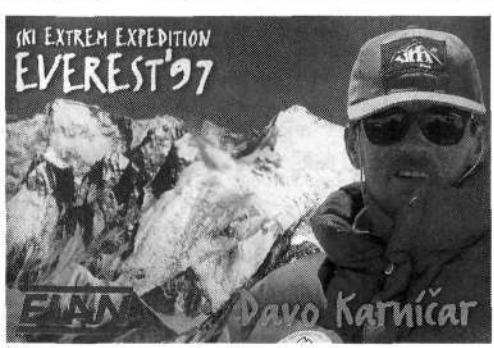

Davo Karničar, eden od najboljših, če ne najboljši slovenski alpinistični smučar, se je odločil, da bo letošnjo jesen poskušal uresničiti svoj projekt, ki se ga je lotil že lani, vendar mu je za las ušel iz rok: smučati »v enem kosu« prav z najvišje točke našega planeta do baznega tabora pod goro.

Lani se je tega podviga lotil s tibetanske strani, priplezal s smučmi na ramah do višine 8200 metrov, tam opazil, da ima pomrznjene prste ene roke in se nemudoma vrnil v bazni tabor pod goro. Kdor bi verjel v opozorila usode, bi z gotovostjo trdil, da ga je to rešilo skoraj gotove smrti na gori. Tiste dni, ko naj bi priplezal na vrh Everesta, je namreč okoli najvišje gore sveta divjalo hudo snežno neurje, ki je pogubilo vrsto odličnih plezalcev in trekerjev, pa tudi nosačev in šerp. Davo Karničar se je pravočasno rešil in se gori odkupil z nekaj členki na prstih leve roke, kar ga pri alpinističnih in smučarskih dejavnostih ne ovira.

Ko je lani spoznal, da bi s tibetanske strani lahko smučal le ob izredno ugodnih snežnih razmerah, ki pa jih ne more zanesljivo pričakovati, se je letos odločil poskusiti z nepalske strani. Na pot bo odšel jeseni, že zdaj pa je izšla posebna razglednica, ki opozarja na ta pomemben smučarsko alpinistični dogodek. Česa takega namreč doslej še ni uresničil nihče na svetu.

M. R.

vo poldne (1931 m). Na vrhu stoji križ. Na križu, ki stoji na meji med Slovenijo in Avstrijo, lepo piše v nemškem jeziku »Bog ohrani (osvetli) naše gore«. Križ je bil postavljen leta 1985. Mar ni to packarija?

Ozrl sem se na koroško stran: lepo so se videle trdne slovenske kmetije Trupej, Tejč, Jernejc in druge, stisnjene pod Karavanke. V daljavi se je videl Beljak, nekdaj slovenske vasi ob Zilji, Dobrač, pa onstran Drave Osojščica. Res lepa je ta nekdaj naša Koroška, zibelka slovenstva!

Proti temu in tudi drugim križem, ki jih je kar nekaj na Karavankah in so bili v glavnem postavljeni v osemdesetih letih, ni nihče dvignil svojega politično zavednega glasu. Zopet se kaže naš značaj, saj se med seboj stalno prepiramo, do tujcev *pa se obnašamo hlapčevsko. Kar* poglejmo, kako država, pa tudi ljudje odreagiramo na pritiske Italije, hrvaške posege na slovensko ozemlje in druge provokacije!

Križ na Škrlatici kot spomin žrtvam gorá naj kar ostane, sem pa odločno proti postavljanju novih križev ali drugih simbolov na vrhove, ne glede na to, ali jih postavljajo »črni« ali »rdeči«.

Bojan Ančik

Soteskanje, ne kanjonig

S presenečenjem sem v enajsti številki PV prebral prispevek o kanjoningu. Presenečen sem bil namreč zaradi tujega izraza, ki ga PV uvaja v slovenski besednjak.

Izraz *kañon* oziroma *canyon* je španskega oziroma angloameriškega izvora, *razen tega pa je tuje* tudi obrazilo **-ing** (swimming, sailing, skiing, fishing, climbing, kanyoning etc.). Kolikor vem, je dejavnost prišla iz Severne Amerike (kanjon Kolorada) in se zdaj skupaj z originalnim izrazom širi po Evropi in tudi po Sloveniji.

Lep slovenski izraz za kanjon je **soteska** (čeprav SSKJ tudi kanjona ne zavrača), zato se tudi v športnem besedoslovju uveljavlja izraz **soteskanje**. Zasledil sem ga tudi že v Delu in Gorenjskem glasu. Menim, da bi se moral tudi PV upirati *vdoru tujih besed, če je to le* mogoče. In pri **soteskanju** je to mogoče.

Silvo Kristan

Mangart in Trentarji

Kot ničkolikokrat doslej sem tudi tokrat z veseljem prijel v roke lansko 11. številko Planinskega vestnika in kot vedno sem se najprej *seznanil z vsebino, v oči pa me* je zbodel članek z naslovom »Mangart za šoferske planince« avtorja g. **Janeza Pence**. Seveda sem ga takoj prebral, pri tem pa me je obšla neizmerna jeza in ogorčenje. Avtor članka je namreč v celoti zamenjal Mangartsko sedlo z Mangartom in dolino Trente s Trentarji. Članek kaže avtorjevo popolno nepoznavanje zemljepisa, saj je očitno zamenjal dolino Loške Koritnice, ki jo obdajajo Loške stene z najvišjim vrhom Briceljkom, Jalovcem, Mangartom in Jerebico z dolino Trente oz. dolino Mlade Soče. Seveda bi bilo na tako očitno nepoznavanje najlepšega dela Slovenije nesmiselno nadaljnje komentiranje neresnic in žaljivk, ki si v članku kar vrstijo, pa vendar je za prikaz dejanskega stanja potrebnih nekaj besed tudi o tem.

Kot že rečeno Trentarji z mangartsko cesto in parkiriščem na sedlu resnično nimajo nič skupnega in *pričakujem vsaj javno opravičilo.* Res je, da cesto, ki je speljana najvišje, ki je bila zgrajena pod tujo državo in je vsekakor zanimiv tehnološki spomenik, vreden ogleda, že nekaj let postopoma po delih asfaltirajo. V tem pa ne vidim nič slabega. Osebno menim, da je bil že skrajni čas, da je do asfaltiranja, ki sicer še ni končano, sploh prišlo, saj se bo le tako cesta ohranila še *prihodnjim generacijam. Le nam* rednim obiskovalcem je znano, kako so poletne nevihte, jesenska deževja in zime poškodovali makadamsko cesto in kakšna sredstva je bilo potrebno vložiti v vsakoletna popravila. Osebno sem prepričan, da se promet zaradi delno asfaltirane ceste ni prav nič povečal. Mangart je pač gora, ki privlači, tudi zato, ker je razmeroma *lahko dostopna. Seveda pa vsakomur* svetujem, da se tudi do sedla odpravi peš. Pot je dobro označena in nudi obilo zanimivosti in lepih razgledov ter vodi mimo planine, kjer si lahko ogledate izviren način pridelave sira in skute. Pozimi se lahko na sedlo brez težav povzpnete tudi s turnimi smučmi.

Glede parkirišča pa lahko napišem le to, da se od leta 1983, ko sem bil prvič na sedlu in Mangartu, vse do danes ni prav v ničemer spremenilo *in ni bilo nobene velike gradnje, kot* to večkrat navaja avtor članka. V letu 1995 so člani Razvojne zadruge Log pod Mangartom, ki imajo tudi koncesijo za cesto, v sodelovanju s TNP podrli in počistili ruševine stare koče, material so nasuli v bližnjo kotanjo, s tem pa je bilo pridobljenih le nekaj parkirišč. Vsekakor ni šlo za nobeno veliko gradnjo parkirišč.

Naj bo o cesti *in parkirišču* dovolj. Ostale navedbe si komentarja sicer ne zaslužijo, ker pa mi je enako draga tudi Trenta s Trentarji in gorami, ki jo obdajajo, moram tudi o tem nekaj povedati. Trentarji so veliko svojega dela vložili v gradnjo svoje male HE Krajcarica, ki jim bo, upam, dobra podlaga za njihov napredek. Seveda je bila dobrodošla tudi pomoč dobrotnice iz Švice. G. Penca, predlagam vam, da se prej prepričate, preden kaj napišete. Kako daleč seže Trentarjev in Ložanov pogled, je njegova *stvar, mislim pa, da so njihovi* pogledi čisti in pravilno usmerjeni. Predlagate, da si izberejo »kak častnejši poklic«. Kaj pa naj si izberejo v Trenti oz. v Logu pod Mangartom? Izbrali so turizem — ali ni to vseslovenska strategija in opredelitev, ki je ekološko najsprejemljivejša panoga gospodarstva? Mogoče pa bi se morali Trentarji in Ložani obleči v oblačila znamenitega *»Oetzija« in tako opravljeni pozi*rati naključnim obiskovalcem. Potem bi bil njihov konec res blizu.

Brez zamere, g. Penca, v gorah pa Vam želim še veliko lepih doživetij!

Igor Zlodej, Bovec

Počasi, pa bomo koga prehiteli

Pred časom sem Trento na turističnih straneh Dela poslal na pokopališče. To sem storil v prenesenem pomenu besede, ogorčen nad načinom novodobnega turističnega urejanja koščka zgornjega

Posočja in Bovškega. Ne vem, kaj me je speljalo, da sem v odmevu na članek o prihodnji turistični usodi teh krajev, ki je pritrjeval asfaltiranju ceste na Mangart, pod svoj voz pahnil Trento in Trentarje. Vem, da se Trenta že izteče, ko cesta ob Koritnici zavije desno proti Logu pod Mangartom in da z mangartskim asfaltom v zemljepisnem smislu in drugače Trentarji nimajo nič. Moja cestna jeza bi se morala začeti nad Logom pod Mangartom s prvim metrom asfaltne preobleke ceste na Mangartsko sedlo.

Uporabo besed Trenta in Trentarji si razlagam kot **emotivni miselni zdrs**, ki je imel za posledico neprimerno rabo imena najbolj reprezentativne doline zgornjega Posočja kot **dela za celoto** v zvezi z dolinami, za katere večkrat slišimo, največkrat prav za Trento, da bodo umrle, če jih ne bo mogoče poživiti z dejavnostmi, ki bodo ljudem dajale kruh. Prebivalcem vseh dolin zgornjega Posočja in Bovškega privoščim potico z ocvirki, ne privoščim pa jim, da bi si jo morali služiti s polaganjem novih kilometrov asfalta v svojih gorah. Trentarjem se opravičujem za neprijetne besedne zveze, v katere sem neupravičeno zapredel njihovo ime, še posebej za tisto, da so goro nizkotno vpregli v zaslužkarski jarem.

Niti za las pa ne spreminjam mnenja, da bo asfaltna cesta Mangartu nakupala veliko okoljsko škodo. Pri varovanju narave je pač tako, da je včasih treba storiti korak nazaj ali se preprosto ustaviti, da koga prehitiš. Na svetu mora biti poleg vsemogočne demokracije, ki zmaguje s številčnostjo in močjo, še drugačen red, v katerem sme včasih zmagati tudi šibkejši. V mangartskem primeru bi človek lahko pokazal, da je prijazni sostanovalec žive in nežive narave, ne pa njen oblastni hišnik. In ji dovolil zmagati.

A če ne gre za zaslužek, zakaj se ne bi prometne zmede na Mangartskem sedlu otresli s kratkim zamahom, ki bi ne stal skoraj nič, a tudi ne bi prinašal nič: tam, kjer se je (nekoč) začel odcep makadamske ceste na Mangart, bi s prometnim znakom prepovedali vožnjo z motornimi vozili in izletnike povabili na pohod do Mangartskega sedla. Tako bi bilo na slepi cesti, ki se konča na sedlu, na mah mogoče **odpraviti** obupno prometno zmedo, ki jo zdaj samo **lajšajo**.

Vztrajam, da Mangart ne potrebuje asfaltne ceste. Črni trak bo obliž na cestni rani, a sam — grda rana na gori. Iz nje bodo v naravo odtekali škodljivi izcedki. Tja bo prišel dolinski hrup in smrad, vse tisto, pred čemer bežimo — v gore. Medtem ko odpadke lahko prizadevni prometni delavci pobirajo, ne morejo zbirati izpušnih plinov in obruskov avtomobilskih plaščev ter streči kapelj olja, bencina in nafte, ki so manj vidni in bolj nevarni okolju. Vendar si s takimi pomisleki urejevalci prometa na Mangartu ne belijo glav. Z lahkotnostjo, s katero se lotevajo zadeve, me spominjajo na nekega mojega rojaka, ki mu je zdravnik poskušal razložiti, kaj je bacil tuberkuloze. Ko je slišal, da ga s prostim očesom ni mogoče videti, je omalovažujoče zamahnil z roko: »Da bi se ga bal, bi moral biti velik vsaj kot podgana!«

Kot pribito drži, da bi bil Mangart manj obljuden, če bi nanj smeli samo pešačiti. Vseh več kot deset tisoč duš, kolikor jih je v 55 dneh avgusta in septembra leta 1995 s približno 4600 motornimi vozili prišlo na Mangartsko sedlo, se tja gotovo ne bi odpravilo peš. Kot sem dejal, gora ima spodaj mrežo, v katero se zapletejo noge tistih, ki niso »ta pravi«. Obiskujejo naj jo turisti in planinci, ne spodobi pa se, da bi jo nadlegovali z avtomobili. Ne le človek, tudi vse drugo živo in neživo mora imeti pravico do svojega miru. Vse preveč smo opiti od moči, ki smo se je v zadnjih desetletjih zavedli v razmerju do narave. Če bi se na Mangart vendarle smeli peljati vsi, ki iz kakršnihkoli razlogov ne morejo hoditi, bi bilo na sedlu še vedno zelo malo vozil. Tako kot povsod drugod se namreč tudi po gorah največ prevažajo tisti, ki so v najboljših letih in pri najboljših močeh in bi tja lahko pripešačili.

Vzdrževanje makadamske ceste v gorah je drago. Ampak prejšnja, Sloveniji manj naklonjena in revnejša država, je bila pol stoletja dovolj premožna, da je ta spomenik delčku slovenske alpske gradbene preteklosti vsako pomlad znova spravljala v prvotno podobo. Cesta ima častitljivo zgodovino in država, ne Ložani, bi morala skrbeti, da bi jo ohranjali tako, kot je — makadamsko. Kajti asfalt je povsod, kamor ga položite, samo vljudno povabilo na vožnjo. Kdor pozna prave prometne zagate, ve, da nove ceste prometa ne redčijo, ampak gostijo. Sklep, da bo Mangart dobil asfalt, lahko imenujemo razvoj, ne pomeni pa napredka. V okoljevarstvenih zadevah je pač tako, da največkrat napreduješ, če storiš korak nazaj in da marsikoga prehitiš, če stopaš počasneje.

Pod Mangartom so rekli, da bodo »stvari postavili na pravo mesto« in svojih lepot ne bodo razdajali zastonj. Želje po dobičku pa nimajo. Vsak tolar, ki ga zaslužijo, vložijo v cesto in parkirišča. Pohvalijo se z ličnimi parkirnimi lističi in posebej usposobljenimi pobiralci parkirnin, ki za izletniki vsak dan pobirajo smeti. V prvi, odlično ocenjeni in ne slabo iztrženi sezoni (leta 1995) je v 55 dneh po mangartski cesti peljalo 4651 motornih vozil. Smeti je bilo manj kot prejšnja leta, promet na gori so spravili v red. To so njihovi argumenti za asfaltno cesto. Razumem, da so nad svojimi zamislimi navdušeni. Tudi meni so všeč moje.

Vse je napeljano tako, da motorni promet na Mangartu bo. Če ne zasebni, pa javni. Nekdo ga potrebuje. Ker ne gre za dobiček, gre gotovo za plemenite vzgibe. Zame skrivnostne, kot je skrivnosten darovalec milijonov za mangartski asfalt. Vse je zglajeno za hitro potrošnjo gore. Boj mnenj o asfaltu na Mangartu je torej brezpredmeten. Gora bo dobila tisto, pred čemer spodaj bežimo. Bilo pa bi lepo, ko bi vendarle kdo upošteval razslojevanje turistične populacije na okoljsko ozaveščeno in ono drugo. Bolj bi morali negovati prvo in manj streči drugi. Na srečo je slednja vedno manj številčna, čeprav zaradi značilnosti svojega življenjskega sloga hrupnejša in bolj na očeh. Toda vedno več ljudi se zaveda, da smo v ta svet zgolj povabljeni in da moramo v njem za seboj pustiti čim manj sledov. Gorski turizem bo moral računati na (denarne) ljudi z *domišljijo*, ki za oddih in razvedrilo

ne potrebujejo veliko igračk. Časi, ko je turistična industrija širokopotezno »popravljala« naravo in jo krojila človeškim muham na ljubo, nepreklicno odhajajo. Mi pa skušamo ujeti za rep zadnji vlak, ki napolnjen z njenimi zmotami zgineva s prizorišča. Mora biti njegov zadnji vagon res slovenski?

Besedne zveze *cestni bes* Slovenci še ne poznamo. Ko bo z avtocestami vse vsakomur še hitreje dostopno, ga bomo spoznali. Zavedli se bomo, da zgodba o prometu ni *pravljica, ampak gotski roman. Imamo* — ali pač že 'imeli smo'? — priložnost, da bi negovali svojo drugačnost v najboljšem pomenu besede. Da bi, ker smo majhni in skoraj brez prave divjine, z besedo in dejanji podpirali trajnostne načine potovanja, v krajih, ki se preživljajo skoraj izključno s turizmom, pa posebej spodbujali pešačenje in kolesarjenje. Tako bi pomagali svojemu delčku groteskno pomanjšane Zemlje spet zrasti do normalne velikosti. Toda zasužnjile so nas fraze o razvoju in oslepeli smo tako popolno, da ne vidimo niti najbolj v nebo vpijočih primerov, kjer je človekovo hitro in pogosto prevažanje s kraja na kraj postalo mora, ne kakovost življenja. V sosednjih alpskih deželah zapirajo preveč obljudene gorske pešpoti, pri nas pa na goro vozimo asfalt.

Promet ni vreme, da bi ga ne mogli krotiti, in ne naravna nesreča, ki se nam zgolj zgodi. Omogočamo in povzročamo ga ljudje. Pod Mangartom imajo v zvezi z nesrečno cesto bolj kot kje drugje platno in škarje v svojih rokah. Bojim se, da gora dobiva lepo ukrojen — prisilni jopič.

(Če bi vedel, da bo moj že davni klic zoper mangartski asfalt iz Dela ponatisnjen v PV, bi ga predelal tako, da v njem ne bi omenjal Trente in Trentarjev. Preden sem to opravičilo, ki je bilo že pred meseci objavljeno v Delu, in zagotovilo, da svojega mnenja o visokogorskem asfaltu ne spreminjam, poslal uredniku Planinskega vestnika, sem *moral nekajkrat dvigniti telefonsko* slušalko. Zvedel sem, da je zdaj, ko je 12 kilometrov asfalta na Mangart položenega, enodnevni rekord obiska nižji, kot je bil prej, ko je bila cesta makadamska. To bi lahko pomenilo, da ozaveščenost, kaj je primerno v gorah in kaj ne, hitro prodira tudi k nam. Ali pa, da samo v tem primeru ne držijo statistike, da je asfalt povabilo k vožnji? V skrajni posledici bi se znalo zgoditi, da bo motornih obiskovalcev zmanjkalo ravno, ko bo položen ves asfalt. Potem bo obveljal argument, da je asfalt namenjen predvsem *kolesarjem in pešcem in* celjenju »grdih ran na gori«. Scenarijev je dovolj, samo bojim se, da prehitro porabljamo sceno.)

Janez Penca

»Borcu« za ohranjanje Logarske doline

Peter Plesnik se nas je spet spomnil v 25. številki Savinjskih novic z dne 13. 12. 1996. Že kar nekaj časa moramo odgovarjati na njegove zahteve in pritožbe državnim organom ali časopisom. Petru Plesniku naše društvo v vsem času ni storilo nič hudega. Vsi postopki v zvezi z *graditvijo Doma planincev v Logarski* dolini in postavitvijo spomenika **F. Kocbeku** in **J. Frischaufu** so bili legalni in v skladu z veljavnimi predpisi. To so potrdili tudi odgovori državnih organov na njegove pritožbe. Peter Plesnik hoče, da odstranimo spomenik F. Kocbeku in J. Frischaufu, ker ga moti in ni v *skladu z njegovimi zamislimi, kar* pa je za naše društvo nesmiselna zahteva.

Za nas pa je nov njegov predlog za akcijo, s katero naj bi planinske objekte dali v upravljanje »krajevno pristojnim planinskim društvom«. Govori tudi o zamisli, ki jo pripisuje Planinski zvezi Slovenije, da se *prenese premoženje Planinske* zveze Slovenije na »krajevno pristojna planinska društva«. Planinska društva so po II. svetovni vojni gradila in vzdrževala planinske objekte ter upravljala z nepremičninami planinskih organizacij tudi na območjih, ki so daleč od njihovih sedežev, na primer Planinsko *društvo Ljubljana Matica v Triglavskem* pogorju, Planinsko društvo Celje v Kamniških in Savinjskih Alpah. Priporočamo, da gospod Plesnik prečita literaturo in Vodnik po planinskih postojankah, kjer bo lahko ugotovil, koliko »krajevno pristojnih« planinskih društev dejansko upravlja s postojankami. Civilizacijska norma je, da z lastnim delom in lastnimi sredstvi pridobljeno premoženje pripada tistemu, ki ga je ustvarjal. V tem primeru je to Planinsko društvo Celje.

Planinsko društvo Celje

Okameneli zanos domovine 1997

V začetku vsa pohvala **Petru Janežiču** za res izredno lepe fotografije na koledarju za leto 1997, ki ga je izdala PZS. Ni mi pa povsem jasno, čigavi so komentarji pod slikami. So to naslovi posnetkov, ki jih je izbral sam fotograf? Rad bi namreč izrazil nekaj pripomb, ki so me že ob prvem pregledovanju koledarja zbodle v oči.

Na aprilskih straneh me motita kar dve stvari. Ali res ni vredno pod posnetek z Olševe napisati Kamniško-Savinjske Alpe? Tudi če bi *že gorovje opredeljevali* po občinskih mejah ali mogoče po razvodnicah med porečji Savinje, Kamniške Bistrice in Kokre, bi bil ustreznejši naslov fotografije Savinjske Alpe, saj je praktično vidna skoraj samo savinjska stran.

Pa tudi cvetlica desno spodaj: je to res avrikel ali pa morda le avrikelj (*ali še bolje lepi jeglič*)?

Mogoče sta oba naslova na aprilskih straneh napisana kot prvoaprilski šali, vsekakor pa to ne more več veljati junija, ko so cvetlice označene za primule. Spet ne vem, zakaj mora slovenščino nadomeščati poslovenjena latinščina. Vsekakor bi bilo bolje in manj sporno zapisati *jegliči, če že rastline ne poznamo* toliko, da bi poleg zapisali tudi vrstno ime.

Julijska stran nam predstavi encijan, kar spet izhaja iz latinskega poimenovanja. Po naše bi se reklo svišč, res pa je, da je beseda encijan med našimi ljudmi že pognala korenine.

Na avgustovski strani naletimo na slez. Po moje je na fotografiji sleč, verjetno dlakavi sleč, ki je tipični predstavnik apneniških Alp. Slez namreč raste predvsem v vrtovih ali kot podivjana rastlina (v nižinah).

In še ena — mogoče bo kdo rekel

— lokalpatriotska. Na decembrski strani se nam z Raduhe spet odpre pogled le na kamniške gore. Če bi si že Kamničani prisvojili vse najvišje vršace, ki mejijo na njihovo ozemlje, pa to vsekakor ne morejo storiti, recimo, za Strelovec.
Tudi če so naslovi fotografij povsem avtorjeva stvar, si le ne bi smeli privoščiti takšnih pomanjkljivosti na koledarju, ki bo krasil stene mnogih gospodinjstev, planinskih domov itd. Ne nazadnje ima takšna publikacija tudi izobraževalni pomen.
Še enkrat bom pohvalil izbor posnetkov, ti so mi resnično všeč. A kljub temu, da nisem botanik, so me imena rastlin le nekoliko preveč zbodla, pa tudi geografske oznake bi lahko bile primernejše.

Zdeni Purnat, PD Gornji Grad

Drago PD Kranj!

Vsebino pisanja **Štefke Matko** iz Trbovelj v lanski 10. številki PV je gospodarski odsek Planinskega društva Kranj obravnaval, analiziral in seveda obsodil to početje oskrbnika, za kar se Vam iskreno opravičujemo. Ob tem moramo poudariti težko situacijo pri pridobivanju sprejemljivega oskrbniškega kadra, ki ga kljub 100.000 brezposelnim in veliki množici upokojencev z odlično kondicijo, med njimi so tudi planinci, ni moč dobiti.
Promet v postojankah upada, čeprav so v večini cene prehrane in pijače skoraj izenačene z dolinskimi, da o nizkih cenah spanja sploh ne govorimo. Osnovni problem je, da visokogorska postojanka ne pokriva ne dejanskih stroškov in ne investicijskega vzdrževanja. Brezplačno delo vse bolj izgineva, v ospredju pa so zahteve, kaj vse se mora izletniku nuditi. Kakšne kritike smo doživeli, ko smo hoteli uvesti vstopnino v planinsko postojanko, zaračunavati toplo vodo po vzoru evropskih alpskih držav! To je osnovni prihodek za pokrivanje stroškov odvoza odpadkov v dolinske smetiščne deponije in za čiščenje za obiskovalci v postojanki, ki prinašajo vse več hrane in pijače v lastnih nahrbtnikih.
Dejstvo je, da je šport — in tudi planinstvo — višja oblika standarda. To »razkošje« seveda temelji na plačilu vstopnice ali uporabnine za bazen, smučanje, stadion, cestnine, koncerte. Ko bodo pogoji izenačeni tako na gori kot v dolini, bo ustvarjeno tudi zadosti sredstev za plačilo kakovostnega in za oskrbništvo izobraženega kadra. Dokler pa bo tako, kot je, se bomo še naprej soočali s takimi neprijetnostmi. Tudi v dolini je vse manj entuziastov, ki bi bili pripravljeni prevzeti funkcije v gospodarstvu, predsedništvo itd., saj so te funkcije, čeprav jih opravljajo brezplačno, vse bolj izpostavljene vsem mogočim šikaniranjem. Vsaka taka funkcija pa neposredno zagotavlja nemoteno delovanje društva ali objekta.
Pisanje gospe Štefke je tudi priložnost za razmišljanje o tem, kaj je pomembneje, zagotavljati za milijonski obisk gorá pogoje za planince ali od podjetij pridobivati sredstva za večinoma ozke individualne interese (odprave, pustolovščine, trekingi).
Gospodarski odsek Planinskega društva Kranj se bo — kot se je do sedaj — trudil tudi v prihodnje, da bomo dobili kar najprimernejši kader, morda tudi z Vašo pomočjo, zato se Vam še enkrat opravičujemo in Vam želimo trdnega zdravja ter še polno užitkov v slovenskih gorah.
Moramo pa Vas tudi seznaniti s tem, da je bil planinski dom na Kališču leta 1991 na pobudo domačinov, to je vaščanov pod Kališčem, s sklepom za to pristojnega zbora KS skupščine občine Kranj preimenovan v »Planinski dom na Kališču«, Bašelj 37.

Gospodarski odsek PD Kranj

Jesenske primorske stezice

V decembrski številki PV je bil objavljen moj članek »Jesenske primorske stezice«. Na starega leta dan pod noč pa me je po telefonu poklical neki gospod z Brij, ne da bi se mi predstavil. Ostro mi je dejal, da cerkve na Brjah niso pozidali Italijani, temveč brejski žulji. Da Italijani sploh niso hoteli dovoliti, da bi bila posvečena slovanskima svetnikoma, in kdo da mi je dal te podatke. In pevski zbor z Brij da šteje 72 članov in da poje od 1946. leta. Da bo dal popravek v PV (seveda sem mu rekla, da je to vsekakor prav). Zaključil je z besedami, da »se bomo še videli«.
Mojemu sobesedniku povem: Sem močno naglušna. Cerkovnik, ki mi je cerkev razkazal, mi je najbrž povedal, da je bila pozidana za časa Italije, pa sem ga nápak zastopila. Moja naglušnost je tudi kriva, da sem slišala zbor fovširati. Ker je bil članek napisan pred tremi leti, v cerkvi še ni bilo elektrike in so si jo morali sposojati. Neznanec pa ni opazil, kako sem hvalila urejenost vasi, kažipot na začetku vasi in lepo obnovljeno cerkev sv. Martina.
Povedati moram še to, da fašizem gotovo ni cenil »slovanskih bratov«, a so ju toliko bolj cenili v Kalabriji. Kalabrezi namreč niso Italijani, temveč Šiptarji, ki so pred stoletji pribežali pred Turki iz Albanije. So katoličani vzhodnega obreda. Moj pokojni mož je bil tam interniran in se je prvič poročil z domačinko iz teh krajev, in sicer po vzhodnem obredu — pred soho slovanskih bratov svetega Cirila in Metoda.

Nada Kostanjevic, Vipava

iz planinske literature

Koledar akcij PZS

V nakladi 3000 izvodov je Planinska zveza Slovenije tudi letos izdala Koledar akcij PZS 1997, ki poleg akcij zavzema predvsem še seznam vseh slovenskih planinskih postojank s podatki, ki jih potrebuje obiskovalec gora.
Knjižica žepnega formata, ki jo je uredil tajnik PZS **Janko Pribošič**, ima okoli 90 strani. Malone polovico zavzema seznam letošnjih planinskih prireditev, ki »je nastal v sodelovanju PZS s planinskimi društvi in zajema akcije, katerih pomen presega okvire posameznega društva. Akcije so razvrščene kronološko in zajemajo tiste, ki so namenjene vsem planincem, kot tudi vzgojno-izobraževalne akcije, ki jih organizirajo komisije PZS... Poleg datuma in osnovnih podatkov o akciji je

naveden tudi organizator in še naslov oziroma telefonska številka, kjer dobite natančnejše informacije za določeno prireditev.«

V celoti je navedenih 291 letošnjih akcij, med katerimi so nekatere vendarle lokalnega značaja, nekatere pomembnejše pa nemara niso navedene, ker organizatorji zanje niso poslali podatkov. Kdor ima rad planinske družabnosti, mu ob pomoči tega koledarčka zamisli ne bo zmanjkalo.

Izredno pomemben prispevek za letošnji planinski koledar akcij je napisal **Pavle Šegula** — »Na gore le dobro obuti, oblečeni in opremljeni«. V njem natančno analizira vsakega od kosov obleke in opreme, na koncu pa za pozabljive planince dodaja še seznam opreme za pohod v gore, s katerega naj bi gorniki izbirali po lastnih potrebah glede na dolžino in težavnost pohoda.

Izpod njegovega peresa je tudi prispevek »Snežni plaz — manj nevaren, *če vemo, zakaj in kdaj se* trga«. Ta prispevek bi moral prebrati vsak obiskovalec zimskih gora.

Članek o kategorizaciji planinskih poti v Sloveniji poznajo stalni bralci koledarčka akcij PZS že iz prejšnjih *let, z objavljenega seznama planin*skih edicij Založbe PZS bo nemara kdo izbral kaj zase, v članku o vrstah članarine v planinskih društvih je našteto vse razen to, kolikšna je letošnja planinska članarina za različne kategorije članov (je pa enaka kot lanska), za vsakega obiskovalca gora pa je izredno pomemben seznam planinskih postojank v Sloveniji, na katerem je poleg imena koče in upravljalca naveden tudi režim obratovanja (kako in kdaj je koča odprta), naslov, na katerem je mogoče v dolini dobiti informacijo o določeni koči, in predvsem telefonska številka za natančne informacije. Kot vemo, je mogoče po tej številki tudi rezervirati prenočišče.

Naposled v brošuri ne bi smeli spregledati naročilnice na Planinski vestnik, ki jo je treba le izpolniti in poslati v Dvoržakovo 9 v Ljubljani.

Ta publikacija bo obiskovalcem slovenskih gora vse letošnje leto koristen pripomoček.

M. R.

Potovanja po Sloveniji

Hilde in **Willi Senft, Reisen und Wandern in Slowenien,** 176 str., 154 barv. fot., 20 čb. fot., 2 zemljevida, 59 skic. Weishaupt-Verlag, 1995.

»Slovenija je dežela z izredno bogato kulturnozgodovinsko dediščino in polna naravnih lepot. Vedno znova odkrivamo v njej na potovanjih presenetljivo nove predele, od visokih alpskih vršacev do idiličnih jezer, od valovite zelene pokrajine do morja.« (Citat iz uvoda.)

Prvi vtis o knjigi: lepo oblikovana, *bogato ilustrirana, izčrpno besedilo*, prevladujejo umetnine v obliki sakralnih in posvetnih stavb, fresk in kipov, v sklopu, ki obravnava naravo (naravne pokrajine), pa kulturna pokrajina.

Ko prelistavamo, prebiramo in *ogledujemo to knjigo, spoznamo*, da prvi stavek uvoda v celoti drži. In se zavemo, kako lepa, raznolika je sosednja dežela, ki jo imamo Avstrijci poleg Italije na južni strani!

Po očrtu zgodovine (»Zgodovina Kranjske in delov nekdanje vojvodine Štajerske je v bistvu zgodovina Slovenije« — citat) je v posameznih poglavjih obravnavano osmero pokrajin in Julijske Alpe. Knjiga bo koristila vsem turistom, ki potujejo z vozili in hodijo peš, kot vsestranski vodnik po umetnostni in naravni zakladnici, prav tako pa tudi po bogati slovenski kuhinji. Zelo koristne so skice, seveda v povezavi z ustreznimi avtomobilskimi in planinskimi zemljevidi.

Kakor zmerom pri založbi Weishaupt: kakovost tiska je imenitna.

H. Schindlbacher
AV Graz Nachrichten 4/96
(prev. fv)

50 let GRS Mojstrana

Postaja Gorske reševalne službe Mojstrana je konec lanskega leta slavila svojo 50-letnico in ob tej priložnosti v 450 izvodih izdala lično brošuro, v kateri so opisani nekateri *prelomni dogodki iz polstoletne* zgodovine mojstranških gorskih reševalcev.

Kako Mojstrana in celotna Zgornjesavska dolina živita s svojimi gorskimi reševalci, je med drugim videti že po tem, da je uvodni prispevek za brošuro napisal kranjskogorski župan **Jože Kotnik**. Osrednji del brošure zavzema zgodovina Postaje GRS Mojstrana, ki jo je večidel zbral in napisal **Avgust Delavec**, poleg **Janeza Brojana st.** edini še živi ustanovni član mojstranške GRS; ta je pod naslovom »Mamljivi *spomini« opisal spomine* na svoje prvo reševanje pred sedmimi desetletji pod Triglavom. Njegov sin z istim imenom, ki je sicer že od leta 1978 načelnik Postaje GRS Mojstrana, je v »Peklenski noči« popisal zares peklensko težavno *helikoptersko in klasično reševanje* ponesrečenca s Triglava, **Dušan Polajnar** pod naslovom Plaz pod Kalvarijo reševalno akcijo na božični večer, ki je zahtevala človeško življenje, vodja Letalske policijske enote **Jože Brodar** kratko zgodovino *helikopterskega reševanja v* Sloveniji, **Mirko Kunšič** pa je namenil nekaj lepih besed Mojstranškim vevericam.

Načelnik Postaje GRS Mojstrana se je spomnil dveh preminulih domačih gorskih reševalcev, **Pavla Baloha** in **Zvoneta Koflerja, Janez Dovžan** pripoveduje o smučarskemu memorialu Zvoneta Koflerja, **Janez Brojan** pa o tem, kako so sedanji slavljenci — »petdesetletniki« na vrhu Triglava ob osamosvojitvi Slovenije v neugodnih vremenskih razmerah razvili veliko novo slovensko zastavo. Naposled Dušan Polajnar natančno opisuje lanskoletno društveno odpravo na Aconcaguo, ki je bila ena od lanskoletnih akcij v okviru praznovanja 50-letnice domače Postaje GRS, za konec pa je v sliki in besedi predstavljeno celotno moštvo slavljencev iz Mojstrane od 90-letnega Janeza Brojana starejšega do 24-letnega **Mitje Peternela**.

Brošuro sta uredila Janez Brojan mlajši in Dušan Polajnar, lektorirala jo je **Metka Košir**, fotografije pa je prispeval Mirko Kunšič.

M. R.

Dežele pod Himalajo

Angleška založba Flint River Press Ltd. je izdala že več fotomonografij velikega formata in v njih predstavila vrsto držav na svetu. Slikovni

del in besedilo so navadno prispevali različni avtorji in različni fotografi. Med njimi sta velik delež prispevala tudi slovenska ustvarjalca lepe besede in lepe fotografije. **Stane Stanič** je prispeval besedili za knjigi z naslovoma Amerika in Slovenija, ki sta izšli tudi v slovenščini. Pri zadnji knjigi iz te serije, ki ima naslov **Lands of the Himalayas**. (Dežele okoli Himalaje), pa je na posebno vabilo založbe sodeloval slovenski fotograf in alpinist **Janez Skok**, ki je skupaj z ženo **Ines** odpotoval pod najvišje vrhove na zemeljski obli ter tam posnel veliko zanimivega.

V knjigi so objavljeni najlepši posnetki s poti. Na njih so prikazane zanimive visoke gore Himalaje, ožarjene s sončno svetlobo, obsijane z mesečino, v megli ali ko so visoko nad njo. Med vrsto lepih šesttisočakov je najimpozantnejši Machapuchare, ki spominja na evropski Matterhorn. Med štirinajstimi osemtisočaki, ki so jih slovenski alpinisti že osvojili, so v tej knjigi prikazani le Lotse, Mount Everest, Čo Oju, Nanga Parbat in Anapurna. Na mnogih fotografijah so posnetki divjih pokrajin pod najvišjimi gorami, z ledeniki in hudourniki, s peščenim in kamnitim svetom.

Skokova pa nista teh lepot ogledovala le od daleč; šla sta tudi po zahtevnih poteh alpinistov in delo na gori tudi dokumentirala.

Knjiga ni namenjena le alpinizmu in najvišjim goram. Prikazane so tudi pokrajine na visokogorskih planotah, nevarne poti, številne črede ovac, redki popotniki in domačini, ki obiskujejo najbližje sosede, ti pa so oddaljeni več dni hodá. Njihova revna prebivališča niso edine zgradbe v deželi. Visoko v gorah so številni, tudi prek 500 let stari samostani, med katerimi je prav gotovo najlepši Potala Palace, ki je bil sedež njihovega verskega vodje **Dalaj Lame**, dokler se ni umaknil v Indijo. Zanimive so še stenske poslikave, ki krasijo tudi to fotomonografijo.

Mnoge fotografije prikazujejo ljudske običaje domačinov in njihove verske obrede. Molilne zastavice visijo nad strehami preprostih bivališč, a tudi s slemen veličastnih zgradb. Verniki se ustavljajo pred svetimi podobami in kapelicami, ki pa so neverjetno podobne našim.

Še prav posebej se je fotograf Janez Skok posvetil podobam tamkajšnjih ljudi, mladih, starih in tistih v najboljših letih. Žene prikaže — tako kot povsod po svetu — pri vsakdanjem opravilu in pri negi in ljubkovanju otrok. Otroci, ki morajo že zgodaj prispevati svoj delež pri opravljanju vsakodnevnih obveznosti, izžarevajo obilico zdravja in volje do življenja v tej divjini. Lepi obrazi mladenk ter zgubani obrazi starcev izražajo, kako trdo in težko je življenje domačinov. Njihova oblačila so preprosta, a domiselna — kot v razvitem svetu. Fotograf je njihove obraze dosledno postavljal v polsenco in se s tem izognil neprijetnim odsevom.

Z obema Staničevima besediloma in fotografijami Janeza Skoka sta oba avtorja naredila ne le majhen korak v Evropo, pač pa velik korak v svet, zato upamo, da bo knjiga izšla tudi v slovenščini. To in še nekaj knjig iz te zbirke je natisnila Tiskarna Ljudske pravice iz Ljubljane in s tem dokazala svoje kvalitetno strokovno delo, ki je konkurenčno tudi najboljšim tiskarnam.

Ciril Velkovrh

Oda o Jelenovem studencu

Peter Vovk, neumorni opisovalec in največji oboževalec Kočevske, tudi ali celo predvsem njenega goratega sveta, je konec lanskega leta — spet v samozaložbi in v nakladi le nekaj izvodov — izdal »Odo o Jelenovem studencu«, dolgo pesnitev v prozi. Kot pravi avtor, je bila poezija zanj skrit zaklad, iz katerega je črpal nove misli ter v njem nenehno iskal besede, črke in stavke. »Pesmi — polna vas je bila moja duša,« pravi Peter Vovk. »Z vami sem se pogovarjal iskreneje kot s komerkoli drugim. In nastalo je to pisanje — Oda o Jelenovem studencu.«

Knjižici je določil visoko, pokončno obliko. »Verjetno zato,« pravi, »ker je drevje visoko. Ima nešteto vej, ki so videti kot pahljače, to drevje pa je krepko zasidrano med skale. Vem, da to pisanje ni popolno. Nekdo bi ga moral predelati in odstraniti spodnje suhe veje. Sam tega ne morem...«

»O, da ne bi nikdar
našel tega kraja,
smrek in trave
in studenca sredi gaja!«

vzdihne Peter Vovk na začetku tega svojega dela, potem pa v svojem znanem slogu opisuje ta delček te svoje kočevske zemljice — tudi zato, da bi z njo seznanil tiste ljubitelje predvsem gorske narave (mož je bil dolga leta oskrbnik Koče pri Jelenovem studencu na Mestnem vrhu nad Kočevjem), ki tega predela Slovenije še ne poznajo.

M. R.

Atlas Slovenije

Mladinska knjiga je ob koncu lanskega leta izdala že tretjo, izpopolnjeno in razširjeno izdajo Atlasa Slovenije, ki je eden izmed temeljnih dosežkov slovenske kartografije in eden izmed temeljnih slovenskih enciklopedičnih del. Le malo narodov se lahko ponaša z atlasom svoje dežele v tako nadrobnem prikazu in v eni sami knjigi.

V Atlasu, ki obsega 440 strani in vsebuje 218 strani topografskih kart v merilu 1:50 000, so označeni tudi reliefi s plastnicami v razdalji 20 metrov, vse pomembnejše kote in večina poti, tudi planinskih. Gozdne površine so obarvane s svetlo zeleno barvo, s čimer je dosežena velika preglednost zemljevidov, posebej pa je označeno tudi neprehodno skalovje in stene. Za planince so pomembne oznake za osamljene zgradbe, kot so cerkve in kapele, gradovi in razvaline, koče in osamljene kmetije z domačimi imeni, ki nam v grobem predstavljajo markacije oz. kažipote. Na kartah so vrisani tudi daljnovodi ter geografska stopinjska in pravokotna koordinatna mreža, kar nam omogoča še boljšo orientacijo.

Med novitetami oz. dodatki v tej izdaji so načrti 44 največjih mest v Sloveniji ter poglavje, ki govori o osnovah kartografije in njene uporabe. Opisi naravnih in kulturnih vrednot slovenskih pokrajin, ki jih spremljajo številne fotografije, so pregledani in posodobljeni. Med njimi so opisani tudi mnogi višji predeli Slovenije, ki so zanimivi za planin-

sko udejstvovanje, kot so Škofjeloško in Cerkljansko pogorje, doline in planote ter vrhovi v Julijskih Alpah, Soška dolina — območje prve svetovne vojne, pogorje Karavank ter Kamniških in Savinjskih Alp in končno tudi Pohorje. Tudi pri opisih drugih predelov so omenjene najbolj obiskane planinske točke, podzemne jame in druge zanimivosti.

Vedno bolj zahtevni uporabniki tega dela so spodbudili izvajalca in založnika, da sta z novimi meritvami in topografskimi snemanji iz zraka ter z upoštevanjem okrog 20 000 večjih in manjših vsebinskih posegov na kartah dosegla boljše orientiranje na zemljevidih in lažje gibanje na terenu. Ker so te karte podlaga za druge zemljevide (planinske, turistične, občinske itd.), bi si želeli, da bi država Slovenija namenila potrebna finančna sredstva za kompletiranje vseh za tako delo zanimivih in potrebnih podatkov.

Ciril Velkovrh

Gremo skupaj v hribe!

»V Mladinskem odseku PD Domžale smo izdali knjižico, v kateri predstavljamo svoj program, ljudi, ki ta program uresničujemo, in doživetja tistih, ki jim je program namenjen. Tako nadaljujemo tradicijo, ki smo jo s skromnimi koraki začeli že pred leti, zdaj pa pogumno napovedujemo, da bomo gore skupaj z najmlajšimi odkrivali še naprej,« piše v spremnem pismu k publikaciji »Gremo skupaj v hribe« uredništvu Planinskega vestnika načelnik MO PD Domžale **Aleš Peršolja**. V tej več kot 40 strani debeli knjižici sta pravzaprav dve publikaciji: v obsežnejši z naslovom »Gremo skupaj v hribe« so zbrane informacije o delu MO in planinskih skupin, opisi izletov in tur ter informacije o nakupu in prodaji planinske opreme, manjši del pa je taborni časopis »Trenta '96« z naslovom skladno vsebino. Publikacija je izšla v nakladi 400 izvodov. Uredil jo je **Borut Peršolja**, slovnične napake je popravljala (kot piše v impresumu) **Danica Juhart**, »za Trento sta kriva« (kot spet piše v impresumu) **Žiga Gašperin** in **Jernej Južna**, fotografijo za naslovno stran je posnela **Saša Roškar**, za taborno naslovno stran pa **Milan Jazbec**.

Prusik

V zadnjem času se je med mladinskimi odseki ustalila navada, da po končanem gorniškem taboru vtise strnemo v taborni časopis. To se je posrečilo tudi Mladinskemu odseku Planinskega društva Litija, ki je poleti v Koprivni na Koroškem za svoje najmlajše člane pripravil dve sedemdnevni izmeni 16. planinskega tabora. Pisanje in urejanje časopisa je odlična priložnost za obujanje spominov, za razkrivanje drobnih skrivnosti iz tabornega življenja, za zahvalo vsem, ki so na svoj pomemben način pomagali živeti pod šotori. Lahko pa v tabornem časopisu najdemo tudi prispevke o dogodkih, ki so vredni posnemanja — celo občudovanja.

Za spremembo — in upam, da brez zamere ustvarjalcev Prusika, saj je v njem še polno drugih zanimivih člankov — predstavljam bralcem vsebino komaj dve strani. Ti dve strani govorita o pravici do drugačnosti, kot je svoj članek naslovil **Pavel Smolej**, ki jo je bila na taboru deležna skupina odraslih iz Zavoda Tončke Hočevar; ti so namreč že od rojstva móteni v telesnem in duševnem razvoju. Zamisel o integraciji ljudi z drugačnimi potrebami v aktivnosti tabora je bila ob razumevanju in pripravljenosti terapevtov ter vodnikov že tretjič uresničena v gorah, v okolju, ki pomirja, ki ponuja celo paleto drugačnih občutkov, ki nudi raznovrstno telesno aktivnost, ki oblikuje ljudi, ki jim lahko rečemo prijatelji.

»Čeprav smo drugačni, počasnejši in docela neizkušeni, smo vendarle poizkusili in ni nam žal,« je v imenu vseh zapisala terapevtka in mentorica **Nacka Ilijaš.** »Lepo ste nas sprejeli kljub vsem našim nerodnostim, ki so povezane z duševno prizadetostjo. Potrudili smo se po svojih zmožnostih, z vašo pomočjo pa smo obiskali tudi Snežno jamo. Zato zahvala vsem vodnikom za skrbno vodstvo in potrpežljivost.«

In kako so to različnost sprejemali ostali drugačni? Iz ostalih prispevkov in utripa, ki veje iz njih, lahko brez slabe namere zapišem, da so jo sprejeli normalno. Ugotovili so, da bi bil tabor brez prisotnosti varovancev okrnjen, saj je čutiti in uresničevati potrebo po nudenju pomoči človekovo notranje bogatenje. Drugačnosti niso poudarjali, uveljavljena je bila brez medijske vsiljivosti, kar zveni tudi kot napotek vsem nam, ki si tega koraka doslej nismo upali storiti.

Pa bi bilo prav, da bi gorske dišave še večkrat spustili na vrtove tistih, ki jim je drugačnost edino življenje in ne trenutna moda ali jutranja podoba. Zato še enkrat hvala vsem udeležencem, vodnikom in članom vodstva tabora za pogum in odprtost, saj ste zmogli uresničiti največ, kar je človeku dano.

* * *

(Prusik, Mladinski odsek PD Litija, uredniški odbor: **Ana Mohar, Roman Ponebšek, Petra Pavlica, Aleš Pregel, Marija Smolej**, št. 7, avgust 1996, A4, 24 strani, črnobelo, 200 izvodov.)

Borut Peršolja

Mladi gamsi

Iz slovenske zoološke zgodovine je znan podatek, da smo si prvo avtohtono generacijo kozorogov rajši ogledovali s sten lovskih sob kot v naravi. Uvoženi kozorogi so do danes že prevzeli slovenske običaje ter navade in nič ne kaže, da bi se podali kam drugam. Njihovi parkljasti kolegi gamsi imajo nekaj več sreče, saj se je naravni razmnoževalni poti pridružila še umetna.

V času prska so se tako skotili Mladi gamsi — glasilo alpske šole v naravi učencev 5.a in 5.b razreda iz OŠ Griže. Glasilo so izdali kot spomin na tri čudovite dni, ko so skupaj z učitelji pod vodstvom vodnika **Srečka Čulka** iz PD Zabukovica obiskali Komno in Dolino triglavskih jezer, se povzpeli do Prehodavcev in se čez Štapce ter spodnje bohinjske planine spustili v Staro Fužino.

Iz besed ravnatelja **Francija Žagarja** zveni, da gre za drugačno šolo, kjer prazen strop učilnice nadomesti lepo in jasno vreme, kjer se učenci namesto knjig z očmi dotikajo cvetlic ob poti, kjer namesto

šolskega zvonca slišijo tišino gora. In kjer se učijo krepiti svojo voljo in najti ljubezen do narave, kjer spoznavajo pomen varnosti v gorah in kjer je omogočeno spoznavanje tistih človeških plati mladih prijateljev, ki jih šolska klop do potankosti skriva (razmišljanja razrednikov **Andreje Konovšek** in **Ivana Pišeka**).

Za takšno šolo pa je potrebno veliko pripravljenosti, odločenosti in zaupanja: otrok, staršev, učiteljev in vodnikov. Brez dobre priprave in vznemirjenosti to ne gre: »Bila sem neučakana, kar naprej sem hodila sem in tja in komaj čakala, da bo nedelja zjutraj.«, »Pripravljal sem se dolgo.«, »Pripravljala sem se zelo nestrpno.«, »V nahrbtnik sem dala vse, kar smo rabili in imeli na seznamu.«, »V soboto sem si cel dan pripravljala stvari in jih zlagala v nahrbtnik.«, so o pripravi zapisali **Klara, Adriano, Maruša, Nina in Katja**.

V Mladih gamsih lahko preberemo še potopisna poročila, opise (z besedo in sliko) rastlin in živali, ki so jih učenci srečali in videli, anketo o doživetjih in vtisih, najdemo pa še rebuse, uganki in križanko.

* * *

(Mladi gamsi — glasilo alpske šole v naravi 96—97, OŠ Griže, november 1996, A4, 15 strani, črnobelo, 45 izvodov.)

Borut Peršolja

društvene novice

Zapoznela čestitka Božu Jordanu

Znani zagnani planinec **Božo Jordan** je lani praznoval 65 let. Tedaj je prejel vabilo:

Lepenatka Lučki Babi
je poslala telegram:
»V oktobru — ne pozabi —
Božo Jordan — rojstni dan!«

Lučka Baba je najvišja.
Babe vse pod sabo ima,
od avstrijskih do cerkljanskih.
Babe so do Laškega.
Rožic bomo Ti nabrale
za Tvoj praznik — rojstni dan.
Ti iz srca zaželele:
»Mnogo let še zdrav ostan'!«

Pod to vabilo, ki je delno objavljeno, se je podpisalo 21 Bab, vrhov s tem imenom. Kasneje je **prof. Natek** odkril še dve.

Prav bi bilo, da bi Božu čestitali že oktobra. Vendar smo čakali na »inventuro«.

V Planinskem društvu Zabukovica so ob sestavljanju kronike napravili seznam prispevkov, ki so bili objavljeni v Planinskem vestniku, delno pa je ta seznam sestavljen po avtorjih. Zato zapoznela čestitka, ker smo čakali na decembrsko številko Planinskega vestnika. Splačalo se je. Samo decembra 1996 je objavljenih 6 enot. Vsega skupaj je Božo Jordan podpisal 343 enot.

Prvi prispevek za objavo je napisal leta 1971 — lani je praznoval srebrni jubilej sodelovanja s Planinskim vestnikom.

Prvi prispevek ima naslov »Matkov kot z Mrzlo goro in Škarjami« (PV 1971/3).

Vsebina sestavkov je pestra.

Leta 1975 zasledimo prvi prispevek o enem izmed pohodov. Njegovi sestavki o pohodih, proslavah, srečanjih se sicer pojavljajo vse do danes.

Opisuje vezne poti in proslave ob podelitvi značk Savinjske planinske poti. Vse preveč so šli v pozabo govori, ki jih je imel na teh proslavah in so bili vedno tematsko obarvani.

Leta 1977 najdemo prvi zapis o planinskih vodnikih in ob srebrnem jubileju je napisal v 12. številki Planinskega vestnika sestavek »20 let PLV«, dokumentiral dvajsetletno delo pri vzgoji planinskih vodnikov, pri kateri je intenzivno sodeloval.

Nikoli mu ni bila neznana orientacija, sodeloval je, pisal in tekmoval. Lani nam je iz Spodnje Savinjske doline uhajal k neandertalcem pod Olševo, vsi znaki pa kažejo na to, da se vrača v Spodnjo Savinjsko dolino.

Pri vsem tem ne smemo pozabiti na opise in markiranje planinskih potov.

Skrb za pota se zrcali tudi iz zadnje kitice čestitke:

Na markacije pa pazi,
da se kje ne izgubiš.
Težko priti je na Babe,
če poti se ne držiš!

Božo, sprejmi v imenu savinjskih planincev iskrene čestitke z željo: Samo tako naprej!

Pesem je napisala in Babe zbrala **Vera Pipal**.

Franc Ježovnik

Podpornik GRS 1997

Gorska reševalna služba Slovenije je tudi letos izdala lične nalepke, s katerimi dodatno zbira denar za svoje potrebe. Nalepke so štiribarvne: na beli podlagi je moder krog in v njem na zgornji strani napis »Gorska reševalna služba«, na spodnji »Podpornik 1997«, v sredini kroga pa je rdeč križ z belo-zlato planiko.

Nalepka stane 500 tolarjev, kar za posameznika ni previsoka cena, če pa bi vsak član slovenske planinske organizacije prispeval toliko, bi se nabrala prav lepa vsota denarja za dejavnost, katere storitve bi lahko že jutri potreboval vsak obiskovalec gorskega sveta. Nalepke je mogoče kupiti v pisarni PZS v Ljubljani ali na sedežih vsaj večjih planinskih društev, naročiti pa jih je mogoče tudi po telefonu v pisarni PZS.

Velika dela na planinskih poteh

Na enem od zadnjih lanskoletnih sestankov tehnične podkomisije, ki je del Komisije za planinska pota pri Upravnem odboru Planinske zveze Slovenije, so se dogovorili o velikih akcijah, ki naj bi jih opravili letošnje poletje, predvsem seveda julija in avgusta.

Po teden dni naj bi julija trajalo popravilo in markiranje planinskih poti na Kotovo sedlo in v Mali kot, enega od julijskih koncev tedna bodo popravili pot s sedla Kanja na Špiček, tri dni pa naj bi popravljali pot za Ak. Prvo od teh akcij bo vodil **Jože Rovan**, ostale tri pa **Miro Koder**.

Avgusta naj bi tri dni popravljali pot skozi Žrelo na Storžič, deset dni bi vzelo popravilo poti na Veliko Babo, kar 12 dni pa na Vrbanovo špico. Vse tri akcije naj bi vodil **Florjan Nunčič**.

Poleg tega naj bi v okviru Savinjske območne skupine letos obnovili pot s Smrekovca na Raduho, pot na Olševo in dostop do Klemenče *jame*.

Republiško izpopolnjevanje vodnikov PZS

Republiško izpopolnjevanje vodnikov PZS za kopne razmere je bilo 28. in 29. septembra lani na Vršiču. Udeležilo se ga je kar 108 vodnikov PZS, kar je rekordno število v zadnjih letih. Bili so iz 36 planinskih društev, in sicer Bled, Bovec, Braslovče, Brežice, Delo, Gornik, Gornja Radgona, Idrija, IMP, Integral, Jakob Aljaž, Jeglič, Jesenice, Kamnik, Koper, Kranj, Litostroj, Ljubljana-Matica, Medvode, Mengeš, Mežica, Nova Gorica, Novo mesto, Postojna, Rašica, Ribnica, RTV, Saturnus, SCT, Šentvid pri Stični, Tolmin, Viharnik, Vinska gora, Vuzenica, Zabukovica in Železničar Maribor. Vzrok za tako veliko število je treba iskati predvsem v pogojih za registracijo. Zaradi tako velikega števila udeležencev — več kot polovica se jih je prijavila po prijavnem roku — je bil organizator prisiljen skupino razdeliti v dve skupini, ki sta bivali v Erjavčevi koči in Tičarjevem domu. Predavatelji so morali podati vsako temo dvakrat.

Izpopolnjevanje je potekalo po programu, ki ga je sprejel in potrdil Kategorizacijski odbor že spomladi leta 1996. Ta program bo obvezen na vseh področnih izpopolnjevanjih v letu 1997. Teme so bile prehrana (ki jo je podala **Klaudia Urbančič**), psihologija (**Lili Jazbec**), vremenoslovje (**dr. Tomaž Vrhovec**) in tehnika gibanja (**Bojan Pollak**).

Praktično delo iz tehnike gibanja je potekalo v nedeljo v okolici Erjavčeve koče, in sicer v obliki delavnic. Inštruktorjev je bilo kar 14. Tako so udeleženci dokaj hitro obnovili znanje iz uporabe plezalnega pasu, navezovanja na plezalni pas, izdelave improviziranega plezalnega pasu ter uporabe varovalnega kompleta.

Pri analizi smo ugotovili:

- V prihodnje je potrebno število udeležencev omejiti na 50 ne glede na to, da kdo morda zamudi registracijo. Izpopolnjevanj je organiziranih (datumi pa objavljeni v Koledarju PZS) vsako leto vsaj sedem in tako si lahko vsak vodnik pravočasno zagotovi izpolnjevanje pogojev. Tudi prijav po prijavnem roku ne bomo več upoštevali. V letu 1996 je bilo organiziranih po področjih več izpopolnjevanj z razmeroma skromno udeležbo, tudi manj kot 15.
- Udeležencem se bo to izpopolnjevanje priznalo le v primeru, da so opravili praktični del izpopolnjevanja in je to potrdil inštruktor. Tisti, ki je sicer na Vršiču bil, pa praktično ni delal, se mu, žal, izpopolnjevanje ne šteje.
- Večina udeležencev, a, žal, ne vsi, so bili dobro opremljeni in dokaj disciplinirani, kar je pomembno za kvaliteto izvedbe izpopolnjevanja.
- V prihodnje naj republiško izpopolnjevanje ostane v že tradicionalnem terminu, to je zadnji konec tedna v septembru. Prav tako so prisotni smatrali, da je dovolj časa za izvedbo med 13. uro v soboto in nedeljo popoldne.
- Gradivo naj bi poslali udeležencem, in sicer po en izvod vsake teme na enega udeleženca iz društva. Ta bo gradivo razmnožil in posredoval v svojem društvu.

Pri izvedbi praktičnega dela so sodelovali naslednji inštruktorji: **Stane Jablanšček, Ljubo Hansel, Vasja Jerovšek, Aleksander Kelnerič, Frane Kemperle, Marinka Koželj Stepic, Drago Metljak, Bojan Pollak, Franc Rožman, Bogdan Seliger, Rudi Skobe, Miran Tarkuš, Janez Verbič** in **Klemen Volontar.**

Marinka Koželj Stepic

Športno plezanje v šoli

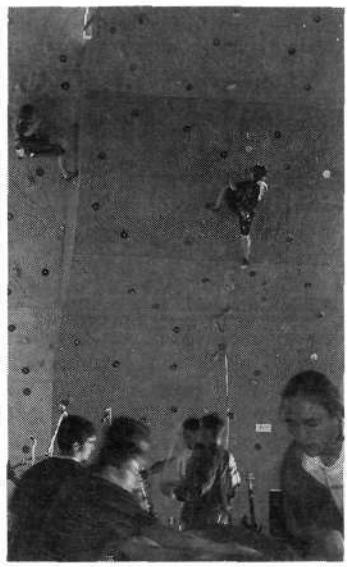

Na območju Zlatega polja v Kranju so lanskega novembra v sklopu Iskrine šole SET in Fakultete za organizacijske vede odprli po vseh standardih zgrajeno skoraj 12,5 metra visoko plezalno steno. Denar za postavitev sta v glavnem prispevala Mestna občina Kranj in Ministrstvo za šport. Na otvoritvi, na kateri so predstavili tako plezalske kot še nekatere druge športne dejavnosti, je bil tudi predsednik države **Milan Kučan**, ki je športno dvorano za te aktivnosti tudi odprl.

Franc Ekar

Vodniki C kategorije

V letu 1996 je odbor za planinske vodnike prvič doslej organiziral tudi tečaj za pridobitev kategorije C, to je vódenje po brezpotjih. Pogoji za pristop k izpitu so naslednji: kandidat mora imeti potrjeni kategoriji A in B, torej opravljeno tudi pripravništvo za ti dve kategoriji, ter opravljenih v zadnjih petih letih 20 tur po brezpotjih nad gozdno mejo ter 20 plezalnih vzponov.

Tečaj je bil v jesenskem času, vendar ga zaradi vremenskih težav ni bilo moč izpeljati tako, kot si je zamislil organizator. Namesto da bi bili sredi septembra na Korošici in vadili v lažjih plezalnih smereh v Vršičih, so se morali zadovoljiti z

delom v kamniškem plezalnem vrtcu. Korošico je namreč pobelil prvi sneg. Tečaja so se udeležili le trije tečajniki, trije so se prijavili le za izpit. To možnost pravila o enotni kategorizaciji omogočajo.

Drugi del tečaja je bil 12. in 13. oktobra v Cojzovi koči na Kokrskem sedlu, praktični del pa v krajših plezalnih smereh na Kalški gori. Bilo je že pošteno mrzlo, a niti tečajnikov niti inštruktorjev to ni ustavilo, da ne bi zagnano delali. Tega dela se je udeležilo že 5 tečajnikov, saj sta dva kandidata spoznala, da skupno delo ni odveč, čeprav imata že kar precej alpinističnega znanja. Teoretični in praktični preizkus znanja je bil 26. in 27. oktobra v Cojzovi koči na Kokrskem sedlu. V koči smo bili obakrat prijazno sprejeti in lepo postreženi, zlasti pa smo imeli svoj miren kotiček za nemoteno delo.

Izpit je sestavljen iz treh delov — najprej iz pisnih testov Gibanje in tehnika vódenja. Testi so sestavljeni kar iz stotih vprašanj. Sledi praktični del, ko mora kandidat voditi po brezpotju in v lažji plezalni smeri svojega »vojenca«, ki je v danih trenutkih začetnik in je treba primerno poskrbeti tako za njegovo varnost kot za dobro počutje. Kandidati so se z žrebanjem razdelili v tri naveze po dva, z vsako pa je bil en inštruktor — izpraševalec. Tretji del izpita je izdelava seminarske naloge. V njej naj bi kandidat temeljito pripravil turo po brezpotju z vsemi elementi od opisa poti, priprave opreme — osebne in tehnične in razgovora z »vojenci« do opisa same izvedbe ture, ki pa naj ima vgrajene različne zapletljaje in njih reševanje.

Izpitna tura je potekala od Cojzove koče na Kokrskem sedlu po opuščeni spodnji lovski poti, kjer so naredili dvakrat vodoravno vrvno ograjo čez težko mesto, na sedelce nad Pasjo glavo, nato po travnatem grebenu (brezpotje) do označene poti in po plezalni smeri DOD oziroma DODOD na greben Kalške gore. V tem delu so izvedli varovanje z dvema vrvema in z eno vrvjo. Po označeni poti so se podali do vrha Kalške gore, spust pa je bil po brezpotju mimo Strelne griče do lovske poti in po njej do lovske koče v Kalcah. Tu je bila opravljena temeljita analiza po navezah in nato še skupna analiza. S tem je bil praktični del izpita uspešno opravljen.

Seminarske naloge so nekateri oddali v dogovorjenem roku, dva pa z veliko zamudo. Tako je bilo končno poročilo pripravljeno šele, ko je bil tudi ta del urejen.

Vsi kandidati so izpit v vseh treh delih uspešno opravili. Pri tem so pokazali solidno elementarno znanje. Temu sicer včasih manjka nekaj rutine in povezav. Prav tako so bile vse seminarske naloge z izjemo ene same naravnost odlične in so pokazale zrelo osebnost kandidatov.

Za uspešen potek tečaja so skrbeli inštruktorji **Janez Ažman** — gorski vodnik, **Marinka Koželj Stepic** — planinski inštruktor, **Marjan Kregar** — gorski vodnik in **Bojan Pollak** — gorski vodnik.

Naziv vodnika — pripravnika kategorije C so pridobili **Primož Brišnik** — PD Kamnik, **Aleksander Čičerov** — PD Onger Trzin, **Vlado Habjan** — PD Ljubljana Matica, **Vasja Jerovšek** — PD PTT Ljubljana, **Rudi Polak** — PD Bled in **Aleš Poljanec** — PD Bled.

Želimo jim veliko uspeha in zadovoljstva pri vodenju v prelep brezpotni gorski svet.

Marinka Koželj Stepic

Preventiva, reševanje, strošek reševanja

V okviru 22. zimsko športnega sejma na Gorenjskem sejmu v Kranju je bila 15. novembra lani okrogla miza »Preventiva, reševanje, strošek reševanja«, na kateri je sodelovalo 26 strokovnjakov iz ministrstev za obrambo, notranje zadeve in zdravstva ter predstavniki GRS, planinskih vodnikov in zavarovalnic. Okroglo mizo je vodil novinar Gorenjskega Glasa **Andrej Žalar**.

Stroški reševanja iz leta v leto naraščajo, saj se povečuje število nesreč, zlasti v gorah. Vzroki za nesreče pa so največkrat povezani s precenjevanjem lastnih moči, nepravilno opremo, slabo telesno pripravljenostjo... Postavlja se vprašanje, kdo bi moral nositi stroške takih reševanj, saj gredo sedaj vsi stroški v breme vseh davkoplačevalcev z računa osnovnega zdravstvenega zavarovanja. Na okrogli mizi v Kranju je bila dana pobuda, da bi se morali tudi na tem področju zgledovati po razviti Evropi in bi moral vsak posameznik — rekreativec, ki se odloča za določeno tveganje, sam zavarovati to tveganje za primer reševanja. Obremenitev za stroške reševanja bi verjetno vplivala tudi na odločanje

Okrogla miza »Preventiva, reševanje, strošek reševanja« v Kranju 15. 11. 1996 — z leve proti desni: Bojan Kopač in Miro Puppis — MORS — Republiška uprava za zaščito in reševanje; Janez Kavar — GRS, dr. Evita Stok — Ministrstvo za zdravstvo, Miro Završek — Letalska policijska enota, dr. Iztok Tomazin — GRS, Marko Štremfelj — Zveza gorskih vodnikov Slovenije, Andrej Šter — minister za notranje zadeve, Andrej Žalar — Gorenjski glas, Brane Miklavčič in Hinko Ule — Zbor učiteljev in trenerjev smučanja Kranj.

ljudi za dejavnosti v mejah njihovih sposobnosti. Okrogla miza pa je tudi ugotovila, da reševanje v Sloveniji opravlja več organizacij: MORS, MNZ, GRS, jamarska reševalna služba. V Sloveniji bi bilo potrebno organizirati profesionalno reševalno skupino s stalnim dežurstvom, zlasti za področje helikopterskega reševanja.

Na okrogli mizi so glasno nastopili tudi planinski vodniki, ki so zlasti opozorili, da družba namenja premalo pozornosti preventivi, vzgoji, izobraževanju in informiranju. Hoja v gore v skupinah in z vodnikom, je bilo rečeno, je veliko varnejša, kar lahko vidimo iz primera kranjskega PD, ki je v zadnjih 20 letih vodilo v gore ogromno ljudi, pa ni prišlo do nobene večje nesreče. Pri dejavnosti vodnikov pa so nujno potrebne radijske zveze in oprema, ki bi jim jo morali preskrbeti prav tako kot ostalim reševalcem v okviru enot zaščite in reševanja.

Pri reševanju so pomembne tudi tovorne žičnice in dovozne poti, ki omogočajo lažji pristop do ponesrečenca oziroma njegov prevoz v bolnišnico. Najpomembnejše pa so zveze, zato bi morali v Sloveniji odpraviti mrtve lise z repetitorji. Veliko vlogo pri preventivi in preprečevanju nesreč lahko igrajo tudi sredstva javnega obveščanja, ki bi morala več pozornosti posvečati informiranju, ne pa samo tragičnim nesrečam.

Na okrogli mizi so govorili tudi o vrsti helikopterja, ki bi bil v Sloveniji najprimernejši. Jasno je, da z enim tipom helikopterja ni možno zagotoviti univerzalnosti. Zavedati pa se moramo: če hočemo biti konkurenčni v turistični ponudbi, je izredno pomemben čas reševanja, to je čas od nudenja prve pomoči ponesrečencu do prevoza v bolnišnico. Helikopter bi bilo potrebno racionalno izrabiti tudi v druge namene in ne samo za reševanje, tudi za prevoz turnih smučarjev, transport različnega tovora itd.

Na okrogli mizi v Kranju so predstavili tudi edicijo »Gornikov svetovalec«, ki jo je izdala GRS. Ugotovljeno je bilo, da so v njej objavljena stara FIS-ova vedenjska pravila za smučarje in deskarje.

Skoraj vsi prisotni na okrogli mizi »Preventiva, reševanje, strošek reševanja« na Gorenjskem sejmu so bili mnenja, da bo v Sloveniji potrebno — tako kot drugod po svetu — uvesti posebno zavarovanje za tveganje pri rekreativnih, ekstremnih ali pohodniških dejavnostih, da se bodo stroški reševanja pokrivali z zavarovalnih polic posameznikov in ne — kot sedaj — v breme vseh davkoplačevalcev na račun osnovnega zdravstvenega zavarovanja.

Franc Ekar

Novih 30 značk Transverzale kurirjev

Kot vsako leto je tudi lani — tokrat v ponedeljek, 25. novembra — odbor za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki se odslej imenuje odbor za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, v dvorani prenovljene Glavne pošte 1101 Ljubljana na Čopovi ulici 11 organiziral tradicionalno, po vrstnem redu že 27. podelitev transverzalnih značk za vse tiste pohodnike, ki jim je lani uspelo prehoditi to najdaljšo, a tudi eno od najlepših slovenskih planinskih poti, ki se vije skoraj tisoč kilometrov vse od Gančanov v Prekmurju do Slavnika nad Koprom.

Tudi lani je značke podelil predsednik odbora **Martin Prevorčnik**, ki že 27 let uspešno vodi odbor, torej od samega začetka, ko je Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije postala slovenska planinska pot.

Predsednik odbora je v uvodnem nagovoru povedal, da je transverzala v temeljiti prenovi in se bo odslej imenovala Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Vsi lanskoletni dobitniki transverzalnih značk — teh je bilo trideset — so pot končali še »po starem«, saj so vse kontrolne žige odtisnili v dosedanje dnevnike Transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije, v prihodnje pa bodo na voljo že novi, precej drugačni dnevniki Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Še posebej se je zahvalil za izredno pomoč Domicilnemu odboru, ki mu predseduje **Anton Grden**, ter obema domicilnima delovnima organizacijama, Pošti in Telekomu Slovenije, za izdatno finančno in tudi moralno pomoč.

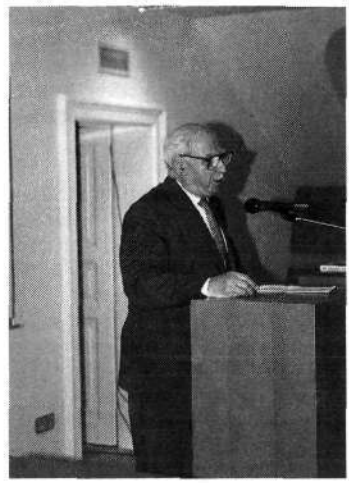

O novem Vodniku po Poti kurirjev in vezistov je spregovoril Jože Dobnik.

Foto: Rado Radešček

Svečanosti so se poleg pohodnikov, članov odbora in novinarjev udeležili direktor Pošte Slovenije **mag. Alfonz Podgorelec**, predstavnik Telekoma Slovenije **Dušan Kumer**, predsednik Domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Anton Grden**, predsednik odbora vezistov **Ivan Pivk**, predsednik odbora kurirjev **Albin Barle**, član glavnega odbora ZB Slovenije **Jože Božič,** predstavniki vseh treh PTT planinskih društev in ne nazadnje oba častna člana odbora za Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Dragica Rome** in **Slavko Krušnik-Mihec**. Za prijetno vzdušje so za kulturni program poskrbeli dijaki in dijakinje Srednje šole za pošto in telekomunikacije ter **Simona Koser** iz Središča ob Dravi.

Tudi lani so mnogi pohodniki pot prehodili prvič. Absolutni rekorder pa je gotovo Slavko Krušnik-Mihec iz Ljubljane, ki je pot od Gančanov do Slavnika prehodil že enaindvajsetič. V kratkem, prisrčnem in humoristično obarvanem nagovoru, kot naš Slavko zna, saj je med drugim tudi avtor humorističnih knjig, je navzočim povedal, da po transverzali hodi vsako leto predvsem iz dveh razlogov. Prvič je to ena od najlepših slovenskih poti, ki ga spominja tudi na medvojna leta, ko je kot partizanski tiskar sodelo-

val s kurirji, in drugič tudi zato, ker je javnost že navajena, da to planinsko pot prehodi vsako leto.

Slavkovemu rekordu se tesno približuje **Vida Pliberšek** iz Ljubljane, ki je lani prejela že dvanajsto značko. Vsekakor moramo omeniti še **Francko Zupančič** iz Ljubljane, ki je pot prehodila desetič, **Milana Medena** iz Maribora, ki je prejel deveto značko, in Mariborčana **Francija Rajha** z osmo značko.

Sedemkrat sta transverzalo prehodila **Viktor Čebela** in **Drago Simončič**, med petkratnimi dobitniki pa gotovo izstopa starosta slovenskih planincev in pisec že tretje dopolnjene izdaje Vodnika po Transverzali oziroma po Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije **Jože Dobnik**.

Po slovesni podelitvi značk je spregovoril direktor Pošte Slovenije, ki je bila gostiteljica slavnosti. Tudi on je naglasil izreden pomen te izjemno lepe planinske poti in izpostavil vrsto imen, ki so tesno povezana z začetkom ter razvojem transverzale. Svoj govor je zaključil z besedami, da bo Pošta Slovenije tudi vnaprej vedno finančno ter moralno podpirala delo odbora, ki je organizator in vzdrževalec poti.

Spregovoril je še predstavnik glavnega odbora ZB Slovenije Jože Božič, ki je med drugim povedal, da bo odbor leta 1997 organizator slavnosti ob 55-letnici ustanovitve partizanskih brigad, v katero bodo vključili tudi del Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Zato je vse navzoče povabil na to slavje.

Vsekakor moramo omeniti še en pomemben dogodek. Predsednik odbora partizanskih vezistov Ivan Pivk je dolgoletni, danes upokojeni direktorici nekdanjega PTT podjetja Ljubljana **Julijani Žibert** podelil posebno priznanje in priložnostno darilo za njene velike zasluge pri delu odbora partizanskih vezistov.

Slovesnost ob podelitvi značk je sklenil Jože Dobnik, ki je navzočim obsežneje spregovoril o prenovi transverzale oziroma poti kurirjev in vezistov, še posebno pa o novem Vodniku po Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki bo izšel letos.

Rado Radešček

Planinci PD Ojstrica pregledali delo

V decembru 1996 so se zbrali v lovskem domu na Golavi pri Preboldu člani PD Ojstrica iz Celja. Udeležba je bila številna. O planinski dejavnosti društva je poročal predsednik **Vili Vengust**. Čeprav je bilo to le srečanje ob koncu letne sezone, brez volitev, so še za eno leto dali zaupnico sedanjemu predsedniku, ki je društvo uspešno vodil v letu 1996.

Program, ki so si ga zadali pred enim letom, so v celoti uresničili. 14 izletov po slovenskih poteh in tudi po inozemstvu se je udeležilo 452 planincev, kar znaša 32 na posamezni izlet ali pohod. Med najbolj obiskanimi je bila Žerdonerjeva pot v Košnici, ki se je je udeležil tudi gospod **Žerdoner**, po katerem se ta spominska pot imenuje. Lani so jo prehodili aprila, letos pa bo pohod julija. Po udeležbi je bil na drugem mestu Obir v Avstriji. S pobratenim PD Ruše so se člani PD Ojstrica podali tudi na Korziko, ki je ostala vsem udeležencem v izredno lepem spominu.

Da ne bi vse delo slonelo na predsedniku, so za leto 1997 razdelili društveno delovanje na sedem aktivnosti, ki jih vodijo izkušeni planinski vodniki.

V teh aktivnostih so vključeni osnovnošolci, mladinci, nekoliko mlajši in starejši člani. Za te velja na izletih pravilo: hiti počasi in misli na zadnjega, ne pa obratno. Prav zaradi tega pravila je vključenih v PD Ojstrica tudi precej starejših planincev. V društvo je vključen tudi planinski krožek na OŠ Frana Roša.

Skupno s PD Ruše bodo planinci PD Ojstrica prehodili že tradicionalno planinsko pot po Kornatih. Podali se bodo še na Kreto, ki slovi tudi po zanimivih planinskih in drugih lepotah.

Milan Gombač, Celje

100 akcij izletniškega odseka

V letu 1996 smo v okviru izletniškega odseka PD Ljubljana-Matica dosegli za naše društvo svojevrsten rekord. Prav zadnji vikend decembra je planinski vodnik **Jože Knez** vodil izlet na Šmohor nad Laškim, kar je bila stota akcija v letu 1996, ki smo jo organizirali v okviru izletniškega odseka PD Ljubljana-Matica. To je priložnost, da podrobneje predstavimo delovanje odseka v tem letu.

Zadnja leta se je delovanje izletniškega odseka, ki je sicer preživelo boljša in slabša leta, konsolidiralo. V zadnjih letih smo pod novim vodstvom odseka iz leta v leto večali število organiziranih tur in izletov ter obenem izboljševali kvaliteto vódenja ter zahtevnost tur. Večalo se je tudi število planinskih vodnikov, ki so vodili za naš odsek. K rekordnemu dosežku je pripomoglo 11 planinskih vodnikov, od tega največ prav »starosti« našega odseka po stažu, **Luka Kočar** in **Slavko Krušnik**, ki sta sama izvedla skoraj polovico akcij. Oba vodnika, ki sta konec leta 1996 praznovala svojo 72-letnico, se z vodenjem ukvarjata preko štirideset let. Luka Kočar že vrsto let vodi izlete v zamejstvo in organizira letovanja ter predavanja z diapozitivi v zimski sezoni, Slavko Krušnik pa vodi spominske pohode in izlete, zadnja leta tudi po transverzali kurirjev in vezistov NOV. Poleg njiju je vodilo v letu 1996 za odsek še devet planinskih vodnikov, dva vodnika, ki sta se nam pridružila pred kratkim, pa bosta vodila v letu 1997. Pri izbiri ciljev smo poskušali čimbolj upoštevati Pravila o enotni kategorizaciji vodnikov PZS, ki za posamezne ture določajo kategorijo vódenja, ki jo mora imeti vodnik, da lahko vodi. Zaradi večje varnosti so kot pomočniki na naših turah sodelovali tudi številni alpinisti in gorski reševalci, večinoma iz alpinističnega odseka našega društva in postaje GRS Ljubljana.

V odseku skrbimo tudi za lastno izobraževanje in izpopolnjevanje, saj je v letu 1996 kar sedem naših vodnikov na tečajih PZS pridobilo deset novih vodniških kategorij. V odseku smo dobili tudi prvega planinskega vodnika C in G kategorije (vódenje po zahtevnih brezpotjih, vodenje lahkih turnih smukov). Je-

seni smo izvedli tudi lastno izpopolnjevanje, kjer smo obnovili predvsem vrvno tehniko.

V letu 1996 smo organizirali največ gorskih tur po označenih in neoznačenih, kopnih in snežnih poteh ter brezpotjih; bilo jih je 45. Prvič do sedaj smo izvedli 4 vzgojno-izobraževalne akcije za gornike in eno za planinske vodnike našega odseka ter 4 turne smuke. Organizirali smo 23 že omenjenih spominskih izletov in pohodov, 20 avtobusnih izletov v zamejstvo ter 3 letovanja.

Gorski izleti so bili po vsej Sloveniji, pa tudi v tujini. Najbolj zanimivi so bili naslednji: v Avstriji Grossvenediger in Hochalmspitze, v Italiji Strma peč, grebenska prečenja Mišeljskega grebena, Krn čez Krnčico, delno prečenje Loške stene ter od Šitne glave do Travnika, pohod iz Ljubljane na Triglav peš v petih dneh, vzpon na Malo Martuljško Ponco in Oltar v Martuljkovi skupini, pristop na Pršivec in Veliko planino po starih lovskih poteh, obisk Babjega zoba in še vrsta drugih. Na vseh akcijah so bili prisotni kar 2104 udeleženci, kar je več kot 20 na aktivnost. Najbolj obiskani so bili avtobusni izleti v zamejstvo in letovanja. Ne glede na veliko število akcij in udeležencev pa nismo imeli nobene hujše poškodbe.

V letu 1996 smo prvič izvedli tudi 4 vzgojno-izobraževalne akcije za gornike in eno za planinske vodnike našega odseka. Udeleženci so bili z novo pridobljenimi znanji zadovoljni, tečaji so bili množično obiskani, zaradi lažjega dela pa smo morali število omejiti. Izvedli smo 2 kopna in en zimski tečaj in tečaj osnov turne smuke ter interno izobraževanje planinskih vodnikov našega odseka. Teme so bile v glavnem praktične: hoja po brezpotju, oprema, osnovni vozli, navezava na plezalni pas in glavno vrv, samovarovanje, tehnike plezanja, spust po vrvi, od zimskih pa hoja v snežnih razmerah, uporaba derez in cepina ter varstvo pred plazovi. Učenje je bilo v glavnem na terenu, večinoma na Turncu pod Šmarno goro in na Vršiču, naučeno pa smo preverili na skupnih zaključnih turah. Tečaje so tehnično vodili inštruktorji planinske vzgoje, alpinistični inštruktorji in inštruktorji GRS. Na tečajih smo učili vodniško doktrino, ki jo izvajajo tudi na tečajih PZS za planinske vodnike. Ker so bili tečaji ugodno sprejeti, smo vse vzgojno-izobraževalne akcije v letu 1997 uvrstili v koledar akcij PZS. V letu 1996 pa smo prvič izvedli tudi 4 lahke turne smuke, kar je še popestrilo našo ponudbo. Zaradi slabega vremena predvsem jeseni smo odpovedali kar precej izletov (26). V letu 1996 smo izdali kar 770 kopij letnega programa.

O vsaki aktivnosti napišemo poročilo v dveh izvodih: enega za upravni odbor društva, drugega za načelnika odseka. Za zbiranje podatkov uporabljamo enoten obrazec za razpis izleta in za poročilo, za vódenje evidence pa imamo prirejen računalniški program, ki nam omogoča pregledno vódenje statistike. Tudi o stalnih udeležencih vodimo evidenco. Že nekaj let dobro sodelujemo s trgovino Iglu. V letu 1996 smo s sponzorskimi sredstvi kupili dve radijski postaji. Istega leta smo uvedli enotne cene z razponi po zahtevnosti, ki so bile dolgo časa sporne. Vse stroške izletov smo v letu 1996 pokrili s kotizacijo.

Vsi vodniki upoštevamo pravilnike in navodila, ki so potrebni za varno in strokovno vodenje: Pravila in Navodila izletniškega odseka PD Ljubljana-Matica, že omenjena Pravila o enotni kategorizaciji vodnikov PZS in Pravilnik o planinskem vodniku. Zaradi vse večjega števila sodelujočih v odseku pa smo sprejeli še Interna pravila, ki so uvedla interno vodniško licenco. To pridobi vsak, ki izvede vsaj pet akcij v tekočem letu. Vodniku, ki ima to licenco, financiramo izobraževanje in izpopolnjevanje ter delno obnovimo opremo in literaturo. V letu 1997 bomo uvedli tudi interno licenco za pomočnike.

Odsek koordinira upravni odbor, nekatere naloge, kot so informiranje, gospodarska dela, kopiranje, pošta idr., pa izvajajo posamezni vodniki. Veliko zaslug za naše uspehe ima načelnik postaje GRS Ljubljana **Tone Sazonov-Tonač**, ki že vrsto let spremlja naše delo in nam s svojimi bogatimi izkušnjami ustrezno svetuje.

Vlado Habjan

Zahvala za voščila

Planinski vestnik je pred božičnimi prazniki in pred novim letom prejel številna voščila in dobre želje tako iz domovine kot iz tujine, tako od posameznikov kot od planinskih društev. Ker se uredništvo vsakemu od piscev posebej ne more zahvaliti, ker bi bil to v proračunu revije prevelik izdatek, naj se zahvalimo po tej poti in ponovimo svojo božično in novoletno željo iz lanske decembrske številke Planinskega vestnika.

Uredništvo

November v PD »Bricnik« na Muti

V mesecu novembru 1996 sta se v Planinskem društvu »Bricnik« z Mute dogodila dva pomembna dogodka: bili smo povabljeni na srečanje planincev avstrijske Štajerske in uradno smo odprli našo planinsko transverzalo Muta—Pernice—Bistriški jarek—Sv. Jernej—Bricnik—Sv. Primož—Muta.

Planinsko društvo Lipnica (Österreichischer Alpenverein — Sektion Leibnitz), s katerim od lanskega avgusta vzdržujemo zelo prijateljske stike (srečanje na Sv. Jerneju; skupen izlet na Raduho), nas je povabilo na srečanje planincev avstrijske Štajerske na grad Seggau v bližini Lipnice.

Srečanja smo se 9. 11. 1996 udeležili trije predstavniki našega društva: predsednik **Alojz Eršte**, podpredsednik **Karli Miheu** in tajnik **Ernest Preglav**. Zelo prisrčno so nas sprejeli tako planinci iz Lipnice na čelu s predsednikom **Aloisem Gamperlom** kot tudi drugi sodelujoči planinci iz Avstrije.

Na srečanju je bilo tudi nekaj delegatov iz političnega življenja njihove pokrajine. Tu smo lahko videli, kako je vodja protokola izzval politične veljake, da so planincem avstrijske Štajerske pred zbranim avditorijem obljubili finančno pomoč.

Na dnevnem redu je bila problematika planinskih koč in poti na nji-

hovem območju: ekološki problemi, problemi s pitno vodo, odplakami in odpadki ob kočah in poteh, imeli pa so tudi referat o zavarovanju planincev na gorskih sprehodih in turah.

Po obširnih in zares kvalitetnih referatih smo videli, da imajo tudi na avstrijskem Štajerskem enake probleme s kočami in potmi kot mi v Sloveniji, vsaj kar se obiskov v kočah tiče, prav tako pa jih muči preskrba s pitno vodo in spravljanje odplak in odpadkov.

Po končanem dopoldanskem zasedanju smo bili povabljeni na kosilo v tamkajšnjem prečudovitem gradu, po kosilu pa smo prisostvovali sajenju lipe v grajskem parku v spomin na srečanje planincev.

Drugi dogodek, ki je bil za nas izjemnega pomena, je bilo odprtje naše Planinske transverzale Muta—Pernice—Bistriški jarek—Sv. Jernej—Bricnik—Sv. Primož—Muta. V nedeljo, 24. 11. 1996 (točno eno leto po ustanovitvi društva) ob 8. uri, smo se zbrali pred stavbo občine na Muti. Za uvod nam je Godba na pihala Muta odigrala nekaj koračnic, tako da je bil zbor okrog 80 planincev še bolj svečan. Marsikoga je verjetno zadržalo doma jutranje precej sivo nebo, ki pa se nas je usmililo in nam ni poslalo »nebesnih pošiljk«. Otvoritve so se poleg naših planincev udeležili tudi planinci MDO Koroških planinskih društev, planinci iz Lipnice iz Avstrije, iz Velenja in drugi simpatizerji planinstva.

Po uvodnem govoru predsednika društva Alojza Ershteta je besedo povzel župan občine Muta **Ivan Draušbaher**, ki je s predstavnikom MDO Koroških planinskih društev **Ivanom Cigaletom** tudi uradno odprl našo transverzalo.

Predsednik Planinskega društva »Bricnik« Muta Alojz Eršte se je v svojem govoru zahvalil sponzorjem, ki so pomagali pri nastajanju in ureditvi naše planinske poti. Na kratko je opisal potek poti s pomembnimi značilnostmi. Posebej se je zahvalil iniciatorju Karliju Mihevu za idejo o poti, **Majdi Jeznik** za lektoriranje knjižice, Ernestu Preglavu za grafično obdelavo in seveda markacijskemu odseku društva za izjemno požrtvovalno prostovoljno delo pri urejanju in označevanju poti, saj nas je peščica entuziastov s 300 urami dela uredila zares prijetno pot po robu naše občine.

Na vrhu Bricnika smo se vsi skupaj fotografirali.

Foto: Ernest Preglav

Župan Ivan Draušbaher je v govoru pohvalil izredno aktivno dejavnost novega planinskega društva na Muti, vzorno sodelovanje z občani Mute in lep planinsko-turistični prispevek k nadaljnjemu razvoju občine. Z otvoritvijo planinske poti smo prebivalcem Mute, pa tudi drugih krajev omogočili neposreden stik z robom občine, ki je številnim ljudem slabo znan, pa je zelo lep in prijazen.

Predsednik društva je županu v spomin na otvoritev planinske poti izročil planinski cepin, ki ga je v tukajšnji kovačiji izdelala skupina planincev.

Po otvoritvenem ceremonialu smo se ob zvokih godbe na pihala odpravili na vrh Bricnika (1017 metrov), po katerem ima naše društvo ime. Zelo prijazno smo bili med potjo sprejeti na kmetiji **Tertinek** (po domače Sušek), kjer nam je gospodar zaigral na harmoniko, gospodinja pa nam je s pomočjo mlajših članov družine postregla z žganjem in potico. Na vrhu Bricnika smo se vpisali v vpisno knjigo, požigosali kontrolne kartončke in se nato spustili do kmetije **Vrhnjak** (po domače Mežnar) na Sv. Primožu nad Muto, kjer je bilo za vse udeležence prijateljsko srečanje z zakusko. Naše planinsko društvo je vse udeležence pogostilo s tlačenko in klobaso, na voljo pa je bil tudi čaj, kuhano vino in jabolčni mošt.

Prijetno utrujeni smo okrog ene ure popoldne odšli nazaj v dolino in vsak s svojimi spomini domov.

Alojz Eršte

Področna zbora vodnikov PZS

Področni zbor vodnikov PZS je bil v Savinjskem MDO oktobra 1996. Prvi del so opravili v petek, 18. oktobra, v osnovni šoli Žalec, kjer so bila tri predavanja (**Jordan, dr. Fokter, Koželj**). Praktični del je bilo treba zaradi zadržanosti prestaviti na nedeljo pod stene Kamnika, kjer si je njega dni vrtoglavico odpravljal takratni žalski podučitelj **Kocbek**. Tu so sodelovali kot inštruktorji **Ivan Cigale, Franci Gričar, Božo Jordan** in **Pavel Lesjak.** Zbor je vodil **Roman Turk**. Udeležilo se ga je 21 vodnikov (16 PLV in 5 MPV) iz 8 PD. Tako se je v tem letu udeležilo področnega izpopolnjevanja 33 vodnikov (Okrešelj 31. 5. in 1. 6. 1996, 12 vodnikov).

Drugi področni zbor je pripravil MDO Podravja, bil pa je po vnaprej določenem programu državnega izpopolnjevanja na Vršiču (PV 1996/507). Prvi del je bil v osnovni šoli v Poljčanah v petek popoldne (predavala sta **Jože Bobovnik** in **dr. Tomaž Vrhovec**). Praktični del je bil v soboto, 21. decembra, v Domu na Boču (658 m). V tem delu so sodelovali Jože Bobovnik, Božo Jordan in **Vlado Leva** ob pomoči planinskih inštruktorjev **Dragice** in **Frančka Oniča** ter **Iva Ederja**. Popoldne je bilo še predavanje o

zdravi prehrani, ki ga je podal B. Jordan. Zbora se je udeležilo 26 vodnikov iz 6 PD Podravja. Zbor je vodil Jože Bobovnik.

B. J.

Povezave med planinskimi in turističnimi društvi

V letu 1996 so nekatera turistična društva v Sloveniji praznovala različne jubileje.

Turistično duštvo Luče ob Savinji je zaokrožilo 70 let turističnega delovanja. V Savinjskih novicah so zapisali, da sodelujejo malodane z vsemi društvi v kraju. Škoda, da niso zapisali, kakšno je njihovo sodelovanje s Planinskim društvom Luče.

Iz sejnih zapisnikov Upravnega odbora PZS za leto 1956 preberemo, da je ustanovljeno PD Luče, ki je od PD Solčava prevzelo Kočo na Loki, ki je vsekakor tudi turistični objekt.

Turistično društvo Celje je ob 125-letnici društva izdalo zelo pregledno zloženko. Zelo pregledno je prikazano društveno delo v Celju, škoda pa je, da v zloženki ni prikazano delo zunaj Celja.

V enem od zapisnikov Upravnega odbora PZS iz leta 1956 piše: »Turistično društvo v Celju je poslalo odprto pismo Podjetju za PTT promet, podjetju Petrol in podjetju Avtobusni promet, ki so najtesneje povezani z razvojem turizma in gospodarskega napredka v Zgornji Savinjski dolini, s prošnjo, da omogočijo napeljavo telefona do planinskega doma v Logarski dolini, zgraditev bencinske črpalke v Ljubnem ali v Mozirju ter uvedbo redne avtobusne zveze Celje—Logarska dolina. Ta prizadevanja je vsestransko podprla tudi PZS.« Telefon so napeljali leta 1957.

V voznem redu Izletnika Celje še danes preberemo, da avtobus vozi do »Log. dolina sestre« in konča svojo vožnjo v »Log. dolina Pl. dom« — po tem voznem redu naj bi torej peljal mimo hotela Plesnik do Planinskega doma Planinskega društva Celje. Po času vožnje med tema dvema postajališčema pa se vidi, da je zamenjava med Plesnikovim hotelom in Planinskim domom Celje.

Iz nekega drugega zapisnika je razbrati, da je Planinsko društvo Celje zaprosilo Planinsko zvezo Slovenije, naj posreduje pri Direkciji PTT v Ljubljani glede uvedbe sezonske pošte v Logarski dolini.

Lani je bolj ali manj šla mimo stoletnica ustanovitve zadruge Rinka, ki je bila 17. 5. 1896 v Narodnem domu v Celju, letos pa je sto let, odkar je 6. januarja 1897 na prvi seji zadruge **dr. Dečko** predložil načrt za zgradbo planinskega hotela v Logarski dolini.

Zakaj gredo Celjani mimo tega, da so že sto let v Logarski dolini, da so že pred sto leti polagali temeljne kamne turizmu? Pustimo to, ali je bilo to planinstvo ali turizem; dejstvo je, da so naši narodnjaki že pred sto leti poskušali pokazati svetu lepote doline.

Predsednik zadruge Rinka je bil **dr. Juro Hrašovec**, znani narodnjak, ki je deloval na različnih področjih za narodovo stvar; leta 1880 je bil, na primer, knjižničar Bralnega društva Celje.

Zgodovinska dejstva so eno, polemike in želje pa drugo.

Franc Ježovnik

Štirje letni časi na Gori Oljki

Obisk Gore Oljke v štirih letnih časih se nadaljuje (PV 1996/143). V letu 1996 je bilo podeljenih 163 bronastih, 8 srebrnih in 6 zlatih značk. Skupno so doslej podelili že 1058 značk. Najstarejši, ki je prejel značko, je bil v tem letu star 73 let, najmlajši pa 6 let. Obiskovalci so bili iz 32 krajev in so člani 31 PD. Lani jih je bilo največ iz Maribora in eden celo iz Celovca. Evidenco je pripravil **Stanko Štorman**, ki tudi skrbi za zamenjavo žigov.

B. J.

Mali oglas

Nerabljene nepremočljive gojzarje Koflach številka 44 ugodno prodam. Interesenti naj vprašajo po telefonu 061/574-612.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
KOMISIJA ZA ALPINIZEM
Ljubljana, Dvoržakova 9

NAROČILNICA

Ime in priimek _____

Naslov _____

_____

Telefon _____

V letu 1997 lahko naročite (označi):

☐ **Alpinistični razgledi in Slovenski alpinizem 1996 (6 številk + 1)** **4.000,00 SIT**

☐ **Alpinistični razgledi (6 številk)** **3.000,00 SIT**

☐ **Slovenski alpinizem 1996** **1.200,00 SIT**

Po izteku roka prednaročil bo cena posamezne številke AR 600,00 SIT, posebne publikacije Slovenski alpinizem pa 1.500,00 SIT.

Spodaj podpisani nepreklicno naročam označeno(e) publikacijo(e) in se zavezujem, da bom znesek poravnal po prejemu položnice.

V _____, dne _____ Podpis naročnika: _____

ALP SPORT
TRGOVINA S ŠPORTNO OPREMO

Prešernov trg 8, tel.: 068/21 414
Ljubljanska 27, BTC, tel.: 068/316 127
NOVO MESTO

GREAT ESCAPES outdoor and mountaineering

climber mello's

GORE-TEX GUARANTEE

BAILO

Akcija ALP SPORT-a d.o.o. za vse WS in GORE-TEX izdelke znamk BAILO, MELLO'S in GREAT ESCAPES do konca februarja 1997 za vse registrirane alpiniste, gorske vodnike, reševalce, inštruktorje in ostale člane Planinske zveze Slovenije.

ŠIFRA		Stara cena	Nova cena Plačilo za gotovino
40119	Hlače Wind-stopper Mello's z naramnicami in gamašo ojačane, dvobarvne, alpinistične, za turne smučarje	32.890,00	25.900,00
40099	Hlače Gore-tex Mello's, nizke, dolga zadrga, enobarvne, notranja gamaša, 2L	31.900,00	25.900,00
40228	Hlače Gore-tex Mello's z naramnicami, dolga zadrga, 2L	38.390,00	35.900,00
40098	Hlače Gore-tex Mello's z naramnicami, dvobarvne, ojačane, notranja gamaša, dolga zadrga, 2L	39.900,00	35.900,00
40097	Hlače Gore-tex Mello's, naramnice povišane, ojačane, notranja gamaša, dolga zadrga, 2L	39.900,00	35.900,00
40109	Hlače Gore-tex, Bailo, dolga zadrga	28.890,00	23.900,00
40112	Hlače Great Escapes, 3L, ripstop, naramnice, dolga zadrga	38.900,00	29.900,00
60145	Jakna Wind-stopper Mello's, dvobarvna, alpinistična	34.980,00	26.900,00
60137	Jakna Wind-stopper Bailo, dvobarvna, dvostransko nošenje	34.490,00	26.900,00
60143	Pulover Wind-stopper Bailo, ojačen s kevlarjem	33.990,00	26.900,00
80069	Vetrovka Bailo Gore-tex, enobarvna, 2L	44.990,00	35.990,00
80076	Vetrovka Samas Gore-tex, enobarvna, 2 zunanja in 1 notranji žep, 2L	33.900,00	29.900,00
80054	Vetrovka Mello's Gore-tex, dvobarvna, pod pazduho zadrga, 4 zunanji in 2 notranja žepa, 2L	54.990,00	43.990,00
80055	Vetrovka Mello's Gore-tex, dvobarvna, ramena ojačana, pod pazduho zadrga, 4 zunanji in 2 notranja žepa, 2L	58.990,00	46.990,00
80056	Vetrovka Mello's Gore-tex, dvobarvna, ramena ojačana, 2 zunanja in 1 notranji žep, 2L	48.900,00	36.900,00
80057	Vetrovka Mello's Gore-tex, ripstop (zelo lahka), 3 žepi, 2L, tehnična alpinistična	49.900,00	37.900,00
80070	Vetrovka Gore-tex, Great Escapes, 3L, ripstop	54.900,00	41.900,00
80067	Vetrovka Bailo Gore-tex, 2L, večbarvna - garmish	54.900,00	45.990,00
90224	Puhovka Gore-tex, Mello's (XL) ripstop	38.900,00	34.990,00
90073	Vetrovka + polar Great Escapes, enobarvna, 2L	55.770,00	43.900,00

Legenda:
- 2L dvolaminat
- 3L trilaminat (razen hlač iz WS)

Opomba: Vse naštete hlače so iz Gore-texa

Za vse ostale nenaštete izdelke iz Gore-texa firm Bailo, Samas in Great Escapes nudimo 10% popusta za gotovinsko plačilo. Izdelke lahko pošljemo tudi po povzetju.

alpina®
trekking - korak naprej...

Trekking obutev odlikujejo naslednje lastnosti:

1.) Posebno oblikovana moška in ženska kopita.
2.) Anatomsko oblikovana gležnjica.
3.) Mehak in pravilno oblikovan jezik.
4.) Klima sistem za pravilno dihanje nog.
5.) Ojačana prednja kapica.
6.) Anatomski opetnik.
7.) Ojačan notranjik.
8.) Anatomsko oblikovana steljka.
9.) PU vmesni podplat za ublažitev udarcev in nudi anti-pronacijsko in supinacijsko oporo.
10.) Vibram podplat zagotavlja optimalni oprijem.

ALPINA d.d. Žiri, Strojarska 2, 4226 ŽIRI / tel.: 064 691 461, fax: 064 692 163